ئازاد عەزیز سورمێ

(بەختی ڕەش یا کۆمەڵی چەوت)

چەند لاپەڕەیەك لە ڕۆژگارەکانی
دوای کۆربوونەوەی (ئاگردان)ێکی دی

چاپی یەکەم
2026

نەوزاد عەزیز سورمێ

(بەختی ڕەش یا کۆمەڵی جەوت)

چەند لاپەڕەیەک لە ڕۆژگارەکانی
دوای کۆربوونەوەی (ئاگردان)ێکی دی

- نەژاد عزیز سورمێ
- **(بەختی ڕەش یا کۆمەڵی چەوت)**

چەند لایەرەیەک لە رۆژگارەکانی
دوای کۆربوونەوەی (ئاگردان)ێکی دی

- بەرگ : کارێکی کۆلاژی نووسەر
- دیزاین : کاروان محەمەد سینۆ
- چاپی یەکەم 2026
- ژمارەی سپاردن لە کتێبخانەی گشتیی کوردستان (600 ساڵی 2026)
- نرخ : 1500دینار

(بەختی ڕەش یا کۆمەڵی حەوت)

چەند لاپەڕەیەك لە ڕۆژگارەکانی

دوای کۆربوونەوەی (ئاگردان)ێکی دی

چاپی یەکەم 2026

ئاماژە

ویستم خوێنەر لەوە باخەبەر بکەم کە ئەم نووسینە نە بیرەوەریە و نە یادداشتنامە، بەو مانایەی دەخوازێ لەم دوو ژانرەدا هەبن ..
تەنیا نووسینێکە بە داوا و جەختی چەند جارەی هەر دوو دۆستم (نیعمەت عەبدولا و تاریق جامباز) بۆ پرۆژەیەک نووسراوە تایبەت بە تۆمارکردن و دیکۆمێنتکردنی نەفیکراوانی کوردستان دوای نسکۆی ساڵی 1975 کە لە دووتوێی کتێبێکدا بەم دواییە بەشی یەکەمییان لێ بڵاو کردەوە.
هیوادارم لەم قاوخەشدا بخوێنرێتەوە.
لەبارەی تایتڵی سەرەکی نووسینەکەیشەوە (**بەختی ڕەش یا کۆمەڵی چەوت**)
وەک لە پەراوێزیشدا ئاماژەی پێدراوە، ئەوە ناوونیشانی یادداشتنامەی باوکم بووکە نزیکەی 900 و قسوور لاپەڕەی فۆلسکابی دەستنووسی ئەوسا دەبوو بە داخەوە بە هۆی بۆمبابارانی خانوو و ماڵمان (ناوەڕاستی ساڵی 1974) بە فڕۆکەکانی سوپای عیراق لە گەلاڵە تیاچوو .

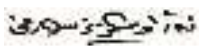

شوباتی 2026

(بەختی ڕەش یا کۆمەڵی چەوت) (*)

چەند لاپەڕەیەک لە ڕۆژگارەکانی
دوای کۆربوونەوەی (ئاگردان)ێکی دی

ناوچـــەی باڵەکایـــەتی کـــە ســـەرکردایەتی (شۆڕش)ی لێ بوو کە زێدی خۆشمە لە چاو دەشتی هەولێرێ بەهاری درەنگ دەگاتێ .

ئـەو دەمـەی لـە نـەزانی و بـەدبـەختی خۆمـان بـێ یـا گەلەکۆمــەکی بەرژەوەنـدیخوازانی هێزە ئێقلیمی و جیهانگیرەکانەوە ، ڕێککـەوتنی (جـەزاییر)ی لـێ کـەوتـەوە کـە بـە ڕێـککەوتنی دوو نـــەیاری مێژوویـــی و دوو دۆســـتی مێژوویی دژ بە کـورد (عێـراق - ئێـران) ی لــە 6 ی ئــاداری جــەزاییری ســاڵی 1975 ناسراوە. ئەو ڕێککەوتنە لە پاشاندا مەینەتی و مـاڵوێرانی و خانەگەردانییـەکی وای بـە دوای خۆیـدا هێنـا بـە کتێبـان بگێڕدرێـتەوە کـە چ

کارەسات و کوێرەوەری و ماڵ و گوند و شاروێرانی بەدوادا هات ئێستایش شوێنەواری ڕەش نەبووەتەوە و باوەڕیش ناکەم بەو ساڵ و زەمانانە ڕەش ببنەوە .

ئەوسا من لە (ئیستگەی دەنگی کوردستان) کارم دەکرد ، یەکەمین پەیامنێری جەنگ بووم سەردانی بەرەی هێزەکانم لە زۆربەی سەنگەرەکانی پێشەوەدا لە چیاکانی (کۆڕەک و هەندرێن و زۆزک و سەرتیز و ڕواندز و گەلی مێگر و گەلی شێخ سەید و کەپکی ئارمووشین و چنێراوە لە بناری چیای هەندرێن کە بارەگای سەرەکی هێزی لێ بوو) هەمیشە ڕۆژانە بە ژمارەیەک ڕاپۆرتی ڕۆژنامەنووسی تۆمارکراوەوە دەگەڕامەوە ..

ئەوان ڕۆژان ئێمەمانان بەهێزی هیوا و خەونی ئومێدێکی زۆر لە ئاسۆی بیناییمان فراوانتر ، لێبڕاوانە کارمان دەکرد ، بە دڵێکی

ساف و سەرگەرمییەک قابیل بە تەمەنمان ، تەمەنی دەسپێکی گەنجایەتی و سەرەتای هەرزەیی بەجێهێشتنی قۆناخی هەرزەیی کە لە دوایدا ڕۆژگاری نەفرەتی وێنەی ئۆقیانووسێکی بێ بن لێی هەڵلووشین ، نەیهێشت وەک ئادەمزاد بیبینین و بە کامی دڵ هەستی پێ بکەین ، ئێستاش وەختێ لە هەڵسووکەوتێکی نامۆی لە چەشنێک هەڵدەنگوین بە جۆرێکی دی لێکدەدرێتەوە و مۆری دواکەوتوویی و نەدیدکەیمان پێوە دەنرێ .

با سەرتان نەیەشێنم .. کە ئەو کارەساتە ڕوویدا من تەنیا بووم ، ماڵەوەمان لە دیوی ئێرانێ لە ئوردووگای پەنابەران بوون ، ماڵ و خانوومان زووتر بە بۆردوومانی فڕۆکەکانی سوپای عێراق وێران ببوو و هیچمان نەمابوو ، (لە هەمووی سەیرتر بۆیان گێڕامەوە کە پاش بۆردوومان ئەوەی

مابوو لە پاشماوەی شڕ و شیتاڵیماڵێمان کەس بە کەس ڕانەدەگەیشت لە بە تالان بردنی !!)

من بە خۆم کە لە بەرەکانی شەر دەگەڕامەوە ، بارەگایەکمان لە دەوروبەری دەربەندی ڕایەتێ (کانیی گۆرینان) لە دۆڵێکدا هەبوو ، من و حەمەڕەشید هەرەس و مەهدی ئومێد و ڕەوانشاد ڕەحمان فەرهاد کە بێژەری بەشی ئینگلیزی ئیستگە بوو لە خیوەتێکدا بووین ، برادەرانی تریش بەو لا و بەم لا ، سەر و خواری ئێمە لە خیوەتی دیکە ، لەوانە ڕەوانشاد بارزانی مەلا خالید بێژەری سەرەکی هەواڵ ، هەروەها حافز ئەنوەر مایی و ڕەوانشاد دەنسا هەریری بێژەری بەشی سریانی و خەڵەف زێباری و زۆربەی بێژەر و هەندێ لە نووسەرانی بەشی عەرەبی و تورکمانی و ئینگلیزی لەوانە دارا سەدیق نۆرجان

بێژەری بەتوانای عەرەبی و زۆری دی کە بە داخـەوە هـەموو ناوەکـانم لەبیـر نـەماون ، جاروباریش لە بنکەی ئیستگە لـە مەمیخـەلان کە بەڕێوەبەرانی تـەکنیکی و ئەنـدازیارەکانی لـێ بـوون لـەپێش هەمووانـەوە شـەهید عبـدولخالق مـەعرووف ، هـەروەها لـە ئەمینداریـیـەتی گشـتیی ڕاگەیانـدن کـە لـە گردمەیـدان (ئـازادی)ی بەرامبـەر گونـدی زینـوێی شـێخی لای لـەتیف هەڵمـەت و ڕەوانشـاد جـەلالی میـرزا کـەریم و فـەرهاد (ئەنوەر) شاکەلی و سەلاح شوان و ئـەنوەر قـادر محەمـەد و ڕەوانشـاد عومـەر عـەلی ئەمین و خاتوو گەزیزەی کچی کە بەرنامەی لە ئیستگە هەبوو ڕێکدەکەوت دەمامەوە..

دوای ڕێککـەوتنی 6 ی ئـادار لـە جـەزاییر ڕاستەوخۆ دەمـانبینی ، بەبـەر چاوی ئێمـەوە چی چەکی قورسی وەک تۆپ و دژەفڕۆکە هەبوو بەرەو ئێران دەکشانەوە .

سەرەتا هەوڵێک بەو ڕووکارە هەبوو لە شێوەی سەرپشککردن بۆ بەردەوامی دان بە شۆڕش ، پاشان دەرکەوت پیلانەکە لەوە زۆر گەورەترە بیرمان لێ دەکردەوە..(هەر چەندە لەو کاو و دانەدا برووسکەیەک بە ناوی - م . س – ی پارتی بۆ بەغدا نێردرا ، من بە خۆم برووسکەکەم لە ڕادیۆی بەغدا بیستەوە بە داخەوە لە هیچ شوێنێک نە ئەوسا و نە ئێستا باسی ئەو برووسکەیە نەکراوە، کە پێ دەچێ دەسپێشخەرییەکی تاکەکەسی بووبێ . بۆیە بە برووسکەیەکی – هەتیوکەوتوو – دادەنرێ بەوەی لە هیچ جێیەک پشتڕاست نەکراوەتەوە ئەوەندەی لەبیرم مابێ برووسکەکە بۆ دان و ستان نوسرابوو، بەڵام حکوومەتی بەغدا کە تازە چووبووە ژێرباری داواکانی ئێران بەوپەڕی لووتبەرزییەوە و بێباک و نابەرپرسانە تەنیا لە هۆیەکانی ڕاگەیاندنی خۆی وەڵامی

دایـەوە بـەو مانایـەی بـە هـەموو شـێوەیەک ئـەم بژاردەیـەی ڕەت کردبـووەوە.. بـەم جـۆرە ئـەم هەوڵـە ، هـەر چەنـدە درەنگیش بـووبێ و هـیچ هەوڵێـکی دی بـە ئاراسـتەی ئاشتی ناوخۆ لە بارودۆخێکی ئەنگوستەچاوی ئەو کات سەری نەگرت ، کە لە دواییدا ئـەو هــەموو کارەســتانەی لێکەوتــەوە کــە لێــی کەوتەوە .)

ئـەوە بـوو هـەر لـە دوادواکـانی ناوەڕاسـتی مـانگی ئـادار وردە وردە لـە پێشـدا خـەڵکی مەدەنی پاشان پێشمەرگە ڕوویان لـە سنوور کرد ، هەر چەندە لە هەندێ بەرە شەڕێکی مەردانە کرا و عیراق ئەوسا بە بۆمبای فسفۆر لێی دابـوون تـا بـە پێشـمەرگە ڕادەگـا زۆر لـە خەڵکی مەدەنیشی شەهید و بریندار کردبوو ، کــە هەنــدێ لــە برینــدارەکان هێنرابوونــە نەخۆشخانەی خانێ ، من دوایـی کـە پەڕیمـەوە ئـەو دیـو لـە سـۆراخی برادەرێکمـدا چوومـە

نەخۆشـخانە هەنـدێ لـەو بریندارانـەم بینـی زۆربـەیان بـە فسـفۆر سـووتابوون ، بەداخـەوە ئەو برادەرەی من (م . سـەردار) کـە پێشتر وتیان بریندارە لە نەخۆشخانە شەهید ببوو.

بــەینی 18-20 مانــگ بــوو، بــەخۆ و خــەمی هەموو دونیا (ئاوەها خۆم دەهاتە بـەرچاو) وەکو ئەو خەڵکە بەپیادە ڕێم گرتەبەر بەرەو سنووری ئێران.

ڕێگەی هاملتۆن جادەیـەکی بـەرین و ڕاستان نـەبوو ئەوسا (ئێسـتاش شـێوەی جـارانی ون نەکردووە) ئـەو هـەرای ڕاکـە ڕاکـە و دۆخـی بێــئومێدبوونەش تــەواوی خــەڵکی لەلایــەک سەرسـڕماو لەلایەکی دی سەرلێشواو کردبوو نەیانــدەزانی چــی بکــەن و بــەری خۆیــان لەکوێ بکەن..

پرسـیار دەهاتـە بەرابـەر پرسـیار، وەڵامـیش هەر پرسیار بوو... (بۆ؟)

زۆر لەوانەی چەکیان پێ بوو هەڵیان دەدایە ڕووبــاری شــێخی (ئێمــە بــەو ڕووبــارەی هاوتەریبی ڕێی هاملتۆن دەڵێین - ڕووباری شێخی-).

هەرچەنــدە مــن گیرفانپووڵییــەکی وام پــێ نــەبوو بەشــی حەفتەیــەکم بکــا، بــەڵام چونکــە تەنیا بووم لەزۆربەی ئەو خەڵکە باشتر بــووم کە ماڵ و منداڵی وردیان پێ بوو...

وەک عــادەتیش لەچاوترووکانێــکدا ئازووقــە نــەما ، هــەر ماڵێــک بــوو چەردەیــەکی گــڵ دەدایەوە..

بڕۆ ... بڕۆ نەژاد، بەهارە بەوەخت ، ڕاستە، بەڵام هێشتا سووی ساردی هەر هەستی پێ دەکرێ و تــا بــەرەو ژووریــش دەبووینــەوە ساردتر دەبوو، من کۆڵەپێشتێکم لەشێوەی جانتاییکدا پێ بــوو، کــە هەندێــک بجگــوڕ و چەنــد کتێبێــک و وەردەواڵــەی وەک تــاخمی

ڕیش تاشینی تێدا بوو... بڕۆ .. بڕۆ نەژاد!
بەڵام بۆ کوێ؟بۆ چارەنووسێکی نادیار ، کە بەڕاستیش نەمادەزانی چی دەگوزەرێ و بۆچی؟ هەواڵی ناخۆشیش وەک ئاگری ناو پووش وابوو تێکەڵی سترێسی دەروونمان دەبوو هێندەی دی بێئومێدی دەکردین ، هەندێ جار بۆ هەندێ گەیشتبووە ڕادەی خۆکووشتن و کۆتایی بەژیان هێنان نەک تەسلیم بوون بەقەدەرێکی نادیار...

لەڕێگەدا زۆر لەبرادەر و ناسیاو و خزمم دیتن ، بێ ئەوەی ورتەیەکمان لێوە بێ، تەنیا سەیرێکی یەکمان دەکرد و حەپەساو لێک تێدەپەڕین.. هەر لەڕێگادا ، لەهەندێ شوێن خەڵکانێکم دەبینی ، لەپەنا بەردێک ، لەجادە لایان داوە ئاگریان کردووەتەوە تا گەیشتمە سنوور، لەچوار پێنج جێی ئاوا لام دا بەبۆنەی دەست و قاچ گەرم کردنەوە ، هەرواش بوو بەڕاستی دەست و قاچم سڕ ببوون ،

بـەڵام مـن ئەوسـا تـازە تەمـەنی هـەرزەیم بەتـەواوی تێنەپەڕانـدبوو، زیـاتر بەرگـەی سـەرمام دەگـرت و بـەپێ ڕۆیشـتنی ئـەو هەموو ڕێگایەش، ئەگەر ماندووشی کردبم. گوڕی بە قاچ و دەستم دابوو..

سـەیر لـەوەدابوو ، ئـەو خـەڵک و خوایـەش زۆربـەیان هێدمـەیان گرتبـوو ، هەنـدێکیان بەماڵ و خێزان بوون ، کە دەچوومە لایان ، قسەیەکی ئەوتۆیان نەدەکرد ، لەوەی بەدەر هەنـدێکیان ، هـەموویان نـا ، چایـەکیان لەقۆغەیەکی فافۆن یان پەرداخێک بێدەنگ لەپێش دادەنام. بێ ئەوەی قسەیەک بکەن ، بـەڵام هـەزاران پرسـیارم لەچاویانـدا دەخوێنـدەوە ، بـۆ وای لێهـات ئـەوە چ قەدەرێکی شووم بوو ، بۆچی لەو دونیایە پان و بەرینـە کـەس تـەنیا ورتەیەکیشـی لەسـەر ئێمـە لێـوە نایێ ، کـورد بـۆچی بـە درێژایـی مێـژوو ئەونـدە مـەزڵووم و خۆشـباوەڕ و

ساویلکە و نەزانە باوەڕ بە دژمنانی دەکا و ... تاد ..؟

هـــەرچی چۆنێـــکە پـــێش خـــۆر ئـــاوابوون گەیشتمە حاجی ئۆمەران.

ئـەو دەمـەی باسـی دەکـەم حـاجی ئۆمـەران جمـەی دەهـات لەخـەڵک و پێشـمەرگە ، کـە زۆریان چەکداریش بوون.

لاونیـــو پرســـیارم دەکـــرد ، چـــی بکـــەین؟ هەمـــــدیس وەڵامـــــم بەپرســـــیاری تـــــر وەردەگرتـەوە.. جێـگا و شـوێنێکی دیـاریکراو نەبوو شەوی تێدا بـەڕێ بکـەین ، هەرچەنـدە مـــن وەک خـــۆم زۆر دۆســـت و ناســـیاوی نزیکیشم لـە خـەڵکی حاجی ئۆمـەران هـەبوو ، بەڵام دۆخەکە بەجۆرێک شێواو بوو لـەئاپۆڕە و قـەرەباڵغی و کـەس بەکـەس نـەبووی ئـەو سـاتەدا حـاجی ئۆمـەرانم لـێ ببـووە بەغـدا کەسـم نەدۆزیـەوە ناچـار هـەر وا لەپـەنا و

پەسیوان ، هەبوو لەبن سواندەی مالان ، لەسەر بانان ، کە زۆر ساردیش بوو حەوانەوەی تێدا ئەستەم بوو ، شەومان بەکوتکەخەو یان بەبێداری یا بەدواداچوونی هەوالان بەڕێ کرد.

لەگەڵ کازیوە و وردە وردە لێچوونەوەی ڕەشایی شەو خەڵک تێکڕا خۆیان تەیارکردبوو بەرەو گوندی (شیوەڕەش) دوا گوندی سنووری عێراق و پاشان سنوور بە ئیستیلاحی ئێرانییان مەرزی ئێرانێ.

لەو لاشەوە هەواڵەکان و پێوەنانی هەندێکیش وەک عادەتی هەردەمی کۆمەڵگەی دواکەوتوو لەبارەی پێشڕەوی هێز و فڕۆکە جەنگییەکانی سوپای عیراق دونیای لێ کردبووینە چەرمی کێژوولە (چۆلەکە). ڕێچکە بەستنی ئەو حەشاماتە لەگەڵ بەیانی دا تا دەهات زیاتر دەبوو، لەناو

ئـــاپۆڕای ئـــەو هـــەموو خەڵکـــە و فشـــاری بەرپرسانی سنووری ئێران لەپاڵنان و پشکنین و چەککردنی ئەوانەی چەکیان پێ بـوو (مـن بە خۆم تفەنگەکەم لەگەڵاڵە بەتەمای خزمێک بەجێهێشـــت ، دەمانچەیـــەکم هـــەبوو پێشـــتر بـاوکم بەدیاری بـۆی هاتبوو دابـووی بـەمن، دڵـم نـەدەهات بیـدەم بەکـەس بـەئاگاداری بـاپیرم لـە لەدەوروبـەری زەوییـەک ئێمـە پێمـان دەگـوت زەوی(دۆڵاوە گـەرمێ) لـەبن پاردەیـــەک شـــاردەوە بـــەهیوای ئـــەوەی وەختێـک دێ دەریدەهێنمـەوە ، دیـارە ئـەو وەختـــە ئێســـتاش نـــەهات .. واتـــە مـــن لەکۆڵەپشتێکی سووک زیاترم پێ نـەبوو، کـە سێ چوار کتێب و هەندێ کەلوپەلی پێویستی ڕۆژانە و چەردەیەکی کەم لەنان و خـواردنی قووتـــووکراو، کـــە هەمیشـــە پـــێم دەبـــوو بەتایبەتی کە بۆ ڕوومـاڵی هـەواڵ و ڕاپـۆرت بـــۆ ئیســـتگەی دەنگـــی کوردســـتان ســـەردانی

بـــەرەکانی شـــەرم دەکـــرد ، بـــەڵام کێشـــە لـــەوەدابوو لـــەناو ئـــەو ئاپۆڕایـــە و ئـــەو پاڵەپەستۆیە ئاسان نەبوو بگەیتە لای کابرای مەرز .

بەهــەر حــاڵ مــن لەگــەڵ کــازیوەدا وەڕێ کەوتبووم، ئینجا بەهەزار حاڵ پێش داخستنی مـــەرز ، کـــە لەگـــەڵ بوولێـــڵدا دادەخـــرا پەڕیمـــەوە ئـــەو دیـــو.. لەوبـــەر بـــەدەیان ئۆتۆمبێـــل و پـــاس وەســـتابوون نەفـــەریان دەبردنـــە خـــانێ (پیرانشـــار)، جێـــی خـــۆم لەپاسێکدا کـردەوە ، هـەرزانتر بـوو، ڕاسـتی مـــن پارەیـــەکی لـــەو ڕەنگـــەم پـــێ نـــەبوو ، پێشـمەرگە ئەوسـا مووچـە ، وەک مووچـەی نـەبوو ، نـاوە نـاوە گیرفانپووڵییـەکیان بـەناوی (یارمەتی) دەداینێ ، من مانگانە چوار دینـارم وەردەگـرت ، بەحیسـاب پـەیامنێری جـەنگ بـــووم و هـــاتووچووم زۆر بـــوو ، جاروبـــار ڕەگـەڵ ڕۆژنامەنووسـی بیـانیش دەکـەوتم ،

ئەگەر تاک و تەرا هاتبان و بیانویستبایە بچنە بەرەکانی شەڕ ، ناڵێم چوار دینار کەم بوو ، بەڵام بۆ گەنجێکی تازە وێڕاگەیشتووی وەک من بەحاڵ دەیگەیاندمەوە یارمەتییەکی دی، بەتایبەتی زۆربەی جاران نان و خواردنم یا لەبارەگاکانی پێشمەرگە دەبوو ، یان لەبارەگای ئیستگە بەتایبەتیش لەبارەگای هەمیشەیی خۆمان ، تیمی کارمەندانی ئیستگە لە (کانی گۆڕینان) نزیک دەربەندی ڕایاتێ کە لەپێشدا باسم کرد...

بەینی سنووری عێراق-ئێران دانراوە (کە لەڕاستیدا نە عێراقە و نە ئێران).

تا خانێ کە ئەوسا ئەگەر لەبیرم نەچووبێ (ناحییە) بوو ، نەدەگەیشتە سەعاتێک، بەڵام بەهۆی ئاپۆڕای پەنابەران کە هەموو بەپێ ڕێیان گرتبوو و ئەو ژمارە زۆرەی ئۆتۆمبێل و پاسان ، دەتگوت لەسەر هێلکان دەڕۆین بە

نزیکـەی چـوار سـەعات زیـاتریش ئـەوجا گەیشتینە شاری خانێ ، خەڵکی خانێ دەتگوت خۆڵ و دۆیان بەسەردا کراوە ، ماتەمینییێکی ڕانەگەیێنراو لەچاوی کوردی ڕۆژهەڵاتێشدا دەخوێندرایەوە. ماڵی ئێمە لە ئۆردوگای ئاواران لەشنۆیێ (نەلێوان)ێ بوو، شەویش بوو بەو حاڵ و وەزعە و دڵشکان و نیگەرانی و خەم و بێهیوایی و چارەنووسی نادیار وەکو ماری ئەفسانان لەزۆربەی هەرە زۆرمان ئاڵا بوو نە پێوەی دەدایـن نـە بەریشی دەدایـن ، کە ڕەنگە ئەگەر پێوەی بدابووایـن زۆرمانی ئاسوودە دەکرد.

ماڵی خاڵێکم لەخانێ بوو، ئەو شەوەم لەوێ بەڕێکرد ، بەڵام چ بەڕێکردنێک، بەچەندان کابووسی تۆقێنەر.

خـانێ بـەئاپۆڕای پەنابـەرانی کـوردی گـەرمێنێ(کوردی باشـوور) چواربەرابـەری

خۆی خەڵکی تێ ڕژابوو و بەردەوامیش بوو.. لەگەڵ ئەوەی خەڵکی ئەوێ میواندۆست و میهرەبان بوون یارمەتیان دەداین ، ئێ دیسان هەندێ لەئاوارەکان بەتایبەتی ئەوانەی ماڵ و حاڵیان نەبوو یان ئەگەر هەیشیان بووبێ لەئۆردووگا دووره دەستەکان بوون کارێکی ئاسان نەبوو لەو کاتەدا جێیان دەسکەوێ ..

بۆ ڕۆژی دوایی هەرچی چۆنێک بوو خۆم گەیاندە ئۆردووگای نەلیوان لەشنۆیێ ، بەڵام گوتیان گواستراونەتەوە ئۆردووگای(ڕەبەت) نزیک شاری سەردەشتێ ،ئینجا وەرە بەو حاڵە وەرسووڕێوە بۆ سەردەشتێ. کە گەیشتمە ئەوێ ، ئۆردووگای ئەوێش لەخانێ پشێوتر و قەرەباڵغتر بوو، بەحاڵ ماڵی خۆمانم دۆزیەوە ، دایکم کە منی بینی یەکسەر دایە پرمەی گریان ، ئیدی نازانم لەخۆشی ئەوە بوو جارێکی دی منی

بینیوەتـەوە ، کـە ئەوسا پاگەنـدە و دەمگـۆی هەمـــــەجۆر کرابــــوو ، لـــــەبۆردوومانی باڵــەفڕەکانی حکوومــەتی بەغــدا کــوژران و برینـــدار بـــوونی خـــەڵکێکی زۆر بەتایبـــەتی لەئیستگەی دەنگی کوردستان کە هـەر جارێ فڕۆکـە هاتبـان پێشـەکی هــەوڵیان دەدا لــە ئیستگە بـدەن ، یـاخود بـۆ حـاڵی خۆمـان بـوو، کە ماڵ و خانوومان لەگەلاڵە بـەبۆردوومانی فڕۆکە تـەخت بـوو بـوو ...(دایکـم تـا وەفـاتی کرد چەندین جار ماڵی وێران بووە دواجاری لەشــەڕی نــەوەدەکانی ســەدەی ڕابــردووی برایان بوو)

لەو ئان و ساتەدا حکوومەتی بەغدا عەفووی دا لەپاڵیشــیدا چەنــدان وەفــدی حکوومــەتی عێــڕاق ســەردانی ئۆردووگــای پەنابــەرانیان دەکرد و هانیان دەدایـن بـۆ گەڕانـەوە ، ئیتـر بـەکورتی چەنـد ڕۆژێکـی نـەبرد چ بـەهۆی فشـاری بـەردوامی ئێـران بـێ یـاخود نیـازی

گەڕانـەوەی خـەڵک ئۆردووگاکـان بەرەبـەرە چۆل دەبـوون ، کۆچی پێچەوانە و گەڕانەوە بۆ دیوی عێراقیَ دەستی پێکرد ..

ڕاســـتی مـــن بڕیـــاری خـــۆمم دابـــوو ، نەگەڕێمەوە ، بەو جۆرە ئەوان بەرەو گەلاڵە، منـیش دوای ئـەوەی هەنـدیَ لـەبرادەرانی هاوپۆلم دۆزینـەوە پاش مانـەوەی ماوەیـەک لە شنۆ و نەغـەدە و خـانیَ و مهاباد، چوومـە ئۆردووگـای (زێـوە) لەدەڤـەری مەرگـەوەڕ، لـــەویَ بەحیســـاب بـــەپێی پرۆگرامـــی پەروەردەیی عێراق دەخوێندرا قوتابخانـەمان بـۆ کرایـەوە، (دواناوەنـدی زمنـاکۆ). مـن ئەوسـا لـەپۆلی پێنجـی ئامـادەیی دەسـتم بەخوێنـدن کـردەوە، ژمارەیـەک لـەهاوپۆلانی دواناوەنـدی گەلاڵەیشـم لەوێـدا بینینـەوە ، بەڵام داخەکەم ئێران ئەو قوتابخانەشی پاش چەنـد مانگێـک داخسـت ، قبـووڵی نـەبوو بـەپرۆگرام و بەرنامـەی پـەروەردەیی لـە

عێـراق پـەیڕەو دەکـرا بـەردەوام بـێ. (لـە لایـــەکی دی هـــەر لـــەو کاودانـــەدا کـــە نەمانـدەزانی چارەنووسـمان بـە چـی دەگـا ، بێـدەستی خـۆم بـەداوی خۆشەویسـتییەکەوە بـووم ، یەکـەمین خۆشەویسـتی .. کاژێـک لـە کاژە بەژن بڵندەکانی ڕۆژهەڵات..

بە داخەوە دوای گواستنەوەمان بە زۆری بـۆ شارێـکی دوورەدەسـتی بـاکووری ئێـران لێـی دابڕام ، هەر ئەو دابڕانە بوو تا ئەمڕۆ ، بـەم جـۆرە ئـەو زامـەیش هاتـە پاڵ زامـەکانی دی ئەوسا و ئێستا .. ڕاستیی ئـەو داوە لـە خۆیـدا چیرۆکێکـــە کـــە پـــێم وا نییـــە ئێـــرە جێـــی گێڕانـەوەی بـێ ..) پاشـان مـن گەڕامـەوە شـاری مهابـاد لـەوێ هەنـدێ لـەبرادەر و ناســـیاوەکانی نووســـەر و ڕۆژنامەنووســـم بینینـەوە، لەوانـە ڕەوانشـاد جـەلالی میـرزا کـەریم ، سـەلاح شـوان ، هـەروەها مامۆسـتا ئەحمەد هەردی و ژمارەیەکی دی...

کەس لەکەسی نەدەپرسیەوە ڕۆژگارێک بوو وەک چوو نەیەتەوە، هەرچەندە بەداخەوە بەشێوەیەکی دی هاتەوە ، وەک بڵێی ئەمە قەدەری کورد بێ ، بەدبەختی بیداتە دەست بەدبەختیەوە... ئەمەشم بەو بۆنەیەوەیە دەگێڕمەوە ئێمە ناوە ناوە سەردانی نەغەدەمان دەکرد کە لەو کاتیدا تاڕادەیەک هەموو سەرکردایەتی شۆڕشی لێ گیرسابوونەوە.

لەیەکێک لەو سەفەرانە ، لەگەڕانەوەم بۆ مهاباد بە پاسێکی 18نەفەری لەڕێگادا وەرگەڕا ، هەندێ سەرنشینی تێدا برینداربوون ، یەکێکیان من بووم کە پیلم شکا ، پاش ئەوەی لەهۆشی خۆم چوو بووم کە بەخەبەرهاتم وا دیار بوو نەشتەرگەریان بۆ کردبووم ، خۆم بینی بەتەنیا لەسووچێک لەسەر قەلەوێرەیەکی سەفەری لەنەخۆشخانەی مهابادێ فڕێ دراوم ،

هـەرچی چۆنێک بـوو ئێستاش بیـرم نـەماوە چـۆن کـاک جـەلالی میـرزا کـەریم زانیبـووی لەنەخۆشخانە هاتە لام ، من ئەوسا بەقـەرزی کـەی خـوا دەروویـەکی کـردەوە لـە ئـوتێلی (پارس) دەنووستم، هەر بەو شێوەیەش نانم لـــە چێشـــتخانەی (پـــارس) کـــە بەتـــەک ئۆتێلەکەوە بوو دەخوارد...

(هـەرگیز لـەبیرم ناچێتـەوە بـە هـۆی ئـەوەی قەرزێکی زۆرم لەسەر کەڵەکە ببوو ، کابرای شـاگردی چێشتخانە لـە ئوتێـل ، کـە بـە پاڵ چێشـــتخانەوە بـــوو هاتـــە لام و وتـــی: ئاغـــا خوایشـت دەکـەم بـەڵام ئاغـام دەڵـێ نـاتوانین چیـــدی بـــە قـــەرز بـــدەین ، منـــیش هـــەر ئەوەنـدەم پـێ گـوترا بـەو مانایـە پێم وت بـا ئاغـات خاترجـەم بـێ پارەکـەی نـاخورێ و بـە دڵنیاییـەوە بـەم زووانـە بـەخۆم بـۆی دێـنم) ئـەو شـان شکانەی مـن لـێم بـوو بەبەڵایـەکی گـەورە هـەموو ئامـاژە پزیشـکییەکان وایـان

دەردەخست سەقەت دەبم ، وا دیار بوو نەشتەرگەرییەکەیان هەروایی بۆ کردبووم، بە قەرز بێ یا بە یارمەتی هەندێ لە خزم و دۆستان زۆر دکتۆرم لەنەغەدە و مهاباد و ورمێ و تەورێزێ کرد بێ سوود بوو ، تا ئەو ڕۆژەی لەگەڵ مامۆستا ئەحمەد هەردی و کاک جەلالی میزرا کەریم و چەند برادەرێکی دی لەچێشتخانەی پارس لە مهاباد دانیشتبووین پیاوێک هاتە لامان ، کە پێیان ناساندم دەرچوو مامۆستا نەجمەدینی ئەنیسی بوو بەڕێوەبەری ئیستگەی ڕادیۆی مهاباد، کە سەربردەی پیل شکاندنەکەی من هاتەوە گۆڕێ وتی ئەگەر فلان (واتە من) ڕازی بێ چاکی دەکەمەوە ، بەهەر حاڵ منی بردە گوندێکی نزیک مهاباد(شۆڕاوا) بۆ ماڵی بەیتارێکی میللی بەناوی (عەلی شۆڕاوایی)، ئەو پیاوە زۆری ئەزیەت دام تا ڕادەیی لەهۆشخۆچوون ، بەڵام چاکی کردمەوە...

دوای ماوەیەک خولێکی تایبەتی بۆ قوتابییە ئاوارەکان بۆ فێربوونی زمانی فارسی کرایەوە ، بەو هیوایەی ساڵی دادێ لەقوتابخانەکانی ئێران درێژە بەخوێندن بدەن. (کە خۆشم یەکێک بووم لەو قوتابیانە).

تازە دەورەکەمان تەواو کردبوو ژمارەیەک ناو بەهۆی دیواری مزگەوت و سینەما و شوێنە گشتییەکان ڕاگەییێنرا ، ئەگەر ئەو ناوانە لەماوەی 48 سەعات خۆیان بە پۆلیس و کەلانتەری بەقەولی ئەوان مەعرەفی نەکەن تەسلیمی عێراقێ دەکرێنەوە، ناوی من یەکێک بوو لەو ناوانە ، بەکورتی دوای ئەوەی خۆمان ناساند لەترسی ئەوەی ڕادەستی عێراقمان نەکەنەوە ، ئێمە کۆمەڵێک بووین چووین خۆمان ناساند و کاتێکی دیاریکراویان بۆ دانایین کە نەدەگەیشتە هەفتەیەک، ئێمەیان لەگەراجێکی

شاری نەغەدە کۆکردەوە و سواری پاسیان کردین(پاسی هەژدە نەفەری) هەر پاسە و بە ئاراستەیەک و کەسیش نەیدەزانی بۆ کوێمان دەبەن و چیمان لێ دەکەن ، هەر لەگەراج هەر یەکەو هەزار تمەنیان پێ داین، کە ئەوسا دەیکردە پەنجا دیناری عێراقی.

پاسەکەی ئێمە ڕێگەی ورمێی گرتەبەر ، ئەوسا بە (ورمێ)یان دەگوت (ڕەزاییە)، ئێمە دەوری سەعات 10ی بەیانی بەڕێ کەوتین ، هەر لەڕێگا شەومان بەسەرداهات، بە تەورێز و ئەردەبیل و چەندان شار و شارۆچکەدا تێپەڕێن تا درەنگانی شەو گەیشتینە شاری (ڕەشت) ، دوایی زانیمان لەشاری (ڕەشت)ین ، ئێمەیان لەنزیک کارگەیەک دانا لەشوێنێک نزیکی ڕەشت ناوی (سوومعە سەرا) بوو. لەوێدا هەر دوو سێ ڕۆژ ماینەوە و پێیان وتین دەتوانن بچنە شار و لەوێ لە ئوتێل بن، ئێمە چوار پێنج کەس

بـووین ، ئـەوەی بـەبیرم مـابێ خـۆم و مـلازم شـوان ، کـە دوایـی بـەملازم شـوانی پاسـۆک ناسرا ، هەروەها خوالێخۆشبووان د.سەعەدی غەریب، ڕاگری کۆلیژی کشتوکاڵی زانکۆی سـلێمانی و مـارف ژاژڵـەیی چووینـە ئوتێلێـک ناوی (بین المللی) بـوو (ئـوتێلێکی بێ پلـە و پایە بوو ناوەکەی لێ خەسار بوو) ، دیارە کە خـەرجی ئوتێـل و خـواردن لەسـەر حسـابی خۆمان بوو ، ئێمەش ئەوانەی کە ناوم هێنان پێکـەوە بـووین ، بەتایبـەتی مـن پارەیـەکی ئـەوتۆم نـەبوو ، زۆر جـار بـرادەران هـەقی خواردنێکی هاکەزاییان بۆ دەدام .

شـاری (ڕەشـت) شـارێکی جـوان و خـۆش و شارستانی بوو و لەبەندەری پەهلەوی ئەوسا (ئـەنزەلی ئێسـتا)نزیک بـوو ، کـە بەتایبـەتی کەشـتی سـۆڤیەتی ئەوسـا لەنگـەریان لـێ دەگـرت. برنجێکی دەرجە یـەکیان لەتـەواوی ئێرانێـدا هـەبوو ، دەڤـەرێک بـوو بـەبرنج

بـەناوبانگ بـوو، هەمیشـە بـارانێکی نـەرمی هەبوو ، بەڵام بە ئێمە چی کە شەشدەرمان لێ گیرا بوو نە خەرجیمان هەبوو نە کەس خـۆی لـێ دەکـردین بـە سـاحێب و لای لـێ دەکردینەوە..

دەزگایەک سەروکاری پەنابەرانی لەدەستدا بـوو ، هـەر ڕۆژەی بەبیانوویـەک خۆیـان لـێ دەدزینـەوە و هیچیـان بـۆ نـەدەکردین تـەنیا قەولیان پێ دەدان و بەقسان ڕایانگرتبووین کەسیش کـارێکی پـێ نـەدەدان ، ڕێککـەوتنی جەزاییر لەگەرمیدا بوو، ئێران نەیدەویست عێـراق وا تـێ بگـا هـانی پەنابـەران دەدا نەچنەوە ، ئەوە مایەوە تا وای لێهات زۆری نـەما بـوو بگەینـە قۆنـاخی سـواڵی سـەرجادە ، لەهەمووشـی وێرانتـر پـارەی ئوتێـلمان زۆر هاتبووە سەر... بەو جۆرە ئێمە ، من و ملازم شوان و خوالێخۆشبووان د.سـەعدی غـەریب و مـــارف ژاژڵـــەیی بـــەناچاری بڕیـــاری

هاتنـــەوەمان دا تەنانـەت مـن کـە پـارەی ئوتێـــلم نــــەبوو ، جانتاکــــەم بەپشــــتێنی لەباڵەکۆنەکـەوە شـۆڕ کـردەوە خـواری دەنـا کابرای خاوەنی ئوتێل ڕەنگ بوو بەگرتنی بدا بووام ..

بەهەر حاڵ پێش ئەوەی بێینـەوە دەرگـا نـەما لێی نەدەین ، من کە هیچ وەرقەیەکم نـەبوو دوو جار بـەدزی چوومـە تـارانێ ، سـەفارەت نەما ئەوەی دەستم پێ ڕاگەیشتبێ نـەچم بـێ سـوود بـوو چونکـە هـیچ هەویـە و ناسنامە یا پسوولەیەکمان نـەبوو ، نەمانـدەتوانی بچینـە ئوتێــل ، پارەشــمان نــەبوو ، بۆیــە ئەگــەر شەوێک یا دوو شـەو بمابایـنەوە لـە مەیـدانی شەهیاد (مەیدانی ئازادی ئێستا) دەماینەوە و لــەو گــۆڕە دەنووســتین. ، کــەس پــارەی بەقــەرزیش پــێ نــەدەداین ، دەنــا هــەر لەهـەمان ئوتێـل خـەڵک و خوایـەکی لـێ بـوو هەبوون بوون ، وەکو ئێمەش ئاوارە بـوون ،

(مەبەستم لەگەڵ ئێمە هاتبوون)... ئینجا بەمن چی؟

ئێمە هەر چوارمان چووینە شوێنی مەبەست، کە وا بزانم ئەگەر لەبیرم بێ بارەگای (شیر و خورشید) بوو ، کە هەر ئەوانیش قەولی زۆریان پێ دابووین و هیچیان جێبەجێ نەکرد بوو ، وا دیار بوو خەڵکی دیشی لێ بوو ، ناویان نووسین ، دوای چەند سەعاتێک چاوەروانی ، ئێمە کۆمەڵێک بووین سواری پاسێکی (هەژدە نەفەریان) کردین بەرەو سنوور ، لە رێگای -کرماشان قەسری شیرین-خوسرەوی خانەقییەوە. پاس کەوتە رێ ، ئاخر بەینی ڕەشت و سنووری عێراق بەو ڕێیەدا ماوەیەکە ، لەڕێگادا شەومان بەسەردا هات ، وەک ئێستام لەبیرە کە گەیشتینە تاق بووستان د.سەعدی ڕەحمەتی کە نەختیکی لەڕێگادا خواردبووەوە دەستی کرد بەگریان بەدەم ئاهەوە بە دەنگێکی

بــەرزیش هــاواری دەکــرد: (ئــەوە تــاق بووســـتانە ، ئـــەوە کوردســـتانە) ، نـــاوی کوردســـتانی زۆر دووبـــارە دەکـــردەوە و دەگریا ، گەیشتە ئەوەی زۆر لە سەرنشینانی هەژدەنەفەرییەکەیشی هێنایە گریان ...

ســـەعات دوازدە و قســـوری شـــەو بـــوو گەیشــتینە ســنوور لــەدیوی ئێرانــێ ، خــاو و خێزانێکی زۆری لێ بوو ئەودیویش دیار بوو، ژمارەیــەکی زۆری لــە بارهــەڵگرە درێژەکــان (ترێـلە) وەستا بـوون ، ئێمـە ئـەو شـەوە کـە ناوەڕاســتی پــاییز بــوو لــەو بیابانــەماینــەوە، تەنانەت من چەند کتێبێکم لەجانتاکەمدا بوو ، کـە هـەر ئـەو جانتایەشم پـێ بـوو لەسـەرمان ســـووتاندمان ، بـــەیانی لەگـــەڵ ڕۆژهـــەڵات سنوور کرایەوە ، ڕاستی زۆربـەمان پەشـیمان بووینــەوە هەرچەنــدە لــەناچاریش بــووبێ ، بــەڵام کــە بینیمــان بــەچ ئیهانــە و لێخــوڕینی ئاژەڵئاسا لـەو دیـوو دەمـان بـەن بـۆ دیـوی

عێراقێ ، سەربازەکان ئەو خەڵکەیان سواری ترێلە دەکرد ، وایکرد بە تەواوی پەشیمان ببینەوە ، هەر چەندە لە دیوی ئێرانیش بەوپەڕی ناچاری بڕیاری هاتنەوەمان دابوو بەڵام تازە چارێکی دیمان لەبەر دەم نەمابوو و وەک دەڵێن تازە تیر لەکەوانێ دەرچوو بوو .. تازە ڕۆیشتبوو بەهیچ شێوەیەک ڕێگەی گەرانەوەمان لەپێشدا نەمابوو.

تا پەڕینەوە دیوی ئەو سنوورەی کردوویانە بەسنووری عێراق بەهۆی قەرەباڵغی چەند سەعاتێکی دیکەی پێ چوو ، هەر لەگەڵ پەڕینەوەمان سەربازێکی زۆری لێ بوو، یەکسەر سەری ترێڵەکانیان ئاوالاکرد وەک ئاژەڵ سواریان کردین ، بەپەستان لەدواوەی ترێڵەکانیان دەپەستاین ، ژن و منداڵی ساوا و پیر و گەنج ، کە بەزەحمەت جێی دانیشتمان دەبووەوە ، نزیکەی سەعات و

نیوێک ئاوا ماینەوە تا زۆربەی ترێلەکان پڕ کران ، ئینجا وردە وردە وەجوولە کەوتن ، یەکەم شار پێیدا ڕۆیشتین خانەقی بوو، خەڵکێکی زۆر لەم بەر و ئەو بەری جادە بوون ، وا دیار بوو حکوومەت هێنابوونی، هەندێکیش ڕەنگە بەعسی بووبن ، پەلکە شووتیان تێدەگرتین ، ئێستاش لەگوێمدا دەزرنگێتەوە ، کە بەدەنگی بەرز لەگەڵ هاوێشتنی توێکڵە شووتی دەیانگوت (حوکمە زاتییەکە هاوردتان)، وا دیار بوو دەزگا حزبی و ئەمنییەکانی حزبی بەعس ئامادەکاریان بۆ ئەوە کردبوو ، دەنا ئێمە دوور و نزیک خەڵکمان دەدی دەم و چاویان وێک هاتبووەوە و بە خەمبارییەوە وەستابوون ، وا دیار بوو زۆربەیان بەزۆر هێنرابوون.

ترێلەکان خۆشبەز نەبوون لەسەرخۆ دەڕۆیشتن ، کە نەمان دەزانی بۆ کوێمان دەبەن، هەرچەندە ئێمە بەحیسابی (عەفووی

عـام) لێبــووردنی گشــتیی گەڕابووینــەوە و قــەولی ئــەوەیان پێــدابووین هــەر کــەس دەچێتــەوە شـار و شـوێنی خـۆی ، پاشـان وا دەرنەچوو....

ئێســتا ترێــلەکان بەخێراییــەکی مامناوەنــدی دەڕێییـدان ، ئێمـەش جگـە لـەتۆز و غوبـاری ڕێ، نە تیکە نانێک نە قومـە ئاوێکیـان پێـداین. ترێـــلەکان بـــەرێوەن .. خانـــەقییمان بـــەجێ هێشت تا گەیشتینە بەغدا بەژمارەیـەک شار و شارۆچکەدا تێپەڕین ، کە گەیشتینە بەغدا ، دەمێک بوو شەومان بەسەردا هاتبوو، دیارە بەغــدا وەک شــارێکی دیــار و هەڵکــەوتوو ســـەردەمگەلێکی بەخۆیـــەوە بینـــووە تـــا گەیشتووەتە ئـەو ڕۆژە ، نەتـەوە و ڕەگـەزی جیاجیـا بـە درێژایـی مێـژووی حوکمیـان تێـدا کــردووە ، زۆر جــاریش کەوتووەتــە بــەر شالآوی شـەڕ و داگیرکاریی و وێـران بـوون ، ئەوەتا ئێستاش بـەو ڕەنگەیـە کـە عـەرەب بـە

پایەتـەختی بـەنازی خۆیـانی دەزانـن .. ئێمـە لەپشـــتی ترێلـــەكان ئـــاخنرابووین، چەنـــدان سەعات بوو بێ نان و ئاو ، بەرمان بەجوانی و ڕوونـاكی شـەقامەكانی بەغـداوە نـەبوو ، لەگـــەڵ ئەوەشـــدا ڕەونـــەقی ســـاختمان و شـــەقامەكان ، ســـەرەڕایی برســـیەتی و تینوویەتی و ژاوەژاوی قەرەباڵغی ، زۆربەمان لەپشـتی ترێـلەوە جـار بـەجار بـۆ تەماشـا سەرمان هەڵدەبڕی ، سەیری جادە و بەری ڕوونـاک و درەوشـاوەی بەغـدا و گڵۆپـە درەوشاوەكانمان دەكرد.

لێ خـوا شاهیدە گڵۆپەكانی بەغدا لـە برینـە هەمیشە خوێن لەبەر ڕۆییەكانی ئێمە گەشتر نـەبوون ، بـەڵام برینـەكانی ئێمـە كـە دەیـان ســـاڵە هـــەر چەنـــد ســـاڵ جارێـــک دەكولێندرێنـەوە. ئـەوەتا ئێسـتاش بـەخۆ و بەبرینـە گەشـە كوولێنراوەكانمـان لـە ترێـلان ئـاخنراوین، كـە تـا ئـەم سـاتەش بەبەغـدا

تێدەپـەڕین نـازانین بـۆ کوێمـان دەبـەن و بەتەمان چیمان لێ بکەن.

نـازانین لەکوێـدا وەک کۆمەڵـە بوونـەوەری تێکەڵــە لەکوێــدا هەڵمانــدەڕێژن چــۆن لەسـنووردا تێیـان هاوێشـتین وەک ئـەوەی ئاژەڵگـەلێک لەپشـتەوەی ترێـلەکان بارکـەن وابوو..

ماوەیەک تاڕادەیەک زۆری پێ چوو هێشتا بەغدامان بەجێ نەهێشتبوو، دیارە من وەک خۆم کەم تا کورتێک شارەزای بەغدا بووم، بەڵام بەغدا شارێکی گەورەیە و بە ڕووباری دیجلەوە بووە بەدوو بەر، بەری ڕەسافە و بەری کەرخ، من هەر ئەوەم لەبیرە ئێمە لەگەڕەکی (الشعب)ـەوە لە بەری ڕەسافە هاتینە ناو بەغدا ئەوەی دی بەهۆی شلۆغی و قەرەباڵغی شەقامەکان ، ماوەیەکی زۆرمان پێ چوو تا بازگەی بەری باشووری بەغدامان

بڕی و لەشاری دەرچووین و هاتینەوە سەر ڕاستە ڕێی شەقامی دەرەوەی بەغدا بەرەو باشوور... ترێلەکان بەخێراییەکی مامناوەندی دەڕۆیشتن بەمەزەندە نزیکەی سەعاتێک و هەندێکی پێچوو ڕووناکایی شارۆچەکەیەکمان لێ دەرکەوت ، هەر لەدووررڕاش هەندێکمان لەپشتی ترێلەکەماندا لەگەڵدا بوو هێشتا نەگەیشتبووینە بازگەی شارەکە وتیان ئێرە (مەحموودیە)یە...

چەندی لەمەحموودییە نزیک دەبووینەوە ترێلەکان خێراییان کەمتر دەبووەوە تا ئەوەی هەر دوای دەرباز بوونمان لەبازگەی پێشەوەی شارەکە بەماوەیەکی کورت ترێلەکان وەک ئەوەی هەر ترێلەیەک فارغۆنی شەمەندەفەرێک بێ یەک بەدوای یەک لەجادەیان لادا و وەستان ، لەو دەمەدا ئێمە بیرمان بۆ ئەوە چوو دەبێ بەتەمای چی بن... هەندێکمان بیری بۆ شتی خراپ چوو تا

ڕادەی کوشتن، زۆرینەش منیش هەر لەگەڵ زۆرینەدا بووم ، وتم ڕەنگە نان و ئاوێکمان بدەنێ ، کە نزیکەی شازدە سەعات بوو بەڕێوە بووین هیچیان پێ نەدابووین ، منداڵان لەپشتی ترێلە بەخۆیاندا کردبوو ، ئەوە جگە لەسەرما و تۆزی ڕێگا لەپشتی ترێلەی سەرکراوەدا هەراسانی کردبووین، کەچی دەرچوو بۆ پاسەوان و شوفێری ترێلەکانە پشوویەک بدەن و نان و چا لەو چەند چێشتخانەیە بخۆن ، کەوا پێ دەچوو پێشەکی بۆیان ئامادە کرابێ ، بەوەی ترێلە بەترێلە هاتن ئاگاداریان کردینەوە کەس دانەبەزێ و لەجێی خۆی نەجوولێتەوە، هەرچەندە هەندێ لەو بەساڵاچووانەی ناو ترێلەکان ئاوا شەفاعەتێکیان بۆ ژن و منداڵەکان کرد کە برسیانە و تێنوویانە و هەیە پێویستی بەسەر ئاوە... دادی نەدا . سەعات و نیوێکی زیاتری پێ چوو تا شوفێر

و پاســـەوانەکانی لەگـــەڵیان بـــوون ، هـــەر ترێلەیەک دوو پاسەوانی چەکداری لەگەڵدا بوو ، کە لەپێشەوەی ترێلە سوار بوو بوون نـان و چایـان خـوارد ئێمـەش لـەناو ترێـلەدا ئـــەژنۆمان لـــەباوەش گرتـــووە ، ئـــەوەی دەبـــۆرژێ ، ئـــەوەی بیـــر لەچارەنووســـی نادیـاری خـۆی دەکاتـەوە، تێشـمان دابـوو لـەماوەی وەستانی ترێلـەکان بەهـەر جۆرێک بووە پەنایەکی دروست دەکرد میزێک لـەناو بـۆدی ترێلـەدا بـەناو درزی بـۆدی بەسـەر تایەکانـدا شـۆڕ دەکـردەوە کـە هەندێـکیان نیوەی هەڵدەبەزییەوە و بەخۆی دەکەوتەوە، یەکیان من بووم لەگۆشەیەکی ترێلەدا ئەو قارەمانیەتیـــــەم نوانـــــد و زۆربەیشـــــی هەڵبەزییـەوە و بـەخۆم کەوتـەوە، کـار لـەوە ترازا بوو چیتر خۆمان ڕابگرین ، ئەوەی باش بوو من دوو سێ پاکەتی جگەرەم پێ بوو، کە هەندێ جار جگەرە جگەرە وێریشم دەکرد

بـۆ جگەرەکێشانی نـاو ترێـلە ، هەنـدێکی پـێ چـــوو غەڵبـــە غـــەڵبی دەنگـــی شـــوفێر و پاسـەوانەکان پەیـدا بـووەوە کـە تێریـەتی و ئینتــەللایی ئــەوان لەبەرامبــەر برســیەتی و تینوویــەتی ئێمــە هاوکێشــەیەکی لاســەنگی پێکهێنابوو ، هەندێ جاریش لەگەڵ جوولـەی ترێلەکان جۆرێک لەکۆمیدیایەکی مرۆییانەی بـەرپا دەکـرد ، هەنـدێ دانیشـتووانی پشـتی ترێلەی دەخستە پێکەنین.

بۆ یەکەم جار بوو لەو ڕێیە دوور و درێژەدا پێبکـــەنین ، بەهەنـــدێ نووکتـــەی مـــاوە بەســـەرچوو کـــە زۆر جـــار لەســـاتەوەختی دەست لەخۆ شۆردندا دەگێڕدرێنەوە...

ترێلەکان کەوتنەوە ڕێ ، کات لەنێوەی شەو نزیـک دەبـووەوە ماوەیـەکی زۆری نـەبرد ژمارەیەکیان بەرەو ڕێیەکی دی لەزنجیرەی تـرێلان جیـا بوونـەوە ، ئێمـە بەلایتەکانیانـەوە

زانیمان لایاندا ، ئەوانی دی بەترێلەی ئێمەوە بەردەوام بوون لە ڕۆیشتن..

کات بۆ دووی شەو دەچوو، ڕێگا تا ڕادەیەک چۆل بوو ، ئەو ترێلانەی بەر ڕێڕەوی ئێمە کەوتن ، پاش ئەوەی هەندێکیان لەگەڵ دەرچوونمان لەقەزای مەحموودییە بەمەزندە نەدەگەیشتنە دە ترێلە ، کەمتر بوون ، نزیکەی سەعات و چارەگێک بڵێ سەعاتێک و نیو دەڕییدا بووین ، تا گەیشتینە شوێنێک نەمان دەزانی کوێیە باکوور و باشوور و ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوامان لێ تێک چوو بوو ، بەو شەوە شوێنێک بوو لەدێیەک دەچوو، دیار بوو زۆربەی خانووەکانی قوڕ بوون ، ترێلەکان لەچۆلەوانییەکدا وەستان، پاسەوانەکان هاتن و ئێمەیان هێنا خوارەوە و بەسەر ئەو خانووە قوڕانەیان دابەش کردین، ئێمە هەر چوارمان کە سەڵت بووین و پێکەوەش لەشاری (ڕەشت)ی ئێرانەوە

گەڕابووینەوە ، پاش بگرە و بەردە و حەفت و هەشتێکی زۆر تا سەلماندمان ئێمە پێکەوەین و خانوویەک لەو خانووە قوڕانەیان داینێ ، من و ملازم شوان و هەردوو ڕەوانشاد د.سەعدی غەریب کە ڕاگری کۆلیژی کشتوکاڵی زانکۆی سلێمانی بوو. هەروەها مارف ژاژڵەیی کە لەڕاستیدا من لە (ڕەشت)ەوە ناسیبووم ، ئەوەی دەیڵێم و تا وەرگرتنی خانووەکە سەعات خۆی لەچواری بەرەبەیان دەدا ، ئێمە تا ئەو ساتە ئەوەی پەیوەندی بەژیانی بایۆلۆژیمانەوە هەبێ نەمان کردبوو لە نان و ئاو و ...تاد. نان و ئاو دابەشکردن تا بەر ئێمە کەوت کازیوەی دا و سپیایی بەرەبەیان لەدەرکەوتندا بوو ، هەر یەکەو دەبەیەکی ئەوەی جاران نەفتیان تێ دەکرد ئاو و (چونکە ئەو شوێنەی لێیان دانا بووین ئاوی لێ نەبوو) سێ تا چوارئەستوورک و هەندێ ماست و یەک

دوو هێلکــه و یــەک دوو ســەرکە پیازیــان پێداین.

وەک شـێت و هـار (لەپرۆسـەیەکی کـەس نەدیدەدا) هەموویمانم تەخت کرد ، شتێکی چەنـد خـۆش بـوو هەسـت بـەتێر بـوون ، خـۆراپی نییـە پێشـینان وتوویانـە (برسـیەتی ڕەگێکی هاری تێدایە)، ئا لەبیرم چوو یەکەو دوو بـــەتانی عەسکەریشـــیان پێـــداین، هەنـــدێکمان دوای خـــواردن بەتانییەکـــەمان ڕاخست و پاڵمان بەدیواری ژوورەکە دا، من دوو جگەرەشـم کـرد بەسـەرا ، خەوەکوتکـە دەیبردینەوە، بەڵام خەوی ناچاری بـوو وەک دەڵێـی (خـەو سـوڵتانە) دەنـا هێشـتا تـا ئـەو کـاتیش لـەخۆمان دڵنیـا نـەبووین چیمـان لـێ دەکــەن تــا ئــەوەی وردە وردە ترێــلەکان سـوڕانەوە و خۆیـان ئامـادە دەکـرد و ڕێیـان گرتە بەر و گەڕانـەوە ، بـۆ کـوێ چـوون ، بـۆ کوێ گەڕانەوە نازانم..

بەیانیدا ، خۆرهەڵات ، لەو ناوە تاک تاک خەڵکی گوندمان ، کە دوایی دەرچوو (ناحیەیە) و گوند نییە بینی زۆربەیان دەستووری عارەبیان لەبەر بوو لەعەگال و چەفیە و دیشداشە و نەعلی پێ... بەڵام خوا هەڵناگرێ بەڕێز بوون لەگەڵمان تەنانەت هەندێکیان پێیان دەوتین (تحاتجون شی) هیچتان پێویست نییە ، لێمان پرسین ئێرە کوێیە ، وتیان ئێرە (عتێیشی)یە ، بەڵام ناوی ڕەسمی (ناحیە الحسینیة)یە ، وتیان سەر بەکەربەلایە ، کەربەلا لێرە نزیکە ، کە دوای دەرچوو ناونانی (عتێشی) کە لە عەتشانی عەرەبییەوە هاتووە ، گوایە لەو جێیەدا ئێمامی حسێن و ئێمام عەباسی برای و هاوەڵانی سەریان بڕاوە. نێوان ئەوێ و کەربەلا ، هەر بەقەد نێوانی هەولێر و عەنکاوە نەختێک زیاتر دەبوو، لەو بەینەدا پاسی (تێمس)ی بچووک کاریان دەکرد و

نەفـەریان دەهێنا و دەبـردن. عتێشـی وەکـو ناحییە بوو بەڵام خەڵکێکی هـەژاری لـێ دەژیا و زۆربــەیان وا پــێ دەچــوو بەکشــتوکێڵ و مـاڵات بەخێوکردنەوە خـەریک بـوون ، باغ و بێستان و دار و درەختێکی لـەخۆ زیـاتری لـێ بـوو ، زۆربـەی ژنـان لەچـکـدار و عـەباپۆش بوون ، سوێندی کەم تا کورتێک ناخۆم کە پــێ دەچــوو خوێنــدکاری قوتابخانــە بــن لەناحییەکـــەوە هەنـــدێکیان هـــاتوچووی کەربـەلایان دەکـرد ، تـەنیا لەچـکـدار بـوون ، بەڵام عەبایان نەدەپۆشی...

حەفتەیـەکی بـرد بـەو حاڵـەماینـەوە ، لـەو ماوەیەدا هەندێک قاپ و قازان و شتومەکی پێویســتی خــواردن و تــەباخێکی بچووکمــان (چوولــە) لەحســابی خۆمــان بەکۆمــەکی هەموومان پەیدا کرد ئەویش بەهەزار حاڵ ، چونکـــە زۆربــــەمان نــــەمان دەزانـــی چارەنووسمان چی دەبێ ، تا ئەوەی ڕۆژێ

دوای دە ڕۆژ لەهاتنمان پێیان وتین دەتوانن بچنە شار (واتە کەربەلا) ئێمە وەک ئەوەی پێیان وتبین هەر کەس بچێتەوە شار و ماڵی خۆی ئاوامان لێ خۆش هات بەوەی ماوەیەک بوو ئاوەدانییەکی لەو ڕەنگەمان نەدیبوو ، ئەو ناحییەیە تەنیا یەک چایخانە و کەبابخانەیەکی بچووک زیاتری لێ نەبوو ، وەڕس بوو بووین لەچایخانە و ئەو چوار دیوارە قوڕەی تێیدا بووین... بنیادەم سەیرە بەرگەی چەندین سەختیی دەگرێ کەچی چاوی بەهیچیش لێ هەڵنایێ ، بەهەر حاڵ ئێمە هەر چوارمان بڕیارماندا بچینە کەربەلا.

بۆ چوون بۆ کەربەلا، گەراجێک هەبوو پێیان دەگوت گەراجی کەربەلا ، ژمارەیەک (تێمیس) پاسە هەرە بچووکەکانی لێ دەوەستان کە دەوری دە دوازدە کەسی هەڵدەگرت ، بەنرخێکی ڕەمزی لەبەینی کەربەلا و عتێشی نەفەری دەگواستەوە، ئەو

ڕۆژه کەیفمان زۆر ساز بوو بەتایبەتی کە پێیان وتبووین چەند ڕۆژێکی تر داتاندەمەزرێنین.

هەر چوارمان سواری تێمس بووین بەرەو کەربەلا، زۆری پێنەچوو ئاوا چارەگێک یان زیاتر یا کەمتر گەیشتینە شوێنی وەستانی تێمسەکان لەگەراجی شار لە کەربەلا کە لەناوەڕاستی شاریدا بوو... کەربەلا دیارە شارێکی پیرۆزە لای شیعەکان بەوەی مەرقەدی ئیمامی حسێن و ئیمام عەباسی برای لێیە و هەمیشە زیارەتکاری بۆ دێن بێجگە لەعاشوورا کە سێ هێندەی شارەکە خۆی زیارەتکاری تێ دەڕژێن زۆرجار لەعاشوورایێ ئەوەندە قەرەباڵغ دەبوو دەرزیت هەڵاوێشتبا نەدەکەوتە ئەرزی ، جگە لەوەش کەربەلا لەچاو خۆی و هەندێ شاری تری باشوور شارێکی خاوێن بوو ، تەناتەت زۆر لەنەجەف خاوێنتر بوو کە مەرقەدی

ئیمامی عەلی لێیە. جگە لەوەش کەربەلا بە باغ و بێستانەکانی دەوروبەری بەناوبانگ بوو... زۆربەی خەڵکی بەتایبەتی دوکاندارەکان کە سەروکارمان لەگەڵ دەبوون ، زمانی فارسیان دەزانی ، لەجوانی و سەرنجڕاکێشی کچ و ژنانیشیان هەر گەڕێ کە ئایەتێک بوون لەجوانی جیاواز مەسەلا ئەسمەری چاو کاڵ. یان سپی چاو ڕەش و سەوز ، یاخود غەمزەداری شیرین .. هەموو ئەوەی ئێستا کچ و ژنان بەجوانکاریش نایگەنێ ، لەکەربەلا بەسرووشتی خۆیان هەبوون ، هەندێ وایان لێکدەدایەوە ئەوە بەکاریگەری تێکەڵاوی ڕەگەزی فارس و عەرەبە، من بەخۆم ئەوەندەی دیومە لەجوانانی کەربەلام جوانتر نەدیوون.

لەلایەکی دی کەربەلا وەک شارێکی پیرۆز بارڕ و مەلها و جێی لەشفرۆشی و قومارخانەی بەڕەسمی تێدا نەبوو و هەر

بـەدوایی قەدەغـە بـوون ، ئـەوەی ویسـتبای بخواتەوە دەبووایە بچێتە ناحییـەی (تـوێریج) کە نیو سەعاتێک لەکەربەلا دوور بوو، ڕەنگە ئێستا قەزا بێ.

هـەردوو مەرقـەدی ئیمـامی حسـێن و ئیمـام عەباسـی بـرای هـەر یـەکێکیان لەشـەقامێکی سـەربەخۆ بـوون.... ئێمـە هـەر دابـەزین ، بەپیاسە بەناو شاردا سووڕاینەوە، ئەو شەقام بــۆ ئــەو.. باڵەخانەشــمان زۆر دیــتن ، کــە زۆربـەیان یـان ئوتێـل بـوون یـان شـووقەی ئامـادەکراو بـۆ زیارەتکـاران.... جگـە لـەوەش زۆر چایخانەشــمان لــەڕێڕەوی پیاســەماندا بینی... تا ئەوەی لەچایخانەیەکی ئاوا نەختێک گــــەورەتر لــــەوانی دی لەدەوروبــــەری مەرقـەدی ئیمـام عـەباس دی و بڕیارمانـدا پشــوویەک بــدەین و هــەر دانیشــتین و دانەنیشتین من لەدووررڕا نیعمەت عەبدوڵڵام بینــی لەگــەڵ ســێ چــوار کــەس لەســەر

قەنەفەیـــەکی داری کــۆن ، لـــە وێنـــەی قەنەفـەی چایخانـەکانی هـەولێر بـە نموونـە چایخانــەی مــەچکۆ دانیشــتبوو. وتـم براینـە ئەوانــەی ئەوســەر هــەموو کــوردن ، مــن یــەکێکیان بەناسـین دەناسـم ئـەوانی دیشـم دیووە، بەڵام نایان ناسم دەچمە لایـان، ئـەوان دانیشـتن مـن بـەرەو ڕووی نیعمـەت چـووم، ئــەویش کــە لێــی نزیـک بوومــەوە منــی ناســییەوە، ئــاخر ئێمــە لـــە ناوەڕاســتی حەفتاکانەوە یەکترمان دەناسی ، جگە لـەوەی ساڵی 1974یش زۆر جار تەسادوفم دەکـرد... ئـەو لـەمن ، مـن لـە ئـەو نزیـک بووینـەوە باوەشــمان بەیەکـدا کـرد، کــە حاڵەتێــکی ئینسانییە دوو غـەریب لەشوێنێکی وا یـەکتر ببیننەوە(وکل غریـب للغریـب نسیب) ، وتـی وەرە ئـەوە بـرادەرانن ، کـە چـووم حــاکم تۆفیق کە وەختی خۆی مـدیر ناحیـەی گەڵاڵە بوو ناسیمەوە ، هـەروا برادەرێکی تـر صادق

کە لە هەولێر لە چاپخانەدا کاری دەکرد، خوای لێی خۆش بێ کۆچی دوایی کرد، ئەویشم ناسیەوە ، یەکێکی دیکە کە ناوی شێرزاد جبرائیل ئەوم نەدەناسی، هەروەها برادەرێکی تر، بەهەر حاڵ منیش ئەوانم بردە لای برادەرانی تر کە پێکەوە بووین، ئیتر بازنەکە فراوانتر بوو و دەردە دڵ زۆرتر تا درەنگانی عەسر، دوای ئەوەی هەر لەتەک ئەو چایخانەیە چێشتخانەیەک هەبوو نانی نیوەڕۆمان لێ خوارد. پاشان نیعمەت و ئەوان وا دیار بوو لەشووقەیەک دەژیان ، ئێمە درەنگمان بەسەردا هاتبوو چوینەوە گەراج و گەڕاینەوە جێی خۆمان لە خانووە قوڕەکانی (عتێیشی).

هەفتەیەکی نەبرد پارێزگاری کەربەلا (محمد حسین الشامی) کە پاش چەندان ساڵ زانیمان لەسەر ئەوەی چوو بووە پرسەی سەرکردەیەکی خزمی کە سەدام حسێن

ئیعدامی کردبوو، 6 ساڵیان حوکم دابوو و لەزیندان بووە، بەهەر حاڵ پارێزگار وەک چۆن چووە لای نەفیکراوەکانی تر هاتە لای ئێمەش.

لەگەڵ نزیکبوونەوەی لەو حەسارەی ژوورەکەی ئێمەی لێ بوو ، دەم و دەست ڕاوانشاد د.سەعدی غەریبی ناسیەوە کەوا دیارە لەقۆناغی زانکۆدا دەرسی پێ وتووە، ئیتر لەگەڵ بینینی د. سەعدی ئوستاز وە ئوستازی دەکەوتەوە ، وا باوە مامۆستا قوتابی خۆی ناناسێتەوە بەپێچیەوانەوە قوتابی مامۆستای دەناسێتەوە ، ناسینەوەی د.سەعدی غەریب لەلایەن پارێزگارەوە خێری بۆ ئێمەش پێوە بوو، یەکسەر بۆ بەیانی بە ئەمری پارێزگار ئێمەیان بۆ بینایەکی حکوومی کە بیرم نەماوە قوتابخانە بوو یاخود بۆ فەرمانگەیەک دروستکرا بوو گواستەوە ، ئیتر لەکۆڵ مێش و کێچ و پێشکە

بووینـەوە، بیناکـە بـۆ ئێمـە لەکۆشکی پاشایان خۆشــتر بــوو ، بەتایبــەتی کــە شــەش یــان هەشــت حــەمام و ئاودەســتی تێــدا بــوو ، حەوشــەیەکی گــەورە.. هــەر لەوکاتەشــەوە پارێزگار هەرێی ئەوەی پێدابن وا بکەن پەلە بکرێــت لەدامەزرانــدمان لــەناو شــار وەک د.سەعدی داوای لێ کرد ، زۆری نەبرد ئاوا مــاوەی حەفتەیــەک یــان دە ڕۆژ ئێمــە کــە ڕۆژانە دەهاتینە کەربـەلا و لەچایخانـە لەگـەڵ ئـەوانی دانیشـتووی نـاو شـار دادەنیشـتین و چەندین جار چووینە ئەو شووقەیەی نیعمەت عەبدوڵڵا و ئەوانی لێ بوو، وای لێهات خەڵکی دیکەشـمان دیتـەوە، لەوانـە دۆسـتی دێـرینم هونەرمەنـد حەسـەن گـەرمیانی کـە مامۆسـتا بوو لـەئامادەیی کشـتوکاڵ و هـەروەها سـەید داوود کە دەرچووی کـۆلیژی قـانوون بـوو و هەروەها نزار ڕەحمەتوڵڵا کە ئەفسەر بـوو و نەقلی وەزیفەیەکی مەدەنی کرابوو چەنـدانی

دیکـــەی خـــەڵکی ســـلێمانی و هـــەولێر و کەرکووک کە بۆ جاری یەکەم ناسیمانن و غەریبایـــــەتی وردە وردە لێکـــی نزیـــک کردینەوە. خۆی ڕاستە شتی بەزۆر و قەول شکاندن و درۆ لەگەڵ کردن ناخۆش بوو ، کە ئێمەی هەڵدایە ئەو شوێنە و هی تریش بـــۆ شـــارەکانی دی ، بـــەڵام نـــای شـــارمەوە لەدوایدا پاش چەندان ساڵ کە مەینەتی خراپتـــر و وێرانتـــر بەســـەر نیشـــتمان و گەلەکەمانـــدا هـــات لەئـــەنفال کـــردن و بـــەکیماوی لێـــدان و پاشـــان کارەســـاتە تراژیکۆمیدیـەکانی دوای ڕاپـەڕین.... ئێمـە ئەوسا کە هێشتا ئومێدمان بە ئایندە هەبوو بەبەراورد لەنیمچە بەهەشتێکدا بووین...

دە ڕۆژی نەبرد پاش پڕکردنەوەی زانیاری لەســـەر هـــەموومان هـــەر یەکـــەمانیان لەفەرمانگەیەک دامەزراند، من کە ئەوسا دەرچـووی سـێی ناوەنـدی بـووم (چونکـە

خوێندی ئێرانێم بۆ حساب نەکرا دەنا من بە حەقیقی لەوێ گەیشتبوومە پۆلی پێنجەمی ئامادەیی) ، بە(کرێکاری ناشارەزا – عامل غیر ماهر) لەگەراجی (مەسڵەحەی نەقلی ڕووکاب) دامەزرام .

ڕاستی بەهۆی شایەدنامەکەمەوە تەنیا من بەکرێکار دامەزرام ، برادەرانی لەگەڵم بوون ، هەموویان بەفەرمانبەر ، ئەوەی عەسکەریش بووایە دەیانهێنایە سەر میلاکی مەدەنی و بەفەرمانبەر دایاندەمەزراند، وەک بەنموونە ملازم شوان (عبدولئیلاه احمد) کە دەرچووی کۆلیژی سەربازی بوو هێنایانە سەر میلاکی مەدەنی... من لەفەرمانەکەمدا وەک کرێکار زۆر ماندوویان دەکردم لەو شوێنە ڕۆژانە پێنج تا شەش ئامانە (پاس)ی گەورەیان پێ دەشووشتم و پاک دەکردەوە ، دەوامێکی زۆر، معاشێکی کەم تەواو هیلاکیان کردم ،

بەرپرسی گەراج تا بڵێی کابرایەکی تڕوهات و خۆبەزلزانی توند بوو نەک هەر لەگەڵ من بەتەنیا ، لەگەڵ هەموو کرێکارەکان وابوو.

بارەکە وا ڕۆیشت ، ئێواران کە دەگەڕامەوە ئوتێل ، چونکە ئێمە پاش دامەزراندن ڕێگەیان پێداین بێینە ناو شار، هەبوون چوونە شووقە هەشبوو چووە ئوتێل ، من لەئوتێلی (شەیبانی) بووم" ئوتێلێکی بێ پلە بوو لەلاکۆڵانێک ، هەندێ کوردی تریشی لێ بوو، ئێواران بەجەستەیەکی ماندوو دەگەڕامەوە نانێکی هاکەزایم لەچێشتخانەیەکی نزیک ئوتێل دەخوارد و دەچوومەوە ئوتێل ، ئیتر تا وەختی خەوتن لای من باس هەر باسی ئەو کابرای بەرپرسی گەراجی پاسان بوو ، کە چۆن ڕێگەچارەیەک بدۆزمەوە نەقلی شوێنێکی ترم بکەن... ئیتر کرێکاری ناشارەزای ئەوسا ، خۆی چی و بەنەقل چی

لەمەسەلەکە دەگۆڕێ ، بەڵام من هەمیشە وام لێک دەدایەوە بچمە هەر شوێنێک باوەڕ ناکەم بەرپرسەکەی وەک بەرپرسی گەراجی (ئامانان) پاسان بێ ، ئەوەها دڵڕەق و خۆپەرست و خۆبەزلزان و تڕوهات. بەو جۆرە مامەوە ڕۆژانە بەتایبەتی بە نیعمەت و ملازم شوانم دەگوت ، چ دەبێ ئەگەر دەوام نەکەم ، ئەوانیش هەموو جارێ بەوە ساردیان دەکردمەوە کە ماوەیەکی دی سەبر بگرم تا بزانین بەڵکو دەروویەک بکرێتەوە و بمان گەڕێننەوە کوردستان.

منیش دەمگوت وایە (ئەگەر لەمن نەدەن لەحەمەدی برا بدەن ، لەمن وایە لەجەواڵی کایێ دەدەن) ، ئەوان جێیان لەچاو جێی من خۆش بوو، چارەکی منیش ماندوو نەبوون بەپاس شوشتنێ ، بەو جۆرە هەفتە و مانگ تێپەڕین تا ڕۆژێ وەک خدری زیندە پارێزگارمان لێ پەیدا بوو ، هەمان پارێزگار

کەمنی لەگەڵ د.سەعدی بینی بوو ئەوەی وەک دەڵێن لەخانووە قوڕەکانی عوتێشی ، ئەو ڕۆژە بەسەردانی بەسەرکردنەوەی فەرمانگەکان هاتبوو...

ئێمە، کرێکارەکانیان کۆکردەوە ، هەموومان جلوبەرگی کارمان لەبەر بوو کە بریتی بوو لەبەدلەیەکی مۆر، جزمەیەکی لاستیقی تا چۆکان ، پارێزگار دایەرەکەی هەموو بەسەر کردەوە ، کابرای بەرپرس لەپێش پارێزگار نەوعێکی تر بوو، ئەوە نەبوو کە غەدری لە ئێمە دەکرد و ڕۆژانە هەرکرێکارێکی لانی کەم چوار پاسی پێ دەشووشت، پارێزگار زۆر نەمایەوە ، خۆی هەر دایەرەکەش گەراجی پاسی مەسڵەحە هەر بایی ئەوەندە بوو ، من هەر لەفکری خۆمدا بووم ، پێی بڵێم پێی نەڵێم ، دواجار جورئەتم دایە بەرخۆم و کۆنە هەوییەکی ڕۆژنامەی (التاخی)م پێ بوو دەرم هێنا و لەدەستم

گـرت و بـەرەو ڕووی پارێزگـار کـە تـازە خەریک بوو خواحافیزی دەکرد بڕوا وتم:

(ئوستاز ... العفو) مامۆستا ببوورن...ئاوڕی دایـەوە پێشـەکی بـەبیرم هێنایـەوە کـە مـن لەگەڵ جەماعەتی د. سەعدی غەریبین (من الاکـراد العائـدین) ئـەوە نـاوە ڕسـمییەکەمان بوو ، یەکسەر وتی (تفەزەڵ ئیبنـی) فـەرموو ڕۆڵـە ، وتـم ئوسـتاز ڕاسـتی مـن کـاتی خـۆی ڕۆژنامـەنووس بـووم لـە ڕۆژنامـەی (التـاخی) ئێستاش پێمخۆشە جەنابت لوتف بکەن بەڵکو لێرە نـەقلم بکـەن ، یەکسـەر بێ سێ و دوو وتـی باشـە ، ڕۆژی شـەممە وەرە پارێزگـا ، وتم ئەگەر وەرقەیەکم بدەنێ نەبادا نەهێڵن. بەکەسێکی کە لەگەڵی بوو وت وەرقەیەکی بـدەیێ وابـزانم سـکرتێری بـوو... ئـەویش دەسـت بـەجێ وەرقـەی بـۆ نووسـیم پـاش ئـەوەی نـاوی سـێینەی لـێ پرسـیم. پارێزگـار ڕۆیشـت، ئینجـا مـا کـابرای کەللـەبۆرە،

بەرپرسی گەراج لێم دەر بووەوە، تۆ چۆن بەبێ پرسی من قسە لەگەڵ سەیدولمحافیز دەکەی و شتی لەو بابەتە تەنانەت گەفی ئەویشی لێ کردم کە ڕێ نەدا نەقڵ بم ، لەو سەریشەوە ئەو کرێکارانەی لەگەڵم بوون کۆڵێک پێیان خۆش بوو و (زێن سەوێت)جاکت کردیان پێ دەگوتم.

ئێوارە پاش دەوام برادەرانم بینی و مەسەلەکەم بۆ گێڕانەوە و ڕاوێژم پێ کردن کە دوو سبەی شەممە چی بکەم و چی بڵێم باشە ، بەهەر حاڵ شەممە چوومە پرسگەی پارێزگا و کاغەزەکەم پیشاندان یەکسەر منیان ناردە لای یاریدەری پارێزگار... هەر لای سکرتێرەکەی ئەوەی لێ پرسیم کە تا چەندم خوێندووە ، کەی لەئێران گەڕاومەتەوە و شتی لەو بابەتە، من ئەوسا وەک وتم سێی ناوەندیم تەواو کردبوو، بوو بووم بەچواری ئامادەیی کابرای سکرتێری

یاریدەری پارێزگا بۆ کاروباری ناوخۆ کە ئەوسا ئیدارەی محەلییان پێ دەگوت و گەراجی پاسانیش سەر بەوێ بوو.

سکرتێر چووە ژوورەوە پاش ئاوا چارەگێک بیست دەقە هاتەوە جێی خۆی و وەرەقەیەکی دامێ و وتی بیبە بۆ زاتیە ، لێی نووسرا بوو (بناء علی امر السید المحافیز یعین نژاد عزیز قادر من الاکراد العائدین فی الادارة المحلیة حسب الاصول والقوانین)، ئیمزا وابزانم یاریدەری پارێزگار کردبووی ، ئیتر لەو ڕۆژەوە من بووم بەفەرمانبەر لە ئیدارەی محلی کەربەلا بەناونیشانی (کاتب) . ڕاستی سەرەتا زۆرم کەیف بەخۆ هات کە مێز و کورسییەکی ئاسنیان پێدام ، لەگەڵ دوو کەسی دی کە یەکێکیان دیار بوو شیوعی بوو ، ئاخر ئەوسا هێشتا جەبهەی شیوعی و بەعسی بەرقەرار بوو ، زۆر جاران ڕۆژنامەی (طریق

الشعب)ی ڕۆژانەی دەهێنا تا ئەو کاتەش هەر (جەبهەی وەتەنی و قومی تەقەدومی) بوون لەگەڵ بەعسیان، ئەوی تر فەرمانبەرێکی بێ وەی بوو تەنیا خەریکی ئیش و کاری خۆی بوو...

کە منیان لەوێ دانا لەلایەن بەرپرسی خۆیەتییەوە پێی وتن (ئەوە فلانی کوڕی فلانە من ئیخواننا ئەلئەکراد ئەلعائدونە معەین جدید راح یشارکم الغورفە)، ئەوە فلانی کوڕی فلانە لە برایانی کوردی عائدوون تازە دامەزراوە لە ژوورەکەدا لەگەڵتان دەبێ، ئەوانیش یەکسەر بەخێریان هێنام و دوای ئەوەی بەرپرسی خۆیەتی ڕۆیی بەخوا چا و ئاویشیان بۆ داواکردم...

ئەو ڕۆژە درۆ چا نییە خۆم نەختێک لە بەرەژێری پاشایەکی سەر تەختیدا دەدی ، حەزم نەدەکرد دەوام تەواو بێ هەندەم لێ

خۆش هاتبوو ، ئێوارە کە برادەرانم بینی بۆم گێڕانەوە زۆریان پێ خۆش بوو ، هەر ئەو ئێوارەیەش هونەرمەند حەسەن گەرمیانی دۆستی دێرینم بینی ، هەروەها دووسێ کەسی تازەی تر یەکێکیان سەید داوود کە پارێزەر بوو خەڵکی هەولێر بوو ، چەند کەسێکی خەڵکی سلێمانیشم بینی ڕاستی ناوەکانیانم بیر نەماوە وابزانم یەکێکیان ناوی دلێر بوو..

من زیاتر لەشەش مانگ بوو گەڕابوومەوە خەبەریماڵیم نەدابوو ، حەزم نەدەکرد، چونکە لەخۆمان دڵنیا نەبووین ، ئەوان دووچاری مەترسییەک ببنەوە ، بەتایبەتی کە ماڵێشمان دەمزانی هێشتا لەگەڵاڵەیە ، کە ئەویش چاودێرییەکی وەک بیستبووم زۆری لەسەر بوو بەحوکمی مێژوو و جواغرافیای شوێنەکە .. بەو جۆرە بەردەوام بووم لەدەوام ، تەنانەت لەبەر خۆمەوە دەمگوت

ئای کە وەزیفەی (کاتب)ـایەتیش خۆشە ، ڕاستی ئەگەر ڕۆژێ چەند نووسراوێکی فەرمیم نووسیبا یاخود بمنووسیبایەوە ، کارێکی لەو چەشنە زەحمەتەم نەبوو لەچاو گەراجەکە تەواو وەک پاشای سەر تەخت وا بووم.

ڕۆژگارێکی تەواوم بەسەر برد بەو شێوەیە ، من هەر وەکو جاران ئێواران لەگەڵ برادەران شەویش لە ئوتێلی (ئەلشەیبانی)، هەندێ لەبرادەران چووبوونە ئوتێلی دی کە لەمەرقەدی ئیمام عەباسەوە نزیک بوو بەناوی (ئوتێل ڕافدێن) ڕاستە نرخی گرانتر بوو نەختێ ، بەڵام بەهۆی برادەرانەوە حەزم لێ بوو منیش بچم بۆ ئەوێ، ئەوە بوو شتەکانی خۆم دە جانتای هاوێشت، هاتمە بەردەم خاوەن ئوتێل کە بەخۆی لەسەر مێزی دەخیلە دادەنیشت، وتم: ببوورە حیسابی من چەندە؟

وتی: خێر بۆ دەڕۆی؟

وتـم: بـەڵێ دەچمـە لای چەنـد برادەرێـک ، بەڵام نەمووت بۆ ئوتێل ڕافیدین...

وتی: کاکە ئێمە لەئەمنەوە ئاگادارکراوین کە قەدەغەیـە بـێ ئیجـازەی ئـەوان لـەم ئوتێلـە بڕۆی.

کـــابرا لـــەنیازپاکی خـــۆی نووســـراوەکەی پیشـــاندام ، منـــیش پـــێم وت باشـــە ئـــەو نووسـراوەم بـدێ تـا مراجەعـەی پـێ بکـەم و ئیجازەکە وەربگرم ، خوا هەڵناگرێ پێی دام ، کـــە ئێســـتاش نووســـراوەکەم پاراســـتووە (نووسـخەیەکی لەبـەرگیراوی لەگـەڵ ئـەو نووسینە دایە).

بەهـــەر حـــاڵ مەســـەلەکەم بـــۆ بـــرادەران گێڕایـەوە و یـەکیان وتـی لـەبیرم نـەماوە کـێ بـوو، بـۆ بـە ئەوانـەی دایـەرە نـاڵێی کـە لـە ژوورەکـەدا لەگـەڵتن ، بـەڵکو ئـەوان کەسێک

بناسـن، بـەیانی زوو لەگـەڵ دەوام بـەو دوو کەسـەم وت. کـە وتـم یـەکێکیان دیـار بـوو شیوعی بوو... ئەوی دی بەحیساب بێ دەخل بوو، یەکسەر هەڵیدایێ وتی : (ئانی ئەدبرلک کاکە...تدلل)، من بۆت جێبەجێ دەکەم کاکە تۆ ئـەمر دەکـەی.. خـوا هـەڵناگرێ دوو سێ ڕۆژی پێ نەچوو، کابرای خـاوەن ئوتێـل هاتـە لام و پێـی وتـم (بەللـەغونا) واتـە ئاگاداریـان کردینەوە ئێستا دەتـوانی بـڕۆی کاکـە لەگـەڵ کۆڵێـک داوای لێبـووردن کـە بەدەسـت مـن نەبووە و ئەمر بووە..تاد.

ئیتـر لـەو ڕۆژەوە پـارەی لەسـەرم بـوو لـە ئوتێل (ئەلشەیبانی) دام و گواستمەوە ئوتێـل ڕافــدین. ئــوتێلی ڕافیــدێن لــەچاو ئوتێــل ئەلشــەیبانی پــاک و تــەمیزتر و بەخزمــەتر بوو... لەسەر شەقامی سەرەکیش بـوو نزیـک مەرقەدی ئیمـام عەباسـی بـوو ، کـە هەمیشـە زیارەتکاری بـۆ دەهـاتن... زۆر لـەبرادەرانیش

لـەو ئوتێـلە گیرسابوونەوە ، ژیانمـان ببـووە لەدەوامەوە بۆ ئوتێل و چێشتخانە و ئوتێـل و نووستن و دەوام...

جار نا جار بێ ئیجازە سـەرمان لەبەغـدا دەدا و دەگەڕاینــەوە. ئێســتاش لــەبیرم نــەچووە شـەوێک مـن و مـلازم شـوان و د.سـەعدی و مارف ژاژڵەیی چووبووینە توێریج لەیانەیەکی توێریج کە برایانی ئێزیدی بەڕێوەیان دەبرد. درەنگیش بوو زوو نەبوو، بەیانیش دەواممان هەبوو، وتیان با سەرێکی بەغدا بدەین ، مـن وتـم کـوڕە باوکتـان چـا، دایکتـان چـا بـەیانی دەوامـمـان هەیە ، ئـەوان وتیـان هـەر دەچین لەبەغداوە دەگەڕێنەوە کەربەلا... وەک عادل ئیمام دەڵێ (أسروا الحاحا) چووین، گەیشتینە بەغــــدا زۆربــــەمان خــــەومان دەهــــات ، بڕیارماندا بچینە ئوتێل ، پێم وتن براینە ئاخر من هیچ هەویە و ئیجازە و ئەمانەم پێ نییە ، ئـەوان هـەر یـەک کۆنـە هەویـەکی پـێ بـوو،

منـیش کۆنـه هەویـەکی نـوێ نـەکراوەی ڕۆژنامەی (التاخی)یم هەبوو ، بەڵام لەلایـەک بەسـەرچوو بـوو پێشـم نـەبوو لەجانتاکـەمم دانابوو لەکەربەلا.....

د.سـەعدی کــە خـاوەن ئوتێلەکــە داوای ناسـنامەی لێکـردین ، یەکسـەر وتـی : (انـی د.سعدی عمید کلیة الزراعة) من د،سەعدیم ڕاگـری کـۆلیژی کشـتوکاڵ ، هەویـەی خـۆی دایێ و ئینجا وتی ئەمەش کوڕمە (واتە مـن) ئیتر کابرا قسەی نەکرد.

شـەو هــەر ئەوەنـدەی بەبـەرەوە مـابوو نـەختێک نووسـتین و خێرا بێ تێشـت بـەرەو گـەراجی عـەلاوی و گەڕانـەوە بـۆ کەربـەلا.. کـارێکی عەبەسـی بـوو کردمـان ، پاشـان ماوەیـەکی زۆر بـوو ڕەخنـەمان لـەخۆمان و ئـەو برادەرانـە گـرت کـە (ألحـوا اسـرارا) بـۆ چووین ، تا وای لێهات، ئەگەر ڕۆژێک یەکێک

پێشنیازی چوونە تویژیجی بکردابووایە من دەمگوت بەو مەرجەی دێم پاشان بەغدای لەگەڵ نەبێ....

تا دەهات ناوە ناوە کوردمان دەدیتن ، تازە هاتوو و کۆن ، ناسیاو و نەناس ، کار و ژیان بەو ڕەنگە بەرێوە دەچوو، تا ڕۆژێک (ئەمر ئیداری)یەکیان بۆ هێنام منیان بەتەنیا نەقڵی (کتێبخانەی گشتی) پارێزگای نەجەف کردبوو، ئەوسا کتێبخانە گشتییەکان هەموویان سەر بەئیدارەی محەلی بوون ، وەک بڵێی خۆڵ و دۆم بەسەردا کرابێ، پاش ئەوەی هەوڵێکی زۆرم دا بێ سوود بوو، ناچار (ئینفکاکیان) پێ کردم و ئێوارە برادەرانم بینی لەوانە ملازم شوان و نیعمەت و حەسەن گەرمیانی و حاکم تۆفیق و صادق و نزار ڕەحمەتوولڵا و شێرزاد جوبرائیل کە هەموویان لەچاپخانە بوون ، ئەوانیش کە خەبەرەکەیان بیست پێیان ناخۆش بوو لێک

دادەبڕێــین ، بــەڵام چارەیــەکی دی نــەبوو ، ڕاســتی پاشــان مــلازم شــوان تــەکلیفی لــە د.ســەعدی کــرد بــەو سیفەتەی کــاتی خــۆی مامۆستای پارێزگار بووە ، بەڵام د. سەعدی لەگەڵ ئەوەی زۆریشی پێ ناخۆش بوو کە نەقڵ کراوم ، بەڵام وتی بێ سوودە و نایکەم ، بــەو جــۆرە خــوا حــافیزیم لــێ کــردن ، بــۆ بــەیانی کــە مــن هەســتام ئــەوان چووبوونــە دەوام ،...

کەلوپــەلی خــۆم کــۆ کــردەوە بــەرەو گــەراج ســواری پاســێکی داریــن بــووم ، هــەر خــۆم حـــەزم کـــرد دەنـــا (18) نەفەرییـــەکانیش هەبوون" ئەو پاسانە (دەگ ئەلنجەف)یان پێ دەگــوت، دونیایــەکی ســەیرە لــەناوەوە، تــا گەیشتینە نیوەی ڕێ، کە هەم پێیان دەگوت (خـان الـنص) و هـەمیش نـاوە ڕەسـمییەکەی (ناحیــە الحیدریــة) بــوو ، هــەر ئــەوێش بــوو لەهــەرای ئــەو ســاڵی شــیعەکان دووچــاری

بۆردوومـانی تـۆپ و فڕۆکـە هـات ، بەهـەر حاڵ لای چێشتخانەیەک وەستاین کە تککە و کـەباب و ئەوانـەی هـەبوو مـن جگـە لـەوەی تێشتم نەخواردبوو ، هەموو هەناویشم لەگەڵ تاسەی پاسەکەدا هـاتبووە خـوار، برسیم بـوو، نەفـەرێک کـەبابی مسـتەحەقم خـوارد پاشـان چایەکیشم کرد بەسەرا بەجگەرەیەکەوە، پاس زۆری پێ نـەچوو ڕێگـەی گرتـەوە بـەر ، ئـاوا دوای (خـان الـنص) نیـو سـەعاتێکی پێچـوو گەیشتینە نەجەف.

نەجەف وەک کەربەلا نەبوو، شارێکی پاک بێ شـەقامەکانی نەجـەف بێسـەر و بـەر دەهاتنـە بەرچاو ، هەروەها ئوتێلـەکانی نەجـەف ، جگـە لـەوەش بـەهۆی گۆڕسـتانە گەورەکـەیان کـە ڕەنگــە ئێســتا ڕووبــەری بەقــەد شــارێکی کوردســتان بــێ ، شــارێکی کــەئیب بــوو ، دانیشتووانیشـی هـەر بـەو شـێوەیە ، لەگـەڵ ئەوەشــــدا لــــە ڕووی فەرهەنگییــــەوە ،

فەرهـەنگی ئیسلامی و بەتایبـەتی فەرهـەنگی شـیعە مەززەبـەکان ، هەرچەنـد لـەڕووی کۆمەڵایەتییـەوە دواکـەوتنی بەئاشـکرا پێـوە دەبیندرا ، بەدەگمـەن ئافرەتی سفووری لێ دەبینـدرا ، لەبەرابـەردا چەنـدین چاپخانـەی تێـدا بـوو ، کـۆلیژی (فیقیـە)ش کـە شـایەدنامەی بەکالۆریۆسـی دەدایـە دەرچووانی...

مـن بـەخۆم کۆشـیعری یەکـەمم لەنەجـەف لەچاپخانەی (النعمان) چاپکرد ،

هەرچەنـدە چاپخانەیـەکی دواکـەوتوو بـوو ، بەڵام بۆ ئەو سـەردەمە خراپ نـەبوو ، جگە لـەوەی نرخـی چاپکردنیشـی تێـدا لـەچاو چاپخانەکانی بەغدا هەرزانتر بوو...

سەرەڕای ئەوەش بەهۆی هاتوچووم بۆ ئەو چاپخانەیـە، زۆر شـاعیر و نووسـەرم ناسـین ، لەوانە خوالێخۆشبوو (مستەفا جەمالەددین)

خاوەنی دیوانی (عیناک واللحن القدیم) کە مامۆستاش بوو لەکۆلیژی فیقە ، هەر بەبۆنەی چاپکردنی یەکەمین کۆشیعرم لە ساڵی 1977دا لەو چاپخانەیە ڕۆژێ خاوەنی چاپخانەکە ، ژوورێکی پیشاندام سەرتاپای کتێبی گەورەی بەرگ نەکراو بوو ، وتی کاکە ئەوە هەزار کتێبی شەرفنامەیە بەکوردی کاتی خۆی بۆ(کۆڕی زانیاری کورد)م لەچاپداوە ئەوەندەی لێ ماوەتەوە تا ئێستاش نەهاتوون وەریبگرنەوە ، پارەشیان نەداوە ، دەتوانی کارێک بکەی خەبەریان بدەیێ ، منیش قەولم پێدا لەیەکەمین سەردانم بۆ بەغدا پێیان دەڵێم ، وتی بۆ تەلەفۆنیان بۆ ناکەی ، وتم باوەڕ بکە تەلەفۆنیان نازانم چەندە ، وتی ئەگەر کەسێک بناسی من بۆت پەیدا دەکەم ، وتم باشە ژمارەی بەددالەکەم بۆ پەیدا بکە، من ڕاستەوخۆ تەلەفۆن بۆ سەرۆکی کۆڕ دەکەم،

یــان ڕاســتر ســەرۆکی دەســتەی کــورد لــە کـۆڕی زانیـاری عێـراق ، کـە ئـەو کاتـە وای لێهـاتبوو، ئـەو دەمـیش مامۆسـتا مەسـعوود محەمەد بوو.

مــن ڕۆژانــە بــۆ چــاپکردنی کۆشــیعریەکەم ســەردانم دەکــرد بــۆ هەڵــەچنی و ئەوانــە، بـەیانی کـە چـووم ژمـارەی بەددالـەی کـۆڕی پەیدا کردبوو..

بەتەلـەفۆنی چاپخانـە ژمارەکـەم لێـدا ، دیـار بـوو بەددالـە بەعـەرەبی جـوابی دامـەوە، وتـم ئەگـەر بکـرێ دەمـەوێ قسـە لەگـەڵ ئوسـتاز مەسعوود سـەرۆکی هەیئـەی کـوردی بکـەم، مــن فلانــم لەنەجەفــەوە قســە دەکــەم و کارەکەش پەیوەندیدارە بەدەستەی کـوردی کۆڕ...کـە وام وت یەکسـەر تـەحویلی کـردم، مامۆسـتا مەسـعوود خـۆی وەڵامـی دایـەوە، یەکســەر بــەکوردی وتــی فــەرموو، وتــم

مامۆستا مـن نـاوم نـەژادە حـاڵ و حیکایـەتی ئەوەندە دانە بێ بەرگـەی شـەرفنامەی مام هــەژار لەچاپخانــەی (النعمــان) لەنەجــەف کـەوتووە، وا دیـارە پـارەی نـەدراوە ، بۆیـە بەرگیشــی تــێ نــەگیراوە ، بەپێویسـتم زانـی ئاگـاداری جـەنابت بکەمـەوە ، پاشـان وتـم ئەگـەر دەکرێ خۆتـان قسـە لەگـەڵ خـاوەنی چاپخانـە بکـەن ، ئـەوەتا لەتەنیشـتمە لەگـەڵی ببرێننـەوە، چونکـە زۆر ئیلحـاحی لـەمن کـرد، ژمـارەی بەددالـەی کـۆڕیش هـەر خـۆی بـۆ پەیدا کردم ، ئیتر من گووشی تەلەفۆنەکەم دایە دەست ئەبو نازانم چی ، بیرم نـەماوە ، واتە خاوەنی چاپخانە چونکە بیرم نەماوە، پێم وت ئــەوە ئوســتاز مەســعوودە ڕەئیســی هەیئەی کوردی مجمع.

وا دیــار بــوو پاشــان بەماوەیــەکی کــورت لێژنەیـەک هـاتبوون کتێبـە بـێ بەرگـەکانیان بــارکردبوو و حــەقی کــابرای چاپخانەشــیان

دابوو، خوا هەڵناگرێ لەچاکەی ئەوە خاوەنی چاپخانــە لــەچاپکردنی کۆشــیعری یەکــەمم خاترێکی چاکی گرتم .

ڕاســتی لەچاپــدانی کۆشــیعری یەکــەمم لــە چاپخانـــــەی (النعمـــــان) لـــــە نەجـــــەف حیکایەتۆکەیەکیشــی لــە پشــتە ، چــوون لــە هەمان وەخت بوو پێم باش بوو بەسەریدا تێنەپەڕم .

ئـەو کاتـەی ئێمـە بـۆ ناوەڕاسـت و باشـووری عیـڕاق نـەفی کـرا بـووین ، بـە هـۆی ئـەوەی مووچەیـەکی دیاریکراومـان هـەبوو ، بـەحاڵ بەشی بخۆوبڕۆی دەکرد بە تایبـەتی بـۆ مـن کـە بـە شـایەدنامەی سـێی ناوەنـدی دامـەزرا بـووم ، چ جـای ئـەوەی بیـر لـە چـاپکردنی کتێبان بکەینەوە..

لەو کاتەدا بیرم بۆ ئەوە چوو (کۆڕی زانیاری کورد) وەک دەزگایەکی کوردی

کە دوو سێ چاپکراویم لەو شێوەیەدا بینی بوو پێشکێشی ئەوێی بکەم .

لەو دەمەدا کۆڕ بە دوو بژاردە یارمەتی نووسەرانی دەدا ، یەکیان چاپکردن بوو وەک بڵاوکـــراوەی خۆیـــان ، ئـــەوی دیکـــەیان دەسگیرۆیی (تعضيد) بوو ..

منیش بە پێی ئەو یاسا و ڕێسایانەی کۆڕ کاری پێ دەکردن بردم و پێشکەشم کردن ، پاش ماوەیەکی زۆر کە کۆشیعرەکەم بە هەر جۆرێک بێ خستبووە ژێر چاپ دوای بێ هیوا بوون لە وەڵام کە دوایی وەڵامیان بە نەرێنی دامەوە، بەو مانایەی نەدەتوانن چاپی بکەن و نە یارمەتی لەچاپدانی بدەن ..

ئەوە لە وەختێکدا وەکات هەر لە کۆشیعر دوو کۆشـیعری دی چـاپکرابوون کـە لـەو ئاستەشدا نەبوون لە دەزگایەکی وەک کۆڕ ، کە هەمیشە شایەدی باشی لەم بارەیەوە بۆ

دراوه و دەدریٚ چاپ بکریٚن ، هەر ئەوەش بــوو ئــەنگیزەی ئــەوەی منــیش بیــر لــەوە بکەمەوە.

لەو ڕاستەشدا کە بیٚ هیوا بووم لە لایەک هەوڵم دا قسە لەگەڵ خاوەنی ئەو چاپخانەیە بکەم کە پیٚشتر بە هۆی چەند برادەریٚکەوە بینیبــووم ، بــەوەی چابخانەیــەکی ئەگــەرچی دواکەوتوو بوو بەڵام زۆر هەرزانتر بوو لە چاپخانەکانی بەغدا ، بۆ من یەکاویەک بوو

لـــە لایـــەکی دی نامەیـــەکی ئاماڵـــگلەییم ڕاســـتەوخۆ بـــۆ ســـەرۆکی کـــۆڕ مامۆســـتا مەسعود محەمەد نووسی ، کە تا ئەو کاتە نەمـــدیبوو تـــەنیا لـــە ڕیٚگـــەی کتیٚـــب و نووسینەکانییەوە ناسیبووم .

پـــاش ئـــەوەی کۆشـــیعرم (کـــە یەکـــەم کۆشـیعرمە) لـە چـاب بـوو ، منـیش قسـەم لەسـەر داوای خـاوەنی چاپخانـە بـە تەلـەفۆن

وەک کـوردێکی جنـووب لەگـەڵ مامۆسـتا کردبــوو لــەبارەی ئــەو هــەزار و هەنــدە نووســـخە بەرگنـــەکراوە حەقنـــەدراوەی (شەرەفنامە)ی مام هەژار ، کە هەر ئەوەش وای لـە خـاوەنی چاپخانـە کـرد لـە حـەقی لـە چاپدانی کۆشیعرەکەم خاترێکی چاکم بگرێ ، چونکە بۆ ئەو کە بە حـەقی خـۆی گەیشتبوو وەک ئەوە وا بوو پارەکەی لە نەبوونەوە بـۆ هاتبێتــەوە ، ســەرباری ئــەوەی لــە کــۆڵ داکردنی ئـەو حەمکە نووسخەیەش بـووەوە کە بۆ نزیکی دوو ساڵ بـوو جێیـەکی زۆریان لە چاپخانەدا گرتبوو.

نامەکــەم بــۆ ســەرۆکی کــۆڕ نووســی .. ماوەیەکی تا ڕادەیـەک زۆری بەسـەردا چـوو ڕۆژێ وەختــی دەوام بــە پۆســتە نامەیــەکم لــەبارەی لەچاپنــەدانی کۆشــیعرەکەمەوە لــە خـودی سـەرۆکی کـۆڕ مامۆسـتا مەسـعوود محەمەدەوە پێگەیشت :

ئەمەی خوارەوە دەقی نامەکەیە(*):

((**مێژوو : 20 \ 2 \ 1977**

برای بەڕێز کاکە نەژاد

دوای سڵاو

بەینۆڵکێکە نامەی مێژوودارت ، 22 \ 1 \ 977 ، م پێ گەیشتوە .. هەڵم گرتبوو بۆ هەلێکی خۆشتر لەوەی کە بە عادەت بۆم ڕێک دەکەوێت، تاکو لە بارێکی نەفسی ئارامدا وەرامەکەی بدەمەوە و بۆتی بنێرم.. تا ئیمڕۆ لەگەڵ چەند برادەرێکی خۆشەویست و قەدری قەدرزاندا دوبارە بۆ خۆم و ، یەکمجاریش بۆ ئەوانم خوێندەوە چی لەو نامەیەدا نۆسراوە جێی خۆیەتی .. هەمومان مافی گلەییمان پێ دایت.. لەگەڵ ئەمەشدا دەمەوێ دڵنیات بکەم ، بڕیاری کۆڕ لەبەر هیچ نیازێکی تایبەتی وەیا تێ بینی لاوەکی نەهاتۆتە بەرهەم : بڕیارێکە و وەک هەزارانی تری ئەم جیهانە پان و بەرینە دەردەچن بەو جۆرەی کە دەیزانیت..

برادەرانی کە نامەکەتم بۆ خوێندنەوە کۆڵێک بۆت هەستەوەر بون و تا بشڵێی رایان لە نووسینەکەت بو ، تەنانەت گوترا تۆ نوسەری پتر لەوەی بوێژ بیت..

بەهەرحاڵ و بە پێی هەندێ قسەی ناو نامەکەت، ئێمەی ئەم بەرەی دولایەنی وتوویژ کە خۆت لایەنەکەی تری ، وامان زانی کە بارمتەیەکی ئێمە بتوانین پێشکەشی بکەین بەشێکی گرنگی ئەرکی لە چاپدانی شیعرەکانت کەم دەکاتەوە .. من خۆم (10) دینارم بەبەر خۆم خست ، د. عبدلرەحمانی حاجی مارفیش (10) دیناری بۆخۆی ناوهێنا ، برادەرانی تریشس ئامادەی یارمەتین .. سەرەرای ئەمە، لە پاشماوەی هەندێ ماملەتی لێرە بە پێشەوەش میقدارێک کاغەزمان لا ماوەتەوە بەبەریەوە هەیە ، وەیەکی تر لە سەختی کارەکەت ببڕێ ، جا ئەگەر لە برایەتی خۆت رادەبینیت ئەم خزمەتە بچوکە لە براکانت قبوڵ بکەیت ، تکایە ، خەبەرم پێ بدەوە تاکو خزمەتەکە

پێشـکەش بکـەین.. رەنگـە لـەحاڵی قبـوڵ کردنتدا پێویست بێت خۆت یاخود باوەڕ پێ کراوێکت بێتە لامان بۆ بزافتنەوەی کارەکە .. تا ئەو رۆژەی نامەی قبوڵکارانە و برایانەت پـێم دەگاتـەوە بـە خـوات دەسـپێرم ئاواتەخوازی خۆشی و بەرەوپێش چۆنتم ..

دڵسۆزت

مسعود محمد

(*)دەقی دەستنووسیی نامەکە لەگەڵ دیکۆمێنتەکان داندراوە.

لەوسـاوە پـاش نامەیـەکی دیکـەی مـن لـە وەڵامـی ئـەم نامەیـە کـە بـەو مانایـەم نووسـیبوو:(جەنابی مامۆسـتا سوپاسـی هەڵوێستی بەڕێزتان و هەموو ئەو مامۆستا بەڕێزانـە دەکـەم .. بـەڕێزتان بـەو نامەیـە لوتفتـان بـۆ بەنـدە نوانـد ، بـەڵام مامۆستا بـە داوای لێبووردنـەوە مـن سـواڵم نـەکردووە ، من داوام لە دەزگایەکی کوردی کردووە کە بـە مـافی خـۆمم زانیـوە داوای لـێ بکـەم..) هیوام زۆرە ئەم نامەیە لە ئارشیفی کۆڕ یا

هی مامۆستا (ئەگەر هەیبووبێ) مابێ.. لەوێ ڕۆژێوە دوای ئەوەی لە بارەگای کۆڕ بە دیداری مامۆستا شاد بووم تا وەفاتیشی هەمیشە سەردانیم دەکرد ، کە لە بەغدایش لە زانکۆ دەمخوێند لەماڵێشیان سەردانم دەکرد ، تەنانەت پێشنیازی دامەزراندنەوەی کۆڕی زانیاریش پاش ڕاپەڕین کە سەرۆک مسعود بارزانی زۆری لەسەر سوور بوو و هەموو ئامادەییەکی دەربڕیوو بۆ دامەزراندنەوەی و فەراهەم کردنی پێداویستی و هێنانی خەڵکی شارەزا لە هەر چوار پارچەی کوردستان هەروەها لە ناو هەندەرانشینان(کاک محەمەدی کوڕیان ئاگاداره) بە من سپێررا بە جەنابی ڕابگەیێنم.. بەڵام پاش تێپەڕبوونی نزیکی چوار مانگ ، بۆ سۆراخی پرۆژەکە لە ماڵی م. ئەمجەدی خزمیان بوو لە هەولێر بەتایبەتی چووم بە بیرم هێنایەوە ، بە داخەوە بە هۆی کۆمەڵێک ئەگەر ، کە ئێره جێی باسکردنی نییە وەڵامێکی ئەرێنی لەوبارەیەوە نەدایەوە.

بە هەر حاڵ لەنەجەف ئوتێلێکم هەڵبژارد لەسەر شەقامی سەرەکی بوو، لەدەرەوەدا خاوێن دیار بوو، هەر چەند لەناوەوە بەو جۆرە نەبوو، نرخی مانەوەی تا ڕادەیەک بۆ ئەوسای من کە مووچەکەم مانگێ لەبەینی سی و پێنج دینار بوو لەبار بوو، وابزانم ئوتێلەکە ناوی (الغدیر) بوو ، ئەوەی باش بوو ژوورەکان بالکۆنیان هەبوو بەسەر شەقامدا دەیانڕوانی ، ئێواران تا درەنگانی شەو نیمەدەرێکم ڕادەخست دادەنیشتم، ڕووناک بوو ، دەمتوانی بەشەوقی دارتێلەکانی شەقامیش بخوێنمەوە ، ئێمە و مانان چیترمان هەبوو لەغەیری خوێندنەوە ، دوای دەوام وەختی پێ بڕوێنین، هەرچەندە خوێندنەوە دەمێک بوو بۆ من ببوو بە خوو..

لەبرادەرەکانم دوورکەوتمەوە ، کە ئێواران لەچایخانەدا کۆدەبووینەوە، ئەو شەوە بەخەیاڵ و خەیاڵپلاوی زۆر خەوتم. بەیانی زوو هەستام و نان و چایەکی بەپەلەم لەچایخانەیەکی تەنیشت ئوتێل خوارد، هەر

دوێنــێ ناونیشـــانی (کتێبخانـــەی گشـــتی نەجـەف)م وەرگرتبـوو، دوور نـەبوو بـەپێیان چـووم ، گەیشـتمە کتێبخانـە و بەڕێوەبـەری کتێبخانـە نووسـراوی نـەقڵی لـێ وەرگـرتم و دەسـت بـەجێ (موباشـەرە)ی بەنووسراوێـک بـۆ نووسیم و خـوا هـەڵناگرێ بـەڕێزەوە کـە زانی کوردم پێشوازی لێ کردم ، زۆر لـەمن گەورەتر بوو بەباوکم تۆ بڵێ بەباپیرم دەشا ، من ئەوسا تەمەنم دەوری 20 ساڵ دەبوو...

کتێبخانـــەی گشـــتی نەجـــەف هـــەزاری بەرهـەزاری بـوو ، چەنـد (کاتـب)ێکی دیکـەی وەک مـن بێجگـە لەبەڕێوەبـەر کاریـان تێـدا دەکـرد، بەڕێوەبـەر هـەرچی چۆنێـک بـوو جێیـەکی لـەقوژبنێک بـۆ کردمـەوە و مێـز و کورسییەکی ئاسنیان بـۆ دانام ، وا دیـار بـوو بەیــەکێک لەکاتبــەکانی وت ئـیش و کـاری ئێرەی فێر بکە ، لە ڕووی داخڵکردنـی کتێـب و خواستن و گەڕاندنـەوەی بـۆ شـوێنی خـۆی

چۆن دادەنرێنەوە. هەروەها تۆمارکردن و ژمارە بۆ دانان بەپێی ناوەرۆک و دانەری کتێبەکە ، ماوەی شەش مانگێک لەوێ مامەوە، لەهەموو ئەو ماوەیەدا ژیانێکی رۆتینیم بەسەر برد بۆیە شتێک نییە شایەنی گێڕانەوە بێ لەوەی بەدەر خەڵکی (نەجەف)م زۆر بێسەروبەر دەدی لە ڕووی پەیوەندی و شیرازەی کۆمەڵایەتی ، لە لایەک ئیدعای دینیان دەکرد وەکی دی دەمبینی لە هەڵسوکەوت و بازاڕ و گرانفرۆشی و و نیفاق و هەرچی خوا پێی ناخۆش بوو ئەوەیان دەکرد ، تەنانەت لە گۆڕستانیش کە بۆ یەکەم جارم بوو ببینم نووسینگەی ناشتن (مکاتب الدفن) وەکو نووسینگەی عەقارات هەبێ ، دەمبینی دەسنوێژیان بە پەرداخێک ئاو هەڵدەگرت ، تا جارێ بە یەکیانم وت ئێوە چۆن بە پەرداخێک پاک دەبنەوە ، باوەڕ بکەن گاڵتەی

بە قسەکەم هات !! بەڵام لەو ماوەیەدا بەقەد سێ چوار ساڵ کتێبم خوێندنەوە، کە کۆشیعرەکەشم دەرچوو دونیایەک کەیفم خۆش بوو. هەرچەندە کە بڵاو بووەوە بایەخی زۆریشی بەهەردوو دیو لە ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکانی ئەوسا پێدرا ، بەڵام دوای چەند ساڵێک هەستم کرد پەلەم کردووە لەچاپکردن...

بەهەر حاڵ دوای چەند مانگێک دەنگۆی ئەوە بڵاو بووەوە کە کتێبخانە لە (ناحییەی عەبباسیە) بیناکەی تەواو بووە و کتێبیشی بۆ دەست نیشان کراون و پێویستی بەبەڕێوەبەر و کاتبێک و فەڕاشێک و پاسەوانێک هەیە، وا دیار بوو، بەڕێوەبەریان ڕازی کردبوو (کاتب) من بنێرێ ، کاتبێکی دی لێ بوو بەناونیشانی بەڕێوەبەر، کە ناوی (صادق الهلالی) بوو، پاسەوانیش شیعەیەکی خەڵکی وێ بوو، ناوی (ماجد) بوو.

پیشـــەوەرێکیش بـــەناوی محمـــد خۆشـــناو ئەویش هەر کوردی عائیدون بوو .

هەرچەندە مـن هـەوڵێکم دا بـۆ ئـەوەی هـەر لـەوێ بمێنمـەوە ، ئەگـەر نەجـەفم بـە دڵـیش نـەبێ لانی کـەم شـار بـوو ، بـەڵام بەڕێوەبـەر نەیسـەلماند ، منـیش لـەدڵی خۆمـا وتـم دەبـا بچم عەبباسیەش تاقی بکەمەوە ، ئێمە بووین بە کێڵگـەی تاقیکردنـەوە. ڕۆژی چوونیـان بـۆ دیـاری کـردین ، پـاش ئـەوەی ئـەوان لەگـەڵ بەڕێوەبەری تازە دانـراوی کتێبخانـەی تـازەی عەبباسیە کتێبەکانیان دامەزراند بوو ، وا دیار بـوو بەڕێوەبـەری گشـتی کتێبخانـەی نەجـەف خۆیشی سەردانی کردبوو ، پێش ئەوەی مـن بچـم ، کـە چـووم هـەموو شـتێک دانـرا بـوو ، کتێبخانەیـــەکی خنجیلانـــەی تـــازە لەســـەر شـەقامی گشـتیی ناحیـە ، بچـووک بـەڵام تـا ڕادەیەک بۆ ناحیەیـەکی وەک عەبباسیە کە هـەر پێویسـت نـەبوو ، چونکـە لەهـەموو ئـەو

ماوەیەی لەوێ بووم ، نزیکەی ساڵێک دەبوو بیست کەس نەهاتن کتێب بخوێننەوە یان بخوازن.

عەبباسیە ناحیەکی پەرش و بڵاو بوو ، خانوو و باخچەی لەقەد خۆی زیاتری تێدا بوو، دەکەوێتە سەر ڕووباری فورات هەر بەو هۆیەوەش هەوایەکی مامناوەندی هەبوو، لەچاو نەجەف و کووفە (کە ناحییەکە سەر بە کووفە بوو) تاڕادەیەک هاوینان هەستت دەکرد چەند پلەیەک فێنکترە، بەڵام چونکە گەرمایەکەی بەهۆی فوراتەوە شێدار بوو ، زۆرجار بەتایبەتی کە پلەی گەرما بەرز دەبووەوە بەتایبەتی بۆ یەکێکی وەک من کە زۆربەی تەمەنم لە ناوچەی شاخاویدا بەسەر بردبوو ، گەرماکەی بەهۆی (شێ) وە هەناسەی تەنگ دەکردم ، دانیشتووانی عەبباسیە زۆربەی زۆری ئەگەر خەڵکی ئەوێ نەبن وەکو من ، عەرەبی شیعە مەززەبەکان

تەبعیان لەچاو خەڵکی کەربەلا نەک نەجەف ، هەستم نەکرد بیانەوێ یارمەتی من وەک نەفیکراوێک بدەن ، تەنانەت جاروبار گوێم لەهەندێ ناڕازبوونیش دەبوو لەبەرامبەر حکوومەت کە ئەوانە چین بەسەر ئێمەیان وەرکردوون ، مەبەستیان ئێمە بوو کە بەڕەسمی پێیان دەگوتین (ئەلئەکراد ئەلعائیدوون).

من کە چوومە کتێبخانە و دەسبەکاریی خۆم نووسی ، بەڕێوەبەری کتێبخانەم دەناسی، چونکە وەک وتم هەردووکمان لەکتێبخانەی نەجەف ناونیشانمان (کاتب) بوو ، ناوی باوکیم بیر نەماوە ، پیاوێکی کورتە باڵا لەمن بەتەمەنتر بوو ، بەڵام هەمیشە حەزی دەکرد پۆز لێ بدا وەکو بەڕێوەبەر خۆی بنوێنێ (موبارەکە) من بیر لەچی دەکەمەوە، ئەو خەریکی چی ، هاتبوو مێزەکەی خۆی لای سەرەوە بەکورسی زیادەوە لەم سەرو

ئەوسەر دانابوو، هی منیشی لەخوارەوەی خوارەوە لەقوژبنەکەی لای دەرگا...

ئەوانە هیچی جێی سەرنجی من نەبوون ، چوون هەر لەنەجەف وەختی کاتبایەتی کابرام خوێندبووەوە ، گرینگ لای من شوێنی مانەوەم بوو، بەڕێوەبەر بەخۆی مالی لەنەجەف بوو، هاتوچووی دەکرد و بەکەیفی خۆی بوو ، کەچی بەمنی دەگوت (لازم نلتزم بالدوام کاکە) واتە پێویستە ئیلتزام بەدەوامەوە بکەین ، لەکاتێکدا ئەوەی ئیش بوو نەمانبوو ، نە کەس دەهات کتێبێک بخوێنێتەوە نە کەس کتێبێکی دەخواست. ئێستاش تێنەگەیشتم ئەو کتێبخانەیان بۆ لەوێدا کردبووەوە ، منیش پێم وت سەید صادق ئەی لەکوێ نیشتەجێ بم ، وتی بڕۆ لەکووفە لەئوتێل بە، نزیکە و تێمسیش هەردەم هەیە بەینی ئێرە و کووفە واتە عەبباسیە و کووفە ، وتم مووچەکەم

ئەوەنـدە نییـە خـۆت دەزانـی بـایی ئوتێـل و خواردن و هاتوچوو بکا... وتی دە کەواتە بڕۆ موراجەعەی ناحیە (نەشی گوت بەرێوەبەری ناحیە) وتی ناحیە بکە ، وتم ئینجا ناحیـە چیم بـۆ دەکـا ، وتـی نووسـخەیەکی نـەقلی تۆیـان پێـداون بزانـە چیـت بـۆ دەکـەن ، لـەو ئـان و ساتەدا بڕیارم دا بچمـە ناحیـە هاتمـە دەرەوە بــەرەو ناحیــە بــڕۆم ، ناحیــە بــە بەینێــک لەســـەرەوەی کتێبخانـــە بـــوو ، بـــەجادەدا دەڕۆیشـتم ، ناکـاو وەک ئـەوەی خـەون بـێ تووشی قادر بووم ، ئەدی ناڵێم وەک خـەون وابــوو، قــادر مەجیـد قشــووری هــاوڕێ و هــاوپۆلم لەبەشــێکی ســەرەتایی و هــەموو ناوەنــدی تــا ســێیەمی ناوەنــدیمان لــەدوا ناوەنـدی گەلاڵـەی تێکـەڵاو تـەواو کـرد بـوو ، ئـەو زوو ژنـی هێنـا بـوو منداڵیشـی هـەبوون بێجگە لـە بـاوک و دایـک و خوشکێـکی، هـەر بانـــگ کـــردن و نـــەکردن و بـــاوەش

بەیەکداگرتنمان تێکی کردەوە ، ناحیەم هەر
لەبیر چووەوە ، چوینە چایخانۆکەیەک ، کە
بەحیساب لەناو بازاڕ بوو ، بازاڕەکە لەخۆیدا
لەسێ چوار دوکان زیاتر نەبوو ، ئەو
حیکایەتی خۆی ، من حیکایەتی خۆمم بەدوور
و درێژی گێڕایەوە، بۆم دەرکەوت ماڵی
لەعەبباسیە بەرامبەر کتێبخانە ئەویش
لەیەکێک لەفەرمانگەکاندا دامەزرا بوو ، وا
دیار بوو کە هەم خێزاندار بوو هەم ژمارەی
خێزانەکەشیان زۆر بوو ، خانوویەکیان پێدا
بوو ، ماڵی دەوێدا بوو، ئەوەندە پێکەوە
لەوێ دانیشتین کەڵکی ناحیەی نەما و دەوام
تەواو بوو ، وتی ئەمشەو لای من بە خوا
کەریمە بۆ سبەینێ. قادر مەجید قشووری،
بەئەسڵ کوردی باکوورە ، دەیانساڵە
کەوتوونەتە باشوور ، ئێستا دوکتۆرای
لەشەریعەت هەیە و مامۆستایە لەیەکێک
لەکۆلیژەکانی زانکۆی سەلاحەددین

لەهەولێر، ئەو هەر کە ماڵیان لەعەبباسیە بوو کۆلیژی فیقهی لەنەجەف تەواو کرد و پاشان دیراسەی باڵای تەواو کردوو و شایەدنامەی دوکتۆرای هێنایەوە ، ئەو شەوە لەماڵی قادری مامەوە ، ماڵەوەشیان باوکی ڕەحمەتی کە بەداخەوە لەوێ کۆچی دوایی کرد بەناچاری لەگۆڕستانی شیعان (وادی السلام) بەخاکمان سپارد، هەروەها دایکی و خێزانەکەیشی منیان پێشتر دەناسی ، ماڵێکی بەڕێز بوون هەمیشە لەو ماوەی لەوێ بووم زۆر یارمەتی بەتایبەتی یارمەتی مەعنەوی و دڵدانەوە ، زۆرجارانیش بەزۆر تەکلیفی نان خواردن و ئەمانەی لێ دەکردم ، نموونەی هاوڕێ و هاوپۆلێکی بەوەفا و قەدری برادەرزان...

ئەو شەوە تا بەرەبەیان لەگەڵ قادر دانیشتین یادەوەرەکانمان دەگێڕانەوە بۆ بەیانی سەعاتی نۆی سەرلەبەیانی تێشتم لەماڵی

ئەوان خوارد سەعات بۆ دەی بەیانی دەهات، پێکەوە بەرەو ناحیە چووین ، من داوام لێکرد لەگەڵم بێت ، چونکە پێشی من لەوێ بوو، هەندێ لەفەرمانبەرانی ناحیەشی دەناسی ، پێشتر چووینە لای کاتبی ناحیە ، قادر منی پێ ناساند، کە فەرمانبەری کتێبخانەی گشتیم و تازە لەنەجەفەوە گواستراومەتەوە عەبباسیە ، کاتب ناحیە یەکسەر وتی دەزانین ، چونکە نووسخەیەک لەنووسراوی گواستنەوەی بۆ ئێمەش هاتووە ، پاشان وتی: کاکە ئێمە ئاگادار کراوینەتەوە کە پێویست دەکا هەموو ئێوارەیەک لەناحیە خۆت بناسێنی و ئیمزا بکەی. منیش وتم یانی چۆن؟ وتی ئەوە تەعلیماتە لەئەمنی نەجەفەوە بۆمان هاتووە ، وتم بۆچی بەڕێز من حەپسم ، وتی نا نا بەڵام ئەوە ئەمرە پێویستە ئێواران خۆت لای (السید سامر) بناسێنی کە لێرەی... منیش وتم ئینجا بەڕێز من بێ شوێن و جێم

بەڕێوەبەری کتێبخانەش کە پێم وت بارگەم لەکوێ دەبێ پێی وتم دەتوانیت یا لەکووفە یاخود نەجەف لە ئوتێل بی، منیش ڕۆژانە ئەو هاتوچووەم پێ ناکرێ... وتی باشە بزانم ئێستا قسە لەگەڵ (السید مدیر الناحیة) دەکەم ، قادریش نەختێک بەرگری لێ کردم..کاتب ناحیە وتی بڕۆ دەوری سەعاتی دوازدە وەرەوە..کەچوومەوە وتی (ابشر) واتە مژدە (السید مدیر الناحیة) ئەمری کرد لەقەسابخانەی نەجەف کە لە عەبباسە بوو ژوورێکی ئیدارە هەیە، بەشێوەیەکی کاتی لەوێ بمێنەوە ، پاشان بزانین چۆن دەبێ..

ئەو ژوورەی کلیلەکەیان پێدام لە دەرەی عەبباسیە بوو ژوورێکی چوارگۆشەیی 5-7م دەبوو ، مێز و کورسیەکی لێ بوو ، پەنجەرەیەکی بچووک ، ناو قەسابخانەکە نزیکەی هەزار مەتر دەبوو ، بەزنجیرە قەنارەی بۆ ئاژەڵان تێدا بوو، قەسابخانە

خۆی لەدەرەوەی ناحیە بوو، شوێنێکی چۆلی بێ سەبر، جگە لەوەش ، سەرەڕایی شووشتنی ڕۆژانە بۆنی خوێن و پاشماوەی ئاژەڵی سەربڕاو ڕۆژە ڕێیەک دەڕۆیی، شەوێک، دووان ، هەفتەیەکی پێچوو ئیتر ئارامم لەبەر بڕا نەمتوانی چیتر بەردەوام بم ، هەموو ئێوارانیش کە دەچووم لای (سامر) ناوەکە ئیمزا بکەم ، پێم دەگوت بەڕێز وەڵلاهی وەزعم لەو ژوورە زۆر خراپە و حاڵ و حیکایەتم لەگەڵ قەسابخانە ئەوەیە ، کە بەرەبەیان سەعاتی سێی شەو دەرگا گەورە دوودەریەکەی قەسابخانە دەکەنەوە، من کە تازە وەنەوز بردمێتییەوە بەناچاری خەبەرم دەبێتەوە ناتوانم بنوومەوە، دەبێ چاوەڕێ بم ڕووناک دادێ بەو بەیانییە زووە بچمە دەوام ، من بچم ماجدی پاسەوان لەخەو هەستێنم تا دەرگام بۆ بکاتەوە ، ئەویش هەموو جارێ دەیگوت (الله کریم)

بەخوای نزیکەی دوو هەفتەی تریشم بە (اللە کریم) بەڕێ کرد، بەڵام چی لەو ماوەیەدا لە بێخەوی و بێ ئاودەنگی و تەنیایەکی وەڕسکەرەوە چەندین کیلۆم کەم کردبوو بەجۆرێک بنیسا بووم هەرچی بیدیبام دەیگوت لە گۆڕستان گەڕاوەتەوە.

ئەو جارە بەڕاوێژ لەگەڵ قادر عەرزی حاڵێکم ڕاستەوخۆ بۆ بەڕێوەبەری ناحیە نووسی، مەگەر بەدەستی خۆتی بنووسی ئەوەندە جوانم نووسیبوو بەڵکو چارەیەکم لێ بکا، بەڕێوەبەری ناحیە ناوی (ابراهیم مستەفا جمالدین) بوو ، لەسەری نووسیبوو (للحفز)، بۆ هەڵگرتن، واتە هیچ !!!

بەهۆی هاتوچووی چاپخانەی (النعمان) لەنەجەف کە باوکی ئەو ئیبراهیمەیش مامۆستا مستەفا جەمال الدین هاتوچووی دەکرد و منیان پێ ناساند بوو ئەو مامۆستا

بـوو لـه (كليـەى فيقهـه) لەنەجـەف شاعيريش بوو ، كۆ شيعرێكى جوانى پاشان بڵاوكـردەوە بـەناوى (عينـاك واللحـن القـديم) وتـم بـەڵكو بـەو بڵـێم... نەجـەف خـۆت بگـرە و چاپخانـەى (النعمان) كه خاوەنەكەى زۆر ڕێزى دەگرتم، بەتايبـەتى دواى ئـەوەى ئـەو هـەموو كتێبيـە بەرگ نەكراوە حەق نەدراوانەى شـەرفنامەم لـەكۆڵ كـردەوە، پـێم وت جـەناب حـاڵ و حيكايەتم ئەوەيە ، ئوستاز خـۆ مـن عائيـدونم كافر نيم ، بەڵكو وابكەى م. مستەفاى بـاوكى بەڕێوەبـەرى ناحيـە ببيـنم چارەسـەرێكم بكـا ، خــوا هــەڵناگرێ خــۆى بــەئۆتۆمبێلى خــۆى بردميە ماڵى م، مستەفاى باوكى بەڕێوەبەرى ناحيە...

بەخێــرى هێنــاين ، خــاوەنى چاپخانــە وتــى كاكەت لـەبيرە ، ديار بـوو ناسيميەوە ، ئينجا حاڵ و مەسەلەكەم بەدرێژى بـۆ بـاس كـرد ، جارێ تاوێـک داما پاشان دوو جار وتى:

(لاحــول و ولا قــوه الا باللــه) ئینجـا ڕووی لەمن کرد و وتـی : (شـوف کاکـه هـذا کلـب بن کلب، هذا بعثی ماکو چاره ویا) بزانه ببینه کاکه ئـەو سـەگی کـوڕی سـەگه بەعسیه بـەو مانایەی بەقسەی ناکا.

منیش بۆ موجامەله وتم : نا مامۆستا حاشا له جەنابت ..

وتی : نا نەخێر منیش لێی ڕازی نیم.

بەهەر حاڵ ، هـەم بـه هـۆی ئـەو و هـەروەها بە هۆی خاوەنی چاپخانەی (النعمان)ـەوە کـه شــەفاعەتییان بــۆ لای بەڕێوەبــەری گشــتی کتێبخانـه گشـتییەکانی نەجـەف بـۆ کـردم کـه کتێبخانەی عەبباسییەش سەر بە ئەوێ بوو تا ڕازی بکەن بەوەی له بینای کتێبخانەکه خـۆی بمێنمــەوه ، ئــەوه بــوو بــه تەلــەفۆن بــه بەڕێوەبـەری کتێبخانـەی عەبباسـییەی وت بـا کاکه له کتێبخانه بمێنێتەوه ، بزانه هەوڵ بده

شوێنێکی بۆ دیاری بکە لەوێ . بەم جۆرە هەوارم گواستەوە کتێبخانە و لە قەسابخانە ڕزگارم بوو و نەختەئاهێکم هاتەوەبەر ، بەڵام پاشی چی ، دوای ئەوەی سێ مانگ و نیو پێستم بردرایە دەبباغخانە و لەبارودۆخێکی دەروونی وادا بووم کە بە ڕاستیش بە قسە ناگێڕدرێتەوە ..

کتێبخانەی گشتیی عەبباسییە (ناوەکەی وا بوو) لەسەر شەقامی سەرەکیدا بوو ، لە لایەکی دی نزیک بوو لە ماڵی قادری هاوڕێ و هاوپۆلی چەندان ساڵی تەمەنم لە قوتابخانەی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی گەڵاڵە ی تێکەڵاو کە لەو ئان و ساتیدا بۆم بوو بە خدری زیندە بەتایبەتی کە ئەو بە ماڵ و منداڵەوە لەوێ بوو.

بینای کتێبخانە چونکە بینایەکی نوێ بوو لە بابەتی ئەسبابی تەندروستی پاک و تەمیز

بوو ، هەر بەوەشڕا دەرکەوت کە هەر پاش چەنـد ڕۆژێکـی کـەم هێـزم هاتەوەبـەر و کەوتمـەوە سـەر خوێندنـەوە و نووسـین ، ئێـوارانیش زۆرجـار لەگـەڵ قـادر بووایـە یـا بەتـەنێ پیاسـەیەکم بـە سـەر پردەکـە لـە کـەناری زێـی (فوورات)یـدا دەکـرد ، یـا لـە چایخانـە بچووکەکـەی ناحییـە کـە کەبابخانـە تاقانەکـەی ناحییەشـی بـە تەکـەوە بـوو دادەنیشتم ئینجا بەرەبەری ئێوارە دەچوومـە ناحییە لای سامر ئەفەندی ئیمزام دەکرد کـە بەڵێ من لێرەم و بەهیچ لایەکدا نەچووم ..

ئـەو بـارەش مـاوەی چەنـد مـانگێکی خایانـد ، پاشـان چارم نـەما بیـرم لـە پلانێـک کـردەوە ، نـەدەکرا وەک حـەپس وابـم و نـەتوانم بـە سـەفەریش بـەهیچ لایەکـدا بچـم ، بـە قـادرم وت بڕیـارم داوە خـۆم نـەخۆش بکـەم لـەم بارەیەوە بـەڵکو یارمـەتیم بـدەی ، بـەم جـۆرە بەتانییـەکم لـەخۆم لـوول دەدا و قـادریش

دەستی دەگرتم و دەیبردمە ناحییە و لەوێش نووسراوی حەواڵە کردنی نەخۆشخانەی کووفەیان بۆ دەکردم .

جاری یەکەم بە دکتۆرم وت کە عەرەب بوو : بەڵکو چەند ڕۆژێک ئیجازەم بۆ بنووسی بچم لە بەغدا چارەسەری خۆم بکەم ، خوا هەڵناگرێ بۆی کردم ..

پاشان لە جاری دووەمدا بە ڕێکەوت دکتۆرێکی کوردم دیتەوە لە هەمان نەخۆشخانە کاری دەکرد ، خەڵکی زاخۆ بوو، بە داخەوە ناوەکەییم بەبیر نەماوە ، وەزع و حاڵی خۆمم تێگەیاند وتم بەڵکو وا بکەی ناوە ناوە ئیجازەم بۆ بنووسی ، ڕاستیی مەردانە هاتەپێش ، بەم جۆرە کە دەچوومە بەغدایش دەچوومە لای هەر سێ ڕەوانشاد ، م. عەزیز گەردی و کاردۆ گەلاڵی و حەکیم کاکەوەیس کە لە حەیدەرخانە - شەقامی ڕەشید

خانوویـیــان گرتبــوو ، ئــەوی ڕاســتییە کــاک حــەکیمم لــەوێ ناسـی ئـەو دەمـە لـە بەشـی کۆمپیۆتــەری وەزارەتــی پلانــدانی عیراقـــی کــاری دەکــرد ، بــەڵام م. عــەزیز و کــاردۆ دۆسـتی زووتـرم بـوون . بـەو حاڵـە چەنـد مــانگێکم لــە بــەینی دەوام و نــاوە نــاوەی ئیجــازە بــۆ بەغــدا بــەڕێ کــرد.. زۆر جـار برادەرانـی تریشـم دەدیتن ، کـە هـەبوون لـە بەغـدا دەژیـان ، هەشـبوون وەک خـۆم هـەر یـەک بەلایەکـدا کـەوتبوون ، شـێرکۆ بێکـەس کە لە (بەغدادیە)ی شاری ڕوومـادی دەژیـا ، هەروەها حەسەن ڕەمەزان (حـاکم حەسـەن) یش هەر لەو ناوە بوو ، ئازاد جندیانیش لـە (بەغـدادی) بـوو لـەو دەوروبـەرە . زۆر جار ڕێکدەکـەوت لـە برادەرانـی هـەولێریش کـە دەهاتنە بەغدایێ ڕێکەوتی یەکدیمان دەکـرد لە چایخانـە بووایـە یا لەسـەر شـەقام . بەغـدا شارێکە لە قبووڵ کردنی غەریبان لە هەولێر

دەچێ ئەگەر لەپێشتر نەبێ ، بۆیە هەموو جارێ کە دەهاتمە بەغدا ، ئاهێکم دەهاتەوەبەر ، ئەوسا لەو شەقامی ڕەشید و جمهووری و سەعدوونە بە دەیان کوردت بە جل وبەرگی کوردییەوە دەدی ، جگە لەوەش بەغدا وەک ئەوەی بنکەی فەرهەنگی عەرەبی بوو لە هەموو ئەو ڕۆژنامە و گۆڤارانەی لێی بڵاودەکرانەوە و ئەوانەی لە دونیای عەرەبستانێ و دەرەوەیدا بۆی دەهاتن ، بنکەی کولتوور و ڕۆشنبیری کوردیش بوو بەوەی زۆربەی هەرە زۆری ، ئەگەر نەڵێم هەموو ڕۆژنامە و گۆڤار و کتێبانەی بە کوردی بڵاودەکرانەوە لە بەغدایێ بوون ، مەگەر یەک دوو چاپخانەی دواکەوتوو لە هەولێر و سلێمانی ئەویدی چاپخانە پێشکەوتووەکان لە بەغدایێ بوون ، تەنانەت کرێکاری چاپخانەکان زۆربەی هەرە زۆریان کە لەو ڕۆژنامە و گۆڤارانە و

هەروەها کتێب تایپکردن تا ماوەیەکی زۆر عەرەب بوون و دەبووایە نووسینی کوردییان بە هێڵی لاری وشە لێکدابڕاندنەوە بچێتە بەر دەست تا تێکەڵی نەکەن چونکە تێی نەدەگەیشتن و کوردییان نەدەزانی .

بەم دواییە وابزانم دەوروبەری ساڵی 1972 یا 1973 چاپخانەیەکی پێشکەوتوو لە هەولێر دامەزرا کە سەر بە وەزارەتی پەروەردەی عیراقی بوو (چاپخانەی پەروەردە ژمارە 2) کە ئەویش تایبەت بوو بە چاپکردنی کتێبی قوتابخانە و ئەمیری بوو کتێبی دی چاپ نەدەکردن.

بێجگە لەوەی کۆڕی زانیاری کورد ، کە پاشان دوای هەرای 1975 کرا بە دەستەی کورد لە کۆڕی زانیاری عیراق و کۆمەڵەی ڕۆشنبیری کوردی و بەڕێوەبەرایەتی خوێندنی کوردی و ڕادیۆی کوردی بەغدا و

دەزگـای هاوكـاری كـە لـە دوایـدا بـوو بـە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوكردنەوەی كوردی و ژمارەیەكی زۆر لە خوێنـدكارانی كـورد لـە زانكۆكانی بەغدا كە بـەرچاو بـوون و هەسـت بە جموجۆڵ و چالاكیان دەكرا هەمیشـە لەو كـۆڕ و سـیمینارانە كـە لـە بارەگـای كۆمـەڵی ڕۆشـنبیری كـوردی لـە گـەڕەكی وەزیریـە پێشكێش دەكران ئامادە دەبوون و بەشداری كارایان تێدا دەكرد.

بەهەر حاڵ تا حەوت هەشت مانگی دی هـەر وا مامـەوە ، هـەموو ئێـوارانیش دەبووایـە لـە ناحییـــە (ئیســـپاتی وجـــوود بكـــەم) لـــەو ماوەیەش كە لە كتێبخانە دەمامەوە و دەوام و نووســـتنم هـــەر لـــەوێ بـــوو كـــابرای پاسەوانیش كە ناوی (ماجد) بوو هەندێ جار هـەر بـەدوایی نـەدەهات ئەگـەر جارجـاریش بهاتبووایە تەنیا یـەک دوو سـەعات دەمایـەوە و دەڕۆیشـت بـەو حسـابەی مـن بـەردەوام

لەوێ دەبووم پاسەوانییەکەیشی بەمن سپارد بوو!!

سۆپایەکی عەلاوەددین (علاءالدين)ی لێ بوو چێشت و چام پێ ئامادە دەکرد وەکی دی شەوانە زۆربەی کاتم بە خوێندنەوە بەسەر دەبرد ، گڵۆپەکانم هیچی نەدەکوژاندنەوە ، هەمیشە هەڵ بوون ، بەوەش هەست بە تەنیایی کردنم سووکتر دەبوو وەک داریوش دەڵێ (لە هەر کوێدا چرا هەڵبێ لە ترسی تەنیایی بوونە) کە خودی گۆرانییەکانی داریۆش خۆیشی بەشێکی دی بوون لە دڵنەوایی و سەبری ئەو ڕۆژگارە زیندەبەتاڵانە.. هەندێ جاریش بەڕۆژ دوای دەوام چەند سەعاتێک دەچوومە کووفە و لەوێ ئەگەر زەخیرە و سەوزەیەکم پێویست بووایە دەمهێنا ، جاریش هەبوو هەر لە عەبباسیە دەمامەوە لای قادر لەماڵیان یاخود پێکەوە پیاسەیەکمان بە کەنارەکانی فوورات

دا دەکرد یا دەچووینە چایخانەکە .. وردە وردە هەندێ برادەری عەرەبیشم بۆ پەیدا بوون ، لەوانە یەکێک بەناوی (حەلیم) کە کوڕی شێخێکی ئەو دەڤەرە بوو ، ئەو دەم لە پۆلی شەشەمی ئامادەیی لە نەجەف دەیخوێند دوای چەندان ساڵ بە ئەفسەری پلە نەقیب لە هەولێر بینیمەوە وا دیار بوو لە سەربازگەی هەولێر دەوامی دەکرد .

ئەم حاڵ و بارە وا تێدەپەڕی و ژیانی ئێمەش بەو شێوە وەڕسکەرە ، نەشماندەزانی تا کەی بەردەوام دەبێ و دەگەینە کوێ و چیمان لێ دێ .. جاروبار کە ئیجازەیان پێ بدابوومایە دەچوومە لای برادەرانی کەربەلا و چەند شەوێک دەمامەوە ، زۆرجاریش پێکەوە لەگەڵ د. سعدی و ملازم شوان و حەسەن گەرمیانی لەو بەینە دەهاتینە (توێریج) کە وەک وتم یانەی لێ بوو ، چونکە نە کەربەلا و نە

نەجەف یانەیان لێ نەبوو . بەم جۆرە لە عەبباسیە بەردەوام بووم ، تا ڕۆژێ لە ڕۆژنامە خوێندمانەوە کە (بەڕێوەبەری گشتیی دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی)یان کووشتوە ، ڕاستیی من دوور و نزیک ئەو پیاوەم نەدی بوو نە ناسیبوو ، بەڵام دەیانگوت خەڵکی سلێمانییە و یەکەمین بەیانی کودەتای بەعس لە 1968 ئەو لە ڕادیۆدا خوێندویەتییەوە ، دەیانگوت بە دەستی ئەنقەست و بە پلان دژی زمان و کولتووری کوردی بووە و قەت بە کوردی قسەی نەکردووە و ئەوەیشی نووسیویەتی بۆیان کردووە بە کوردی کە لە ڕۆژنامەی (هاوکاری) بڵاوی دەکردنەوە ، ڕاستیی لە زەمانی ئەودا زۆر لە نووسەرانی کورد لە بڵاوکردنەوەی بەرهەمەکانییان خۆیان لە بڵاوکراوەکانی دەزگا دەپاراست ، کە یەکێکیان من خۆم بووم .

هــەر دوو ڕۆژ پــاش بڵاوبوونــەوەی ئــەو هەواڵە لە ڕۆژنامـەکانی عیـراق ، لـە کتێبخانـە بـووم کـە پیـاوانی ئـەمنی عەبباسـییە هـاتن یەکـەم جار بـە ئاسایی پێیـان وتـم لـە ئـەمنی نەجەف داوات دەکەن ، منیش وام زانی هەر بۆ مەسـەلەی مانـەوە لـە کتێبخانـە یـا شتێـکی لـەو بابەتـە بـێ بۆیـە بـە ئاسـاییم وەرگـرت لەگـەڵیان چـووم ، بـە ڕێککـەوت برابچـووکی قـادر لەبـەر دەرگـای ماڵـەوەیان بـوو (بـۆ ئاگـادار کردنـەوەی قـادر) پـێم وت مسـتەفا ئەگەر قادر هاتەوە بڵـێ نەژادیان بـرد ، وتـم با هەر بزانێ ، دەنا بیـرم لـەوە نـەدەکردەوە یا شتێکم بە خۆم شک نەدەهات ، ئەو کاتە تا ڕاپەڕینیش من لە هیچ حزبێـک یا ڕێکخستنێک نـەبووم ، بەهـەر حـاڵ منیـان بـرد بـۆ ئـەمنی نەجـــەف ، کەگەیشـــتینە ئـــەوێ ، هـــەر بەگەیشـتنمان ، منیـان بــردە ژوورێـک دوو کەسی لێ بوون بەجلوبەرگی مەدەنی . پاش

ئەوەی ناو و ناونیشانییان لێ پرسیم من هەر ئەوەنـدەم گـوت (استاذ اگـدر اعـرف أنـی لیش هنا) ئوستاز ئایا دەتـوانم بـزانم مـن بـۆ لێرەم؟ هەر کە ئەوەم گوت، یەکێکیان کە بە پێوە بوو ، زڕتە بۆزیک بوو ڕەشتاڵە تەمەنی لەبـــەینی 40 تـــا 45 ســـاڵ دەبـــوو چەنـــد زللەیـەکی لێـدام لەگـەڵ کۆمـەڵیک جـوینی ناشیرین بـەوەی وای پیشـان دا کـەمن چـۆن نازانم بۆ لێرەم . هەرچەندی وەڵڵا و بیلام زۆر بۆ هێنایەوە سوودی نەبوو..

دوای ئەوە بانگی کـرد منیـان بـردە دەرەوە ، گـەراجێکی لـێ بـوو لـەژێر زەمـین دەچـوو، منیـان لـەو گەراجـە دانـا. پـاش دوو سـەعات زیــاتر.. کــەمتر، دووکــەس هــاتن ســواری ئۆتــۆمبیلێکی پیکــابی گــەورەی شــۆفرلێتیان کردم و هاتینە دەرەوە. سـەرەتا نـەمزانی بـۆ کوێم دەبەن ، ڕاستی نەشموێرا چیتر پرسیار بکەم..

پاش کەمیک ڕۆیشتن ، زانیم بەرەو ڕێگای شاری (حیلە)یە ، لەو دەمەدا نەختێک ترسام بەڵام بەسەرخۆم نەهێنا ، لەهەمانکاتدا زۆرم تینو بوو ، چونکە هەم گەرمابوو، هەمیش لەبەیانییەوە ئاوم نەخواردبووەوە بەم جۆرە ، ئۆتۆمبیلەکە زۆر بەخێرای دەڕۆیشت و لە هیچ سەیتەرە و بازگەیەکیش نەدەوەستا یەکسەر تێدەپەڕی. گەیشتینە (حیلە)، وام زانی لەوی دەمهێڵنەوە..

نەخیر لە (حیلە)یش ڕەت بووین کە لە (حیلە) ڕەت بووین ترسم زیاتر بوو جورئەتم دایە بەرخۆم و لەکابرای لەگەڵم بوو پرسی (اگدر اعرف وین نروح) دەکرێ بزانم بۆ کوێ دەچین.. ئەو بێ ئەوەی تەماشام بکا تەنیا گوتی (بعدین) واتە پاشان.. بەهەرحاڵ ئۆتۆمبیل دەڕۆیشت، وردە وردە لەگەڵ بڕینی ڕێگادا زانیم دەچینە بەغدا بەڵام تا ئەو کاتەش کە نزیک بووینەوە لەبەغدا

ئەوەنــدەی بیــرم دەکــردەوە نەمــدەزانی بۆچی گیراوم.

دەوروبەری سەعاتی 2 دووی پاش نیوەڕۆ گەیشتنە بەغدا ئۆتۆمبیلەکە بەرەو ساحەی ئەندەلووسـی نزیـک (قصـر الابـیض) ڕۆیـی چـووە کۆلانیـک ، خـۆی لـە کـۆلانیکی ئاسایی دەچـوو ، پاشـان لەبـەر دەرگـای خانوویـەک وەستا ، خانووەکانی ئـەو گەڕەکە زۆربـەیان خـانووی تاڕادەیـەک گـەورە بـوون.. منیـان هێنایـە خـوارەوە و بردمیانـە ژوورەوە لـەوێ لەناو خانووەکە بردمیانە ژوورێک کابرایەکی لـێ ڕاکشـابوو لەسـەر قەرەوێلەیـەک وادیـارە بـوو ئەفسـەری ئـەمن بێـت چونکە ژوورەکە مێـز و کورسیشـی تێدابوو ، کـابرا بەعـەرەبی بەکابرای ڕاکشاوی گوت: (سیدی هـذا نـزاد، جبنا مـن النجـف) واتـە گـەورەم ئـەوە نـەژادە کـە ئـەو بـە (نـزاد) نـاوی بـردم و لەنەجـەف هیناومانـە. کـابرا یەکسـەر هەسـتایەوە وەک

بڵێـی تاوانبـارێکی بزربـووی چەنـد سـاڵەیان دۆزیبێتــەوە وتــی: (ئــی ئــی..) پاشـــان تەماشایەکی منی کرد بەنەوعێک و ئینجا بە ئیشـــارەت ئیشــارەتی دایــە کــابرا بمبەنـــە دەرەوە. کابرا بەپێشەخۆی دام.. کە هاتینە دەرەوە، یەکسـەر چاویـان بەسـتم و دەسـتی گـرتم نزیکـەی بـە مەزەنـدە ئـاوا سێسـەت مەتریک ، کەمتر زیاتر ڕۆیشتین وا دیاربوو لـەو خـانووە دوورکەوتبووینـەوە. وەختـێک چاویـان کردمــەوە لەشـوێنیکی تـر بـووین ، لـەوێ بردمیانـە ژێرزەمینێـک کـە بـە پـەیژە بـۆی چـووین بنمیچـی زۆر نـزم بـوو ، دوای ئەوەی کابرا بەر و باخەڵی پشکنیم پاکەت و شخاتەم پێ بوو ، شخاتەکەی لێ ستاندم و پاکەتەکـەی دامــەوە و وتــی هــەر وەخێـک ویستت جگەرە بکێشی لە دەرگا بدە..

کە دەرگای داخست سـەیریکی دەوروبـەری خۆمم کرد لـەو ژێرزەمینە ، ڕاستی جگە لە

هەست بەتەنیایی کردن ترسایشم و ئیتر وام لێکدایەوە دەبێ ئیخباریەکی زۆر گەورەم لێ کرابێ..

ژێرزەمینەکە مرۆڤ نەیدەتوانی بەڕاوەستان تێیدا ڕابوەستێ بەهۆی ئەوەی بنمیچی زۆر نزم بوو کە بە ڕاستی چەندی بیرم لێ کردەوە نەمزانی بنمچی بۆ ئەوەندە نزمە چونکە ئەو شوێنە خانووی نیشتەجێبوون بوو.. زۆریش پیس بوو، تەنانەت پاشماوەی پیسایشی تێدابوو، دیوارەکانی هەندێ نووسینی بەسەرەوە بوو ، هەندێکیان ناو و ڕۆژی گرتن و بەڕەڵابوونی خۆی نووسیبوو.. کەهەندێکیانم دیت ، ڕاستی زۆر پەشۆکام کە هەبوو دوو تا سێ مانگ لەو ژێر زەمینەدا ماوەتەوە ، بەتایبەتی کە ژێرزەمینەکە هیچ ڕووناکیەکی تێدا نەبوو. بەڵام دەنگە دەنگی خەڵکی ئاسایی (ڕێبواران) لە دەرەوە دەهات دوو پەنجەرەی

درێژووکـــانی بچـــووکی لـــەلای ســـەرەوەی سەرەوە هەبوو بۆیە کرابوو هیچی تێدا دیار نەبوو.

بەهـــەرحاڵ ، مـــن داوای ئـــاگرم نـــەکردەوە پاکەتێکی بەغدام پێ بوو، جگـەرەم بەجگـەرە دادەگیرســـاند.. تینیوویـــەتی هێـــزی لەبـــەر بڕیـــووم قـــورگم وشـــک بـــوو پێکـــەوە نووسابوو ، نەمدەزانی چی بکەم چەند جار هاتە سەرم لە دەرگا بدەم پێیان بڵێم تینووم بەڵام پەشیمان دەبوومەوە ، تۆ حساب بکە لەبەیانییەوە کە ئێستا ئێوارەیەکی درەنگە و بەو ڕۆژە درێژانەی هاوین و بەم گەرمایەی بەغـدا ئـاوم نـەخواردبووەوە. دونیـا تاریـک داهـــات ، ژێرزەمینەکـــە زۆر تاریـــک بـــوو ، تاریکی لەو ئان و ساتانەدا دەیان خـەیاڵت بـۆ دێنێ.. ڕاستی کـە شـەو داهـات و تاریـک بـوو تەمام لەخۆ دانا، لە دڵی خۆم وام بـە خەیاڵدا دەهـات ڕۆژی پـێ بچـم ئەمڕۆیـە.. دەوری

سەعاتی 9 ی شەو، دەنگی پێم هاتە بەرگوێ بەرەو لای دەرگاکە بە پەیژەکەوە دەهاتنە خوار بەپێی ئەو زانیاریانەی هەمبوو و پێشتر لەزینـدانیانم بیسـتبوو ، یەکسـەر خـەیاڵم بـۆ شتی خراپ چوو ، لەدڵی خۆمدا وتم دەمبەن دەمکـوژن ، لەهـەمان کاتیشـدا بیـرم لـەوە دەکردەوە ، تۆ بڵێی من لەسەر چی گیرابم ، کی ئیخباری لێ کردبم ، جار جار بیرم بۆ هەندێ لە برادەرانی هاوپۆلم دەکردەوە کە پێشـتر گیرابـوون دەمگـوت نـەبادا لـەژێر ئەشکەنجەداندا ناوی منیان بە خەیاڵدا هاتبێ . پاشان هەر بەخۆم بە خۆم دەگووتـەوە ، ئینجا من چیم لە چیدایە یا بووە تا ناوی من بهێنن و ئاوا شتی لەو بابەتە..

لـەو فیکـر و خەیالانـەدا بـووم کـە دەرگایـان کـردەوە ، دوو کـەس بـوون ، یـەکیان وتـی (گوم)واتە هەستە ، ئیتر بە پیشەخۆیان دام بەرەوسەرەوە.. بۆ یەکەم جار پاش چەندین

سەعات، چاوم بە ئاوەدانی ڕوون بووەوە ، بەڵام زۆرم تینوو بوو. بەیەکێکیانم گوت زۆرم تینووە، وتی :(بعدین) واتە دوایی..

منیان برد لەپیش ژوورێکیان دانام وتیان (ئینتەزیر) واتە چاوەڕێ بە..

کابرا چووە ژوورەوە، ماوەیەکی کورت لەژوورەوە بوو هاتە دەرەوە ، پێی وتم وەرە! پێش خۆی دام بۆ ژوورەوە. ژوورەکە مێز و کورسی و قەنەفەی لێ بوو ، لەژووری ئەفسەر دەچوو، دوو کەسی لێ بوون یەکێکیان لەپشتی مێزەکەوە بە کەماڵی سەنتەنەتەوە بە ڕەهایی دانیشتبوو ، ئەوەی دیکەیان لەتەنیشت مێزەکە چەند وەرەقەیەکی سپی لەبەردەم بوو قەڵەمێکی لەسەر داندرابوو.. ئەوەی منی بردە ژوورەوە، لە چوونە ژوورەوە و هاتنە دەرەوەیدا سڵاوی بۆ کابرای پشت مێزەکە

سەند و چووە دەرەوە. ئیتر بەتەنیا مامەوە. کابرای پشت مێز بەجۆریک سەیری دەکردم جیاواز ، من وەستابووم ، کابرای تەنیشت مێزەکەیش تەماشای دەکردم.. کابرای پشتی مێز یەکەم پرسیاری لێ کردم بەم جۆرە دەستی بەقسە کرد:

کابرای ئەمن:(ئیە) کاکە انت شوداک للعباسیة.. ؟ واتە کاکە تۆ چی بردیتیە عەباسیە. من: استاذ غیر انتم- ئوستاد غیر ئێوە.. هەر ئەوەندەم وت و نەوت کابرای ئەمن تووڕە بوو لێم هەستایە سەر پێ و پاڵێکی بە دەم کۆمەڵێک جنێوەوە پێوەنام ، خۆم گرتەوە دەنا پشت و پشت دەکەوتم ئینجا وتی : (ترتکبون الجرائم ضد الحزب و الثورة و تغشمون نفسکم). واتە تاوان بەرامبەر حزب و سەورە دەکەن و خۆشتان غەشیم دەکەن ، پاشان وتی (ماکو چارە ویاکم راح نأدبکم) هەر چەند وتم من تا

ئێستا نازانم لەسەر چی بانگ کراوم بێ سوود بوو ، تەنیا ئەوەندەی وت (اخرس لک) پاش کەمێک وەستان و چاوتێبڕین وتی: انت وین اهلک وتم: هەولێر.

وتی: باشە. بەدەم ئەو باشەیەشەوە هەستایە سەرپێ و بەرەو لای من هات ئاوا دوو مەتریک لەمن دوور بوو ، وتی: - احنا نعرف انت متورط ویاهم ، لکن نرید نسمع منک. وتم (العفو أستاذ ما افهم قصدک) واتە ئوستاز لە مەبەستت ناگەم ، وتی: پێمان بڵی چۆن نەخشەتان بۆ کوشتنی تاوانلیکراو ئەو وتی (المجنی علیە) عوسمان محەمەد فائق بەڕێوەبەری گشتی ڕۆشنبیری کێشا ، لەو کاتەدا تێگەیشتم من لەسەرچی گیراوم چونکە، پێش دوو ڕۆژیش لەڕۆژنامەکاندا هەواڵی ئەم مەسەلەیەم خوێندبووەوە ، بەڵام ڕاستی لەوکاتەدا شتێک لەنێوان سەرسڕمان و پێکەنین بە خۆم نەبوو

دایگـرتم، کـەمن هـەر لەبنەڕەتـەوە لەبەغـدا نەبووم لەو ڕاستەدا وتـم : ئوستاز مـن هـیچ شتێک لەو مەسەلەیە نازانم تەنها وەکـو هـەر هاووڵاتیــەک لەڕۆژنامــەدا خویندومەتــەوە هێشتا قسەی خۆم تەواو نەکردبوو کە پاڵیکی دی توندی پێوەنام و شەقازیلەیەکی لێدام و لەگــەڵ کۆمــەڵیک جنێــو ئینجــا وتــی (راح نعدمکم) واتـە ئیعدامتان دەکـەین.. قسـەکەی بـەجمع کـرد.. لـەوەڕا زانـیم خـەڵکی تـریش گێـراون هـەر تـەنیا مـن نـیم کـە لەدوایشـدا هەروا دەرچوو ئێمـە نزیکـەی ژمارەیـەک لـە نووسەرو ڕۆژنامەنووس بێجگە لە خەڵکی تـر لەسەر ئەم مەسەلەیە گیرابووین. کارەکـەش وەک لەدوایدا بۆمان ڕوون بـووەوە لەلایـەن ڕێکخراوێـک بـە نـاوی (هـەڵۆی سوور)ـەوە ئەنجام درابوو، ئەمەمان لەدوای بەربوون بۆ ڕوون بــووە هــەرواش بــوو، دوای ئــەوەی ئەوان گیران ئێمەیان بە (کەفالەت) بەردا.

بەهـەرحاڵ دوای پرسیار و وەڵامێکـی زۆر و لێـدان و ترسـاندنی زۆرەوە کـە سـێ جـار دووبارەیـان کـردەوە مـاوەی زیـاتر لـە سـێ سەعاتی خایاند لە ژووری جیا جیا ، وا دیارە (ڕەوانشاد ڕەووف حەسەن) کە دوای زانیم لە زیندانی ئینفیرادیە دەنگ و هاواری منی لە کاتی لێدانـدا ناسیبووە و کە نزیکی ئەو شوێنە بووە (ئەو ئـەوەی لـە یادداشتەکانیدا نووسیوەتەوە و کاتێ لە ڕۆژنامەی (باس) بە زنجیرە بڵاوی دەکردەوە).

پاش هەموو ئەو لێدان و ترساندنە ، پێم وا بـێ خۆیـان مانـدوو بـوون . هیچیـان هەڵنەکراند ، چونکە بەڕاستی دوور و نزیک پەیوەندیم بەو کارەوە نەبوو بە جەستەیەکی کوتراوەوە و تینوویەتێکی لەڕادەبەدەر منیان هێنایەوە لای ئەفسەرەکەی پێشوو کە کابرای لەتەنیشت مێزەکـە دانیشـتبوو دەینووسـیەوە، جارێکیتر کـابرای ئەفسـەر کەوتـەوە هەڕەشـە

و وای تێگەیانـدم کـە دواجـار دەبـێ دان بـە تاوانەکانتان بێنن (ئەوەشی بە جەمع وت) ، هەر چەنـدە مـن تاقـەتی بـەرگری لـە خۆشم نەمابوو ، بەڵام جارێکیتر وتم ئوستاز مـن لـە دوور و نزیـک ئاگـادار نیم ، دوایـی چەنـدین پرسیاری دیکـەی لـێ کـردم کـە هەنـدێکیانی پێشتر لـێ کردبـووم ، ئینجا کـابرای تەنیشتی کـــە دەینووســـییەوە وەرەقەیـــەکی دایـــە ئەفسـەرەکە و بـە سـەیدی بـانگی کـرد ، پـێ دەچـوو ئەفسـەرەکە (محقـق) پلـەی لـەو بەرزتر بوو هەر چەندە هەر دووکیان جل و بەرگی مەدەنییان لەبەر بوو ئینجا ئەوەی کە تحقیقی لەمن دەکرد ئەویش بە ئیشارەت بە منی وت: وەرە ئیمزای بکە.

لەڕاسـتیدا لەوکاتـەدا مـن دوو دڵ بـووم لـەئیمزاکردن ، چونکـە دەترسـام لـەوەی کـە شتی هەڵبەستراوی تێدابێ ، لەلایـەکی تـریش لـــە تینوویـــەتییان و ماندوویـــەتی کـــە

گەیشتبووە دەوروبەری نیوە شەو وڕ ببووم نەشمدەزانی بەم نیوە شەوە چیم بەسەر دێت ، لەگەڵ ئەوەشدا بۆ من ئەوە مەسەلەیەکی گرنگ بوو کە وەڕەقەکە بزانم چی تێدایە ئینجا ئیمزای بکەم ، چونکە لە زۆر کەسم بیستبوو کە پێشتر زیندانی کرابوون کە ڕەنگە بۆت هەڵببەستن ، بۆیە جورئەتم دایە بەر خۆم و بەکابرام وت ئوستاز دەتوانم بیخوێنمەوە کابرا دوای ئەوەی تەماشایەکی منی کرد بە ئیشارەت بێ ئەوەی قسە بکات وتی: باشە. کە وەرەقەکەم خوێندەوە هەر ئەوەی تێدا بوو کە لەتەحقیقدا وتبووم.. بەم جۆرە ئیمزام کرد. ئەو جار هێنیامیانە دەرەوە ، ڕاستی ترسی ئەوەم هەبوو بمبەنەوە ژێرزەمینەکە، بەڵام نەیانبردمەوە ئەوێ ، کورسیەک لەحەوشەکە داندرابوو لەنزیک دەرگاکە ، سەلاجەیەکی ئاوی لێبوو، لەوانەی ئەوسا لە شوێنە

گشتییەکان دادەنران دۆڵکەیەکی لەسەربوو ، کابرا بەمنی وت لێرە دانیشە من دانیشتم و دانەنیشتم، ئیتر بێ ئەوەی پرس بەکەس بکەم دۆڵکەکەم پڕی ئاو کرد و دەمم پێوە ناو خواردمەوە ئێستاش لەبیرم نەچووەتەوە چونکە گەرمایش بوو دوای ئاو خواردنەوە ئارەقێکی زۆرم دەردا . پاش چەند جگەرەکێشانێک کابرا هات ئەوەی کە بۆ یەکەم جار بردبوومیە ژێرزەمینەکە ، دیسان چاوی بەستم ، منیش بەو شەکەتییەی لێدان و تێهەڵدانەوە ، سەرەڕای برسییەتی و ترس لەوەی بمباتەوە ژێرزەمینەکە یا شوێنێکی وەک ئەوێ هەزار و یەک بیرم بە مێشکا دەهات ، بەهەر حاڵ ڕۆیشتین ڕەنگبی بە مەزەندە تا 500 پێنجسەت مەترێک بە بەپێ ڕۆیشتین ، ناوە ناوەش کابرا دەیگوت سەرت داخە و سەرت بەرز کەوە تا گەیشتین چەند جارێک ئەمەی دووبارە

کـــردەوە دەســـتی گرتبـــووم تـــا گەیشـــتینە شـوێنیک بەعـەرەبی وتـی (دیـر بالـک سلالم) واتـە ئاگاداربـە پەیژەیـە (قادرمـە) ئیتـر ئـەوە بـوو لـە پـەیژەکان سـەرکەوتین ، وا دیـاربوو پەیژەکان زۆربوون ڕەنگە 15 پازدە پـەیژە زیاتر دەبوو ، وەختیک کە چاویان کردمەوە ، ڕووناک بوو خەڵکێکی یەکجار زۆر لەو دیوی شیشەکانەوە دیاربوون . کابرا منی تەسلیمی بەرپرسی ئـەو جێگایە کرد ئـەویش قەڵـەم و قـــایش و ســـەعاتی لـــێ ســـەندم ، ئینجـــا دەرگای سجنی بۆ کردمەوە پاش ئەوەی ناو و زانیاری نووسیەوە..

کـە چوومـە ئـەو دیـوی شیشـەکەوە دەتـوانم بڵـێم بـەس مـن جلـم لەبـەربوو چونکـە زۆر گەرم بوو خـەڵکێکی زۆر ، ڕووبـەریکی کـەم ، کە قاوش قاوش بوو ڕەنگبی هەمووی 12بـە 50 مـەتر بـێ ، درێژووکـانی بـوو ، قـاوش قـاوش بـە محەجـەرە جیـا کرابـووەوە کـە

لەوانەیە بە مەزەندە نزیکی هەشت سەت نەفەریان تێدا ئاخنیبوو کە پاسەوانەکە دەرگای داخستەوە من نەمزانی لە زیندانەکە بەرەو کوێ بچم، تەنانەت جێگای وەستانیش نەبوو . بەناچاری هەر لەنزیک دەرگاکەوە بەحاڵ لەسەر چیچکان دانیشتم ، بەجلەکانیشم دیار بوو کە تازە هاتووم چونکە هەموویان لەگەرما ڕووت بوون تەنیا شۆرتیان لەبەردا بوو..

ڕاستی ئەم زیندانە هەموو جۆرە مرۆڤێکی تێدابوو لەهەموو جۆرە قەزیەیەک بەسیاسی و غەیرە سیاسی(پاشان ئەوەم زانی) لەبەر ئەوە زۆر ناخۆشبوو ، گەرما و هەوای پیس و هەناسەبڕی ناو زیندانیش لەولاوە بوەستێ. بەهەرحاڵ نازانم چۆن بوو کابرایەک لەتەنیشتم بوو پێی گوتم لەسەر چی گیراوی منیش لەبێتاقەتی کە پێشمەوە دیار بوو لێیان داوم وتم نازانم ، زۆری پی

نــەچوو یــەکێکی دی کــە لــە بەرامبــەرم دانیشتبوو جگەرەی دەکێشا وتـی (أنـت کاکـە موو؟) ، بەو مانایەی تۆ کوردی ؟ وا دیاربوو لەشـیعە و ئەوانـە دەچـوو، منـیش لەسـەرخۆ وتـم (ئـا) وتـی: جەماعەتەکـەت هـەموویان لێـرەن ، ئیشـارەتی بـۆ لای سـەرەوە کـرد. منیش ڕاستی زۆرم پێ بڕوا نەکرد وام زانیی پێم ڕادەبوێرێ لەگەڵ ئەوەشدا بەهەزار حاڵ تـۆزی چوومـە سـەرەوە چاوم گێـڕا وەختیـک پاش پێنج شەش مەتر ڕۆیشتن ئـاوڕم لـەلای ڕاسـتم دایـەوە ، لەیـەکی لەقاوشـەکان وەک وتم زیندانەکـە لەکۆمـەڵی قـاووش پێکهـاتبوو، بێجگـە لـەوەی مەمـەڕێکی هـەبوو ، تەماشـام کرد بالفعل کۆمەڵێـک بـرادەرم بەرچاوکـەوت وەک گـوڵ گەشـامەوە لەخۆشـیان بەتایبـەتی کـە زۆر مانـدوو بـووم. چوومـە پـێش سڵاوم کرد ئەوانیش هـەر هـەموویان پێکـەوە وتیـان ئـەوە(تۆیش)؟.. ئەوانـەی لەوکاتـەدا لـەوێ

بـــوون چیرۆكنـــووس م.(حســێن عـــارف) م.(حمیــد عزیــز) كــه ئێســتا دكتــۆره لــه فەلسەفه لە زانكۆی سەلاحەددین ، (ئەحمەد زەردەشـــت) ڕۆژنامـــەنووس (عەبـــدوڵڵا عەباس) ڕۆژنامەنووس (محمد عبدالخالق) ڕۆژنامـەنووس كـەمال كـه هـەردووكیان لـه ڕۆژنامـەی (بیـری نـوێ)ی حزبـی شـیوعی كاریان دەكرد ، ڕۆژنامەنووس عەبدوڵڵا بابا عــەلی و (بێســتونی مــەلا عومــەر) كــه لــه ســلێمانی گیرابــوو. كابرایــەكی لوبنانیشــیان لەگـەڵ بـوو هـەر چەنـده دوایـی زانـیم لـه قاووشێكی دیكەیـه كـه دەیـانگوت ئەنـدامی سەركردایەتی حزبی بەعسه له لوبنان ، خۆی نـاوی(فـاروق حسـین السـاحلی) بـوو ، ئێمـه پێمــان دەگــوت (ئــەلتلوو ئــەللو) ، چونكــه ئـــەوەی لـــه قســـەكردندا زۆر دووبـــاره دەكـردەوه، ئیتـر كۆمـەڵێک برادەری تـریش بــوون كــه ڕەنگــه ئێســتا ناوەكانیــان نەیەتــه

خــەیاڵم بێجگــە لــە م. (ڕەئــوف حەســەن) چیرۆکنــووس و ڕۆژنامــەنووس کــە ئــەویان بردبووە (زیندانی ئینفرادی) بەمجۆرە و لەو حاڵەتــەدا ماینــەوە و ڕۆژمــان بەشــەو گــرێ دەدا و نەمانــــدەزانی چارەنووســــمان چــــی بەسەر دێت..

زۆرجــار پاگەنــدەی وایــان لــەناو زیندانــدا بڵاودەکــردەوە کــە ئەوانــەی لەســەر فلانــە مەســەلە گیــراون واو وایــان لێــدەکرێ.. یــا هەندێ جار کە ڕۆژنامەی (الثورة)مان بـۆ دەهــات چەنــد جارێــک پارچەیــەکیان لــە لاپەڕەیــەک لــێ دەکــردەوە ئێمــە وام لێــک دەدایەوە ئەوە ئەمری ئیعدامی ئێمەیە.. لە ڕووی خواردنــەوە ، خواردنمــان لــە نیســک، جاروبــاریش هەنــدێ بــرنج و شــلە کــە زۆر وشــک بــوو زیــاتر نــەبوو.. حەفتــەی جارێــک پارچــــە (زبدە)یــــەکیان پــــێ دەدایــــن ، هەنــدێجاریش نــەختی شیری قوتــوو.. ڕاستی

زۆربــــەمان زبدەکـــەمان هەڵـــدەگرت، نەماندەخوارد بۆ ئەوەی ئەگەر لێیان داین لـەباتی مەلحـەم شـوێنی لێـدانی پـێ چـەور بکەین ، ئەگەر نەخۆشیش بووباین، لە حاڵی مـەلایش بـاین دەبووایـە نـۆرە بگـرین تـا بـە حەفتەیـەک یـان زیـاتر دوای ئـەوەی نـاوی خۆمـان دەنووسـی تـاکو بـەرمان دەکـەوێ دکتۆریش کە دەچووینە لای لە دووری دوو مـەتر زیـاتر بـە تورەییـەوە لێـی دەپرسـی: (شبیک ؟) واتە چیتە ؟ سەیرە ئەوە بە دڵی خـۆ پزیشـکە و سـوێندی یاسـایی ئـەبوقراتی خواردووە !!

لـە ڕووی مواجهــەوە ، تـا بـەریش بـووین هـەموو مواجهەیـەکمان قەدەغـە بـوو تـەنیا ئەوەبوو ، ڕێگایان دەدا کەسوکارت کە دوایی زانیمـان لـە زۆر دوور ڕایانـدەگرتن و تـەنیا بۆیان هەبوو گلۆسێک پاکەتی بەغدا لەگەڵ فانیلایـەک و دەرپـێ قوتەیـەک و 5 پێـنج

دیناری ئیراقیمان بۆ بنێرن و بۆشمان نەبوو بپرسین کێ هێناویەتی ، بەبەڵگەی ئەوەی برادەران دەزانن جارێ من پرسیم کابرای ئەمن ، پاش کۆمەڵێک جنێو ئینجا ئاگاداری کردمەوە جارێکیتر ئەو پرسیارە نەکەم بۆ هەمووومان وابوو..

بەهەرحاڵ ئێمە تا نزیکەی چوار مانگ ماینەوە. دواجار ، پاش ئەوەی ئەوانەیان گرت (کە دوای ئەوەی بە کەفالەت ئازاد کراین زانیمان) ئێمە زۆربەمان بە کەفالەت ئازاد کراین. ئەوانەی لەگەڵ مندا گیرابوون و لە (زیندانی ئەمنی عامە لە بەغدا)ئەو برادەرانەی خوارەوە بوون:

1- حسێن عارف- ڕۆژنامەنووس و چیرۆکنووس ئێستا نیشتەجێی شاری سلێمانییە.

2- ڕەوانشـــاد عەبـــدوڵڵا بابـــە عـــەلی- ڕۆژنامەنووس خەڵکی کەرکووک،

3- احمد زەردەشت- کوڕی توێژەری مێژوو مامۆســتا حەمــەبۆر- ڕۆژنامــەنووس لــە ڕۆژنامەی (بیری نوێ)ی حزبی شیوعی.

4- محمــد عبــدالخالق- ڕۆژنامــەنووس لــە ڕۆژنامەی (بیری نوێ) و مامۆستا.

5- شاعیر و ڕۆژنامەنووس عەبدوڵڵا عەباس ، کە ئێستا دانیشتووی سلێمانییە.

6- حەمیـد عزیـز کـە ئێسـتا دکتـۆرە و لـە زانکـۆی سـەلاحەددین، کـۆلیژی ئاداب بەشـی فەلسەفە مامۆستایە و خەڵکی قەڵادزییە.

7- بێسـتوون مـەلا عومـەر- ئـەویش لەسـەر هــەمان قەزیــە - بێســتوون لــە ســلێمانی گیرابوو.. بە داخەوە وابـزانم دوای بـەربوون شەهید کرا.

8- برادەرێکی دی بە ناوی کەمال ، کە هونەرمەند بوو لەگەڵ محەمەد عەبدولخالق گرتبوویان.

ئەوی ڕاستی بێ کە وتت زیندان ، بە تایبەتی زیندانی بەعسییان کە ئیعدامیان پێ ئاوخواردنەوە بوو .. لەگەڵ ئەوەی ئازارێکی جەستەیی و نەفسی زۆریان داین ، بەڵام دیسان خاڵی نەبوو لە هەڵوێست و دیمەنی کۆمیدی ، بە نموونە کابرایەکی لێ بوو لە تەنیشت قاووشی ئێمە ناوی (ئیبرە و خێت – داو و دەرزی) بوو کە پرسیم وتیان تاکە کەسە توانیویەتی دەرزی و داو بێنێتە ژووری ، دەیانگوت ڕۆژێ گوایە چەند مریشکێکی کڕیوە و بردوویەتیەوە ماڵێ کە بەڕەڵڵای کردوون یەک یەک ناوی لێ ناون وتوویەتی ئەوە قائید ئەلموئسسە ، ئەوە سەید و ئەلنائبە (مەبەستی سەددام حسێن) بووە ، ئەوە ئەندامی قیادەی قوتری فلانە و

تـاد .. تومـەز ژنەکـەی پـێ دەچـێ دۆسـتی هـەبووبێ ، خەبـەری لـێ دەدا و دەیگـرن بـە تۆمەتی (سب و شتم) واتە جنێودان ، ئینجا زۆر جـار بـە دەنگـی بـەرز هـاواری دەکـرد (بس اطلع) واتە بەس ئازاد بم ، گوێمـان لـێ دەبـوو هـەر لـە قاووشـەکەی خـۆی پێیـان دەگوت (بابە ما تطلع) بابە دەرناچی ..

یـان کۆمـەڵێک شـەقاوەی بەغـدایان گرتبـوو ، نەمانزانی لەسـەر چی بـوو ، بـەڵام دەیـانگوت کـۆنگرەی لاوانـی عـەرەب لـەو ماوەیـە لـە بەغدایێـدا دەبەسـترێ بۆیـە گیـراون (وایـان دەگوت) ئەوانە زۆریان کوردی فەیلی بوون هـەموو زینـدانییان لێیـان دەترسـان ، بـەڵام خۆشـبەختانە زۆر ڕێـزی ئێمـەیان دەگـرت ، یەکێکی زەبەڵلاحیان تێدا بوو وای نیشان دەدا گەورەیانـە (گـەورەی شـەقاوان) دەهـات بـە کاحوسێن عـارفی دەگـوت ، (کـە ئێمـەش بـە پێـی تەمـەن ئـەومان بـە گـەورەی خۆمـان

دانابوو) – خۆ ممحتاجين شی- خۆ هيچتان پێویست نییه ، هەر هەمان کەسی زەبەللاح ڕۆژێ پێی پێی لەسەر پێی کەسێک دانابوو ، کابرا دەیهێشا و هاواری دەکرد . ئەویش پێی دەگوت (اخ الگحپه ليش مخلی رجلك تحت رجلی) واته خوشک هين بۆ پێت لە بن پێی من داناوه ؟ !!. یان کابرای لوبنانی کە زۆر دەهاتە لامان ، ئەو لە قاووشێکی سەرەوتر بوو ، عەرش و کورشی باس دەکرد ، هەمیشەش دەیگوت من یا ئیعدام دەکرێم یان ئازاد دەکرێم و بەرپرسیاریەتێکی گەورەم دەدەنێ ، پاشان دوای ماوەیەک ئازاد کرا ، ئێمە بەوەمان زانی هەندێ پاکەت و پەنیر و ئەوانەی بۆ قاووشی ئێمە ناردبوو .. ئەو پیاوە خۆی وەک چەپ نیشان دەدا ، لە زیندانەوە بەرگری لە میشێل عەفلەق دەکرد و بە بیریاری حزبی بەعسی دەزانی ، لەو سەرەکەی دی (جەبهەی

قـەومی تەقـدوومی) نێوان بـەعس و حزبـی شیوعی بەرقەرار بوو و بارەگایان لە بەغدا و نزیکـەی زۆربـەی شـارەکان مـابوو ، ئینجـا زیندان پڕ بوو لە شیوعی ..

بـەو جـۆرە مامـەوە تـا ڕۆژێ مـن نـۆرەی سـەرئاوێم (تـەوالێت)م گرتبـوو ، ئـاخر سـەرئاویش بـە سـرە بـوو بەشـی هـەمووانی نـەدەکرد دەبووایـە کـەمترین کـات بـەیانیان نیـو سـەعات بچیـت سـرە بگـری تـا بـەرت دەکـەوێ چـۆڕە میزەکـی بکـەی ئـەویش تـا تەواو دەبووی دەیان (شسوێت)ت – چیت کردتیـان لـەو دیـوی دەرگـاوە بـۆ دەهـات وەک وتم ئەو ڕۆژە دوای نزیکی چوار مانگ لە زیندان ئەو بەیانییە هەر سرەم بەرکەوت و چوومـە ژوورەوە ، گـوێم لـە چەنـد ناوێـک بوو ، لەوانە ناوی خۆم ، چیت لێ بشێرمەوە میـزم بـە پاش وەچـووەوە و پێم نـەکرا کـە گـوێم لـە نـاوی خـۆم بـوو کـابرا وتـی ، فلانـی

کوڕی فلانی (لم غراضک) واتە فلان (واتە مـن) شرِوشـیتاڵت کۆکـەوە یـان تێکنـێ ، خۆیشی وابوو ئەگەر بەیانیان بانگیان کردبای یا بـۆ ئـازاد کـردن بـوو یـا گواسـتنەوە ، بـە پێچەوانـەی ئێـواران یـا شـەو ئـەوە بێگومـان دەمانزانی بۆ تەعزیب و لێکۆڵینەوەیە ، نـاوی ئێمە کە بانگ کراین بەیانی زوو بـوو دەوری سەعاتی هەشت تا هەشت ونیوی بەیانی بوو بۆیە لە ڕواڵەتـەوە ترسی کـەمتر بـوو ، هـەر وایـش دەرچـوو مـن لـە تەوالێتەکـە هاتمـە دەرەوە ، هـیچ شـرِو شیتاڵیشـم نـەبوو ، یەکسـەر چـووم خواحـافیزیم لـەو برادەرانـەی مـابوون ، (چونکە هەنـدێکیان پێشـی مـن بـەر ببوون)کرد و هاتمە لای دەرگا خۆم ناساند و کـابرا لیسـتێکی پـێ بـوو سـەیرێکی کـرد و دەرگایان لێ کردمـەوە ، کـابرا پێشـەکی منـی بـردە لای سەرتاشـی زینـدان ، چونکـە ڕیشـم زۆر درێژ بوو و لە هەموو ئەو ماوەیەشدا

چەهرەی خۆمم نەبینیبوو ، سەرتاش زۆر بە پەلە ڕیشی تاشیم نیوەی ڕوومەتی بڕیم ، ئینجا کابرا بردمییە لای دەرگایەک کورسییەکی لێ بوو ، وەک ئەوانەی بۆ دەرگەوانانی دادەنێن و وتی لێرە دانیشە (ئەو بە عەرەبی وتی) .. چووە ژوورەوە ، دوو تا سێ دەققەی پێنەچوو دەرگای کردەوە بە وشەی (تفضل) فەرموو ، کە دەمێک بوو گوێم لێ نەببوو ، لەوەڕا زانیم بانگ کردنم بۆ بەربوونە .. کە چوومە ژوورەوە کەسێ بە جل وبەرگی مەدەنی تەمەنی بە سەرووی چل و پێنج ساڵی دەردەکەوت لە پشت مێزێکی داری پان و پۆڕ دانیشتبوو کە دوو کورسی لەم سەر و ئەو سەر داندرابوون ، ژوورەکەش پاک و خاوێن و قەنەفەی گرانبەهای لێ بوو ، بەوە زانیم کە ئەفسەرێکی پلە باڵایە ،کەسێکی سوورکەڵەی قەڵەوی لەلادا لەسەر یەکێک لە

کورسـییەکانی بـەردەمی دانیشـتبوو لەگـەڵ
چوونە ژوورەوە کابرای پشت مێز ئاماژەی
بۆ کورسییەک کرد لای دەرگا داندرابوو و
وتی : (استریح) دانیشە. نـەخێر زۆری نـەبرد
چایەکیشیان بـۆ هێنـام ، ئینجـا کـابرای قەڵـەو
بەکوردی پێی وتم تۆ چ کارت بەوانە دایە ،
تۆ ئەولی تەمەنتە بۆ یارمەتی باوکـت نـادەی
...(کەر لـە کـوی کـەوتووە و ئاشـەوان لـە چ
خـەیاڵێ ، دەبـێ پەندەکـەی ئـاوا بـۆ تێکـەڵ
بکەی) وتم مامۆستا من لـە جنـووب دەژیـم ،
خوا شایەدە خۆشم نازانم بۆ گیـراوم .. کـابرا
لەسـەری نـەڕۆی یەکسـەر وتـی ئـەمڕۆ بـەر
دەدرێـی مـن هـاتووم دەبمـە کـەفیلت، ئێنجـا
کابرای پشت مێز وتی: (راح نطلق سراحک)
واتـە بـەرت دەدەیـن ،پاشـان کۆمـەڵێ قسـەی
کرد بەو ئاراستەیەی کە هیچ تاوانبارێـک ئـەو
(مجرمین) ی بەکار هێنا لـە عەدالـەتی حـزب
و سەورە دەربازیان نابێ..

بەهـەر حـاڵ مـن تـا ئـەو کاتـە دەمـم بـۆ چایەکەی پێشم نەبردبوو، کابرای پشتی مێز وتـی : (اشـرب چایـک تعـال وقـع) چایـەکت بخۆوە و وەرە ئیمزا بکە.

چایەکە سارد ببووەوە یـەک دوو فـڕم لەبـەر قسەی ئەو لێدا و بەرەو لای مێزەکە هەستام وبینیم فەرمانی بەربوونمە ئیمزام کرد ، دیار بـوو وەرەقەیـەکی تریشـی بـە کـابرای قەڵـەو ئیمزا کرد ، ئینجا کابرای قەڵەو کە بـە ئـەبوو فـلان (ناوەکـەیم بیـر نـەماوە) خـوافیزی لـە کــابرا کــرد و منــی بــە پێشــە خــۆی دا و پسوولەیەکیشــی بــە دەســتەوە بــوو کــە دەرچــووین لــە پرســگە تەســلیمی کــرد و ئیمزایـەکی بـۆ لـە دەفتـەرێک بـۆ کـردن و هاتینە دەرێ ..

ئـاوا سـەت مـەترێک ڕۆیشـتین گـەراجیکی لـێ بــوو ، کــابرا ئۆتــۆمبیلی لــەوێ ڕاگرتبــوو ،

ڕاستیی من یەکسەر زانیم ئەم (کوردە قارەمانە) پیاوی خۆیانە و بە پارە بووەتە کەفیلم کە هەر وایش دەرچوو ، پارەیەکی زۆری لە باوکم وەرگرتبوو ، بۆیە من هەر خوا خوام بوو لە نزیکترین شوێن بێمە خوارێ ، بینیم ئێمە لە کۆڵانەکانی پشت (قصر الابیض) بووین کە نزیکیشە لە گۆڕەپانی ئەندەلوس ، ئەو وتی بتگەیێنمە کوێ ، وتم لە گۆڕەپانی نەسر دێمە خوارێ ، گۆڕەپانی نەسر زۆر دوور نەبوو لەوێ و پاسی مەیدان یش دەهاتنە ئەوێ ، بەهەر حاڵ پێی وتم ئێستا خەبەر دەدەمە باوکت ، وەڵامم نەدایەوە ، پاشان دەرکەوت بە پارە ئەو کابرایەیان بۆ باوکم دۆزیبووەوە کە ماڵی لە بەغدا بوو .

لە گۆڕەپانی نەسر هاتمە خوارێ ، پیاسەیەکم لە گەراجی پاسان کرد ، لە چاوەڕوانی پاسی ژمارە 4 کە دەچووە مەیدان هەستم کرد

پێیەکانم زۆر ئازاریان هەیە بە هۆی ئەوەی لە لایەک لێدانی کاتی گرتنم و لە لایەکی دی بەهۆی دانیشتنی زۆر و بوار نەبوون بۆ پێ درێژ کردنن. تا پاس هات هەوڵم دا بە هۆی جامی چەند ئۆتۆمبیلێک چەهرەی خۆم ببینم کە نزیکی چوار مانگ بوو نەمدیبوو ، پاشان وازم لێ هێنا وتم نەڵێن ئەو کوڕە بۆچی سەری دەباتە ناو جامی ئۆتۆمبیلان !!

پاس هات سوار بووم ، لەناو پاس بەبیرم هاتەوە کە بردمیان بۆ قاووش سەعات و قایش و هەندێ شتومەکیان لێ ستاندبووم ، ئەویش ڕۆیی ، تازە چی ، من خوا خوام بوو بێمە دەرێ.. پاسی ژمارە 4 بە درێژایی شەقامی ڕەشید دا دەڕۆی تا دەگەیشتە گۆڕەپانی مەیدان ، من پێش ئەوەی بگاتە مەیدان لە وێستگەیەکی نزیک مزگەوتی (حەیدەرخانە) هاتمە خوارێ ، چونکە من عادەتەن کە لە عەبباسیە بهاتمایە بەغدا یا

لای م . عزیز گەردی و ئەوان دەمامەوە یا لە ئوتێلی (نزار) نزیکی مەیدان. ئۆتێلی نزار ئەوسا ، محمد موکری و مارف عومەر گوڵ (کە خاوەنی ئوتێل خاڵی بوو) هەروەها زۆر لەو نووسەر و ئەدیبانەشم لێ دەدیتن کە لە بە غدایێ لە زانکۆ دەیانخوێند لەوانە بە نموونە شێرزاد حەسەن کە لە بەشی ئینگلیزی دەیخوێند .. ژمارەیەکی دیکەش بوون ، ناوەکانییانم لەبیر نەماوە.

لە نزیکی ئوتێل نزار لە وێستگەیەک دابەزیم لەوێ تەلەفۆنم بۆ محەلی خاڵم ڕەحمەتی محەمەد گەلاڵی کرد کە ئەوسا کارگەی کاشی هەبوو و شوێنی خۆم پێ وتن ، بۆ ئێوارەکەی باوکم لەگەڵ هەندێ لە خزم و دۆستان گەیشتنە لام ، شەو لە بەغدا ماینەوە بۆ بەیانی بەرەو هەولێر بەڕێ کەوتین ، ڕاستی تا ئازاد نەکرام بە دایکمیان نەوتبوو ، بەڵام دایکم بە (حدس) زەینڕوونی دایکایەتی

هەستی کردبوو شتێک بووە و پێی ناڵێن .. بەهەر حاڵ سێ چوار ڕۆژێک لە هەولێر لە ماڵەوە مامەوە پاشان یەکسەر بەرەو عەبباسیە ، شوێنی لێی گیرام گەڕامەوە ، کە چوومە کتێبخانە (وەک لە پێشدا وتم من کاتب بووم لەوێ) بەڕێوەبەری کتێبخانە پێی ڕاگەیاندم کە من ماوەی مانگێک زیاترە گواستراومەتەوە بەغدا (ئیدارەی محەلی) ، هەر چەندە زۆرم پێ خۆش بوو ، بەڵام لە دڵی خۆمدا سەیرم پێ هات لە کاتێکدا من لە زیندان بووم فەرمانی گواستنەوەم دراوە، ئینجا یان کەس بە کەس نەبووە و ئیدارەکان ئاگاداری یەکتر نەبوون یان بە مەبەست ئەوە کراوە .. نوسخەیەک لە فەرمانی گواستنەوەم لە بەڕێوەبەری کتێبخانە وەرگرت و خواحافیزم لەوان و چووم لە ماڵی قادریش کرد و بەرەو بەغدا لە نەجەفەوە کەوتمە ڕێ .. ئەو ڕۆژەی

گەیشتمە بەغدا بە درەنگم زانی بچم بۆ پارێزگای بەغدا – ئیدارەی محەلی - هێشتمەوە بۆ بەیانی ، شەو وەک زۆر جاران چوومە لای م. عزیز گەردی و حەکیم کاکەوەیس و ئەوان و ڕاستی سەرەڕای ترسێکی پەنهان دڵخۆش بووم بەوەی گواستراومەتەوە بەغدا ، تەنانەت باسی ئەوەشم لەگەڵ برادەران کرد کە منیش چۆن ژوورێک لەوناوە، لە دەوروبەری ئەوان بە کرێ بگرم .. بۆ بەیانی چوومە پارێزگا کە ئەو دەمە بارەگای پارێزگا لە مەیدان دوور نەبوو لە بینایەیەک بوو پێیان دەگوت (قشڵە) ، لە پرسگە نوسخەی فەرمانی گواستنەوەکەمم پێشان دان یەکسەر بێ ئەوەی پێم بڵێن چاوەڕێ بکە (کە ئەوەش ترسی زیاتر کردم) بردمیانە لای بەڕێوەبەری گشتی (لەسەر دەرگاکەی وا نووسرابوو) ، بەڕێوەبەری گشتی بێ ئەوەی

لێم بپرسێ ئەو ماوەیە بۆچی (نەهاتووی موباشەرە بکەی) یەکسەر لەسەری نووسی (الاملاک .. شعبه الترکات لاجراء اللازم) ، خزمەتگوزارێکم لەگەڵ هات بردمی بۆ لای بەڕێوەبەری بەشی ئەملاک ، ئەویش (موباشەرە) ی بۆ نووسیم ڕەوانەی بەشی (الترکات)ی کردم ، تەریکات چ تەریکات ، ڕاستە وەک بەشێک بوو لە ئەملاکی ئیدارەی محەلی ، بەڵام لە کۆمەڵێک تۆماری تۆزاوی زیاتری لێ نەبوو ، کە دەشڵێم تۆزاوی هەرگیز بە تەوسەوەم نییە ، بەڕاستی تۆزی ساڵەهای ساڵی لێ کۆببووەوە ، ئەو تۆمارانە بەئەسڵ هی جوولەکەکان بوون ، ئێمەش یەک دوو فەرمانبەر بووین بێ ئیش و کار وەک پاسەوانی ئەو تۆمارانە وا بووین ، ڕاستی لە تواناادا نەبوو لە ژوورەوە لەبەر تۆز دابنیشین بە ناچاری زۆربەی کاتی دەوامماان لە ڕێڕەوەکە بەسەر دەبرد

کورسـیمان دەهێنایـە دەرەوە (مـن لـەو کاتـەوە تووشـی ئـەوەی بـە حەساسـییە ناسـراوە) بـووم کـە ئێسـتاش لـە کـۆڵم نەبووەتـەوە. مـاوەی چەنـد مانگێکیشـم بـەو ڕەنگـە بـەڕێ کـرد تـا ڕۆژێ بـە ڕێکـەوت کوردێکم بینی کە وا بزانم لە بەشی خۆیەتی ئـەوێ کـاری دەکـرد کـوردێکی خـەڵکی کەرکووک بوو ناوی (مەجید بیبانی) بوو ، دەرچووی بەشی کوردی بوو (پاشان بیستم دکتۆرای وەرگرتووە) ئەو لە ڕێی نووسین و ڕۆژنامەکانـەوە منـی ناسییەوە ، منیش بـارو دۆخی خۆم بۆ گێڕایەوە ، ڕاستی مەردانە بە هانامەوە هات و شەفاعەتی لای بەڕێوەبەری گشـتی بـۆ کـردم ، کـە ئـەوەی لـێ کەوتـەوە گواستمیانەوە کۆگـای کتێبـان لـە پـەروەردەی کەرخ ، هەر چەنـدە ئـەویش خـاڵی نـەبوو لـە تەپ و تـۆزی کتێبان ، بـەڵام زۆر باشـتر بـوو لە جێی پێشترم.

بەو ڕەنگەم بەڕێ کرد تا نزیکەی ساڵ و نیوێک ، ئینجا گەڕامەوە هەولێر ، ئەو دەمە ماڵیشمان هاتبووە هەولێر و لە دوکانێکی تۆمارگە کە یەک دوو خزم بۆیان دانام ، دوکانەکە بە ناوی (تۆمارگەی ژوان) بوو لەسەر شەقامی ئاراس تەنیشت بانکی ئاراسی ئەوسا ..

لێرەدا کۆتایی پێ دێنم . لەم ڕاستەیشدا دەمەوێ خوێنەری ئەم چەند دێرانە لەوە باخەبەر بکەم ئەم چەند لاپەڕەیە یادەوەری نییە ، بەشێکی بچووکی یاداوەریش نییە لەوەی بەدەر بەشێکە لە پرۆژەیەیەکی تایبەت بە نەفیکراوان کە من لە ڕاستیدا بە ئیلحاحی برایان (تاریق جەمباز ، کە بەجار 126 جاری پێ وتم) هەروەها (نیعمەت عەبدوڵڵا ، کە ئەویش 27 جار) دەنا من وەکو خۆم ژیانی خۆم وا چاو لێ نەکردووە شتێکی تێدا بێ جیا لە هەر کوردێک جێی

گێڕانــەوە بــێ ، جگــە لــەوەش لەوەنــدەی یادداشــتنامەم خوێندوونەتــەوە ، مەگــەر بــە دەگمــەن دەنــا لــە تێکەڵەیــەکی غــەریب و عەجیب زیاترم لێ نەدیون لە نێوان ڕاستی و هەڵبەستن و ناڕاستیدا ، تەنانــەت خــەیاڵ بــۆ ئــەوە دەچــێ هەنــدێ لــەو یادداشــتنامانە بــە چەشــنێکن ئەوەنــدیان تەفاســیل تێدایــە لــە ڕۆژانــە دەچــێ تــا یادداشــتنامە کــە ئەمــەش ئەوە دەگەیێنێ هەنــدێ لــە نووســەرانییان بــۆ یادداشــت نووســین دابیانــە کێــو و ڕۆژانــە نووســیبییێتیانەوە ، ئاســان نییــە لــە تەمــەنێکی دیــــاریکراودا ئــــادەمزاد شــــتەکانی بــــەو وردکارییە بەبیر بێتەوە.. لە ڕوویەکی دییەوە هەندێ جار ئەوە بە خەیاڵدا دێ حکوومەتی بەغدا نەیدەویست ئەو شاخ و داخانە چۆل بن ئــەو فشارانەی دەکــردن گــەنجی کــورد ناچــاری هــەڵاتن و خۆدەربــازکردن بکــا و شــەرعییەت بداتــە خــۆی بــۆ ســەرکوتکردن

وچەواشە کردنی هەندێ لایەنی نێودەوڵەتی سۆزدار لەگەڵ کێشەی ڕەوای کوردستان ، ئەوەش ڕوونتر لەوەدا دەرکەوت کە حکوومەتی عیراقی هەر زوو پێش ئەوەی بزووتنەوەی چەکداری ئاهێکی بێتەوەبەر لە شاخ پرۆسەی ڕاگواستنی چەندان ناوچە و گوندی کوردستانی ، کە یەکەمین گورزی کوشندە بوو بەر ڕۆحی کۆمەڵایەتی و سایکۆلۆژی و ئابووری مرۆڤی کورد و خاکی کوردستان بە گشتی کەوت کە لە دوایشدا ئەنفال و بەکارهێنانی چەکی کۆکوژ و لەباڵیەکدەرهێنانی بزاڤی ئازادیخوازی کوردی لێ کەوتەوە ، دەسپێکرد ..

ڕاستییەکانیش هەروا دەرکەوتن کە وەختی خۆی لە ئەدەبیاتی حزبیاندا دەریان دەبڕی کوردیان بە (شعبنا الكردی) ناوزەد کردبوو تا ئێستاش و تا ئەمڕۆ حکوومەتە یەک لە دوای یەکەکانی بەغدا نە بڕوایان بە

چارەسەرکردنی بنەڕەتی کێشەی کوردستان هەیە و نە پلانێکیان بۆ هەبووە و هەیە.

ئەم چەند دێرە هەتیوکەوتووەیش، بۆیەش دەڵـێم هەتیوکـەوتوو چونکـە پـێم وایـە گەیشـتوومەتە قەناعـەت دوای هـەموو ڕووداوە تراژیکۆمیدییەکانی پاش ڕاپەڕین و دامەزرانـدنی پەرلـەمان و حکوومـەت لـەم بەشـەی کوردستان نووسین و نەنووسینی وەک یەک بێ ، بە بەڵگەی ئەوەی ئەحمەد ناوێکی مەنسوولی زیندانییە سیاسییەکان کە بە دڵی خۆ نیعمەت عەبدوڵلاشم بە شایەدی لەگەڵ خۆم بردبوو و هەردوو هاوزیندانیش محەمەد عەبدولخالق و د. حەمید عزیز لە کاتی عەدل شایەدیان بۆ دابووم مەنسوولی زیندانیان پێی وتم ناکرێ ، تۆ لەسەر(قتل) گیراوی!. ئینجا ئاغەم بە توو سەلامەتدار بێ سەیرایەتییەکە لەوە دابوو من تەئیدم لەسەر

داوای خۆیان بۆ چەند برادەرێکی هاوزینـدان کرد بە تەئیدی من بۆیان ڕایی کردن !!

بە داخـەوە ئێمـە هەڵـە دەکـەین ، کـەچی لـە یادداشـتنامەکانماندا (مەگـەر بـە دەگمـەن) دانـی پێـدا نـانێین ، کـە لێشـمان دەقـەومێ هەمیشە کارەسات و نووشووستییەکانمان بـە جلـــئاوێزی خـــەڵکی تـــرەوە هەڵدەواســـین ، لێرەشـڕا نەخۆشـی (دەردە کـورد) و یـەکتر تاوانبار کردن هەمیشە دووبـارە و سـەتبارە بووەتەوە و دەبێتەوە..

(*) (بەختی ڕەش یـا کـۆمەڵی چەوت) لـە ئەسڵدا ئەمە ناوونیشانی یادداشتەکانی باوکم بوو کـە نزیکەی 900 نـۆ سـەت و قسـوور لاپـەڕەی فۆڵسـکاب (A4)ی دەسـتخەت بـوو ، بێجگـە لـە چەنـدان وێنـە و دیکۆمێنتی گرینگ کە بە داخێکی زۆرەوە بە بۆردمـانی فڕۆکەی سوپای عیراق لەگەڵ خانوو و ماڵێمـان سـاڵی 1974 لە گەڵاڵە تـیاچوون.

ئەو دیکۆمێنت و وێنانـەی دێـن، ئەوەنـــدی لای خـــۆم بـــوون و مـــابوون و بـــەر تـــاڵان و بـــڕۆی (شەڕی برایان) نەکەوتن بە پێـی بەردەستیان ئەوانەن پەیوەندییان بە خودی ئـەو چەنـد لاپەڕەیـەوە هەیە .

بسم الله الرحمن الرحيم

الجمهورية العراقية
محافظة كربلاء

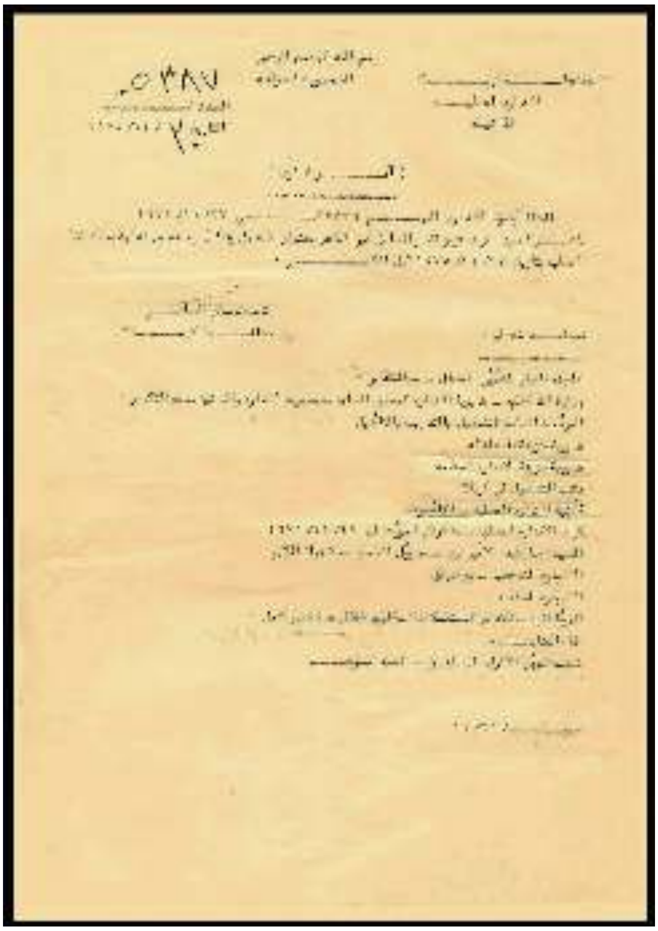

الجمهورية العراقية

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

الجمهورية العراقية

العدد/

التاريخ/

الإدارة المحلية

((أمــــر إداري))

نسخة منه إلى/

بسم الله الرحمن الرحيم
الجمهورية العراقية

العدد
التاريخ

الجمهورية العراقية [illegible]

العدد / [illegible]
التاريخ / [illegible]

[illegible]

نسخة منه إلى

[illegible]

الجمهورية العراقية

محافظة بغداد

أمر اداري

بسم الله الرحمن الرحيم

الجمهورية العراقية

مديرية تربية محافظة كربلاء

کۆپی دەستخەتی نامەکەی مامۆستا مسعود محەمەد لە وەڵامی نامەیەکی مندا
تایبەت بە لە چاپدانی بەرھەمی کۆشەرم ساڵی 1977

گەلاڵە مەلبەندی شۆڕشی ئەیلوول – زێدی نووسەر

گەڵاڵە - 1973

گوندی مەمیخەلان ، دەڤەری باڵەکایەتی،
بارەگای ئیستگەی دەنگی کوردستان – 1974

گوندی مەمیخەلان ، دەڤەری باڵەکایەتی، بارەگای
ئیستگەی دەنگی کوردستان - 1974

31\12\1974

دەربەندی ڕایات - کانی گۆرینان

بارەگای کارمەندانی ئیستگەی دەنگی کوردستان - 1974

کەریم سۆفی ، مارف عومەر گوڵ ،
نەژاد عزیز سورمێ ڕۆژهەڵات - خانێ
(پیرانشار)

خانێ (پیرانشار) 1975

خانێ (پیرانشار) 1975

له چەپەوە : خالد مەلا فائز – حەسەن کوێستانی – فەوزی هەریری – نەژاد عزیز سورمێ – خانێ (پیرانشار) 1975

نووسەر لە کاتی خوێندنی خولی زمانی فارسی ساڵی 1975

نووسەر لە دەستپێکی دەستپێکردنەوەی خوێندن دوای نسکۆی شۆڕش لەگەڵ مامۆستا و خوێندکارانی (دواناوەندی رەسالەت)، گوندی وەگای زێوەی دەقەری مەرگەوەڕ (کوردستانی ئێران 1975)

لە ڕاستەوە:
ملازم سەردار ئەبوبەکر(ملازم حەمەعام)
ملازم عومەر عوسمان (ئیبراهیم علی)
ئەزاد عەزیز سورمێ، ملازم عبدالخالق
لە کاتی سەردانی نووسەر کە بە هۆی ئەمیزانی ئۆتۆمبیلەوە بریندار ببوو
نەخۆشخانەی تەخەد مایس 1975

ئازاد جندیانی – نەژاد عزیز سورمێ-
مەهاباد - 1975

لە ڕاستەوە:
شاعیر م.جەلالی میرزا کەریم
م.حەمید سۆوری
م.ئەحمەد هەردی (شاعیری ناسراو)
م.نەجمەدین ئەنیسی
نەژاد عەزیز سورمێ
م.مەجید سیکانی – (چێشتخانەی پارس) مەهاباد حوزەیرانی 1975

شاعیری ناسراو جەلالی میرزا کەریم

نەژاد عزیز سورمێ – مەهاباد 1975

نووسەر لە ئوتلێكی شاری (رەشت)
دوای دوورخستنەوەی لە مهاباد

حەسەن گەرمیانی – نەژاد عزیز سورمێ
کەربەلا (توێریج) - 1977

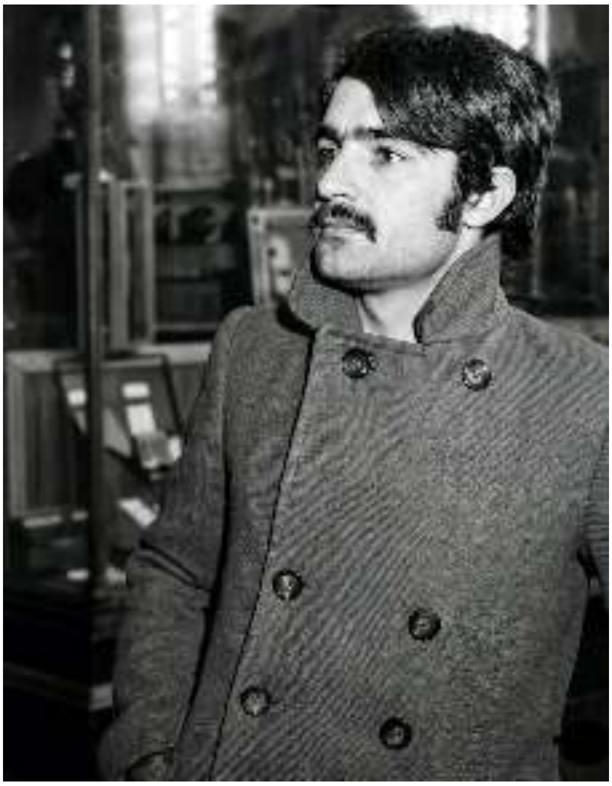

کەربەلا 1976

ناسنامەی ڕۆژنامەی (التاخی) ساڵی 1973 – کە لە کەربەلا لە کۆڵ یاسی، شۆڕیی کردەوە

هەولە چاپکراوەکانی

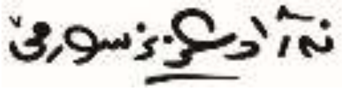

1) لەبواری لێکۆڵینەوەی ڕۆژنامەنووسیدا :

- *ڕۆژنامەگەریی کوردی و ڕۆژنامەنووسی کورد* ـ 1984بەناوی خوازراوی (پاکزاد محمد کریم)،چاپکردن و بڵاوکردنەوەی یەکێتی ڕۆژنامەنووسانی کوردستان (لەشاخ).
ـ چاپی دووەم بەناوی سەریحی خۆم ، هەولێر چاپخانەی زانکۆی سەلاحەددین1991.

- *پرۆژەیەک بۆ دەرکردنی ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە بە کوردی* ـ لێکۆڵینەوە ـ گۆڤاری (ڕۆشنبیری نوێ) بەغدا ، پایزی1986.

- *هەڵەی چاپ ، ئەمڕۆ و ئاسۆی دوارۆژ* ـ لێکۆڵینەوە ـ بە دوو بەش ، ڕۆژنامەی (هاوکاری) بەغدا 1988
- *وێنە و کاریکاتێر و تایپۆگرافیا و بەکارهێنانیان لەڕۆژنامەگەریی کوردی دا* ـ لێکۆڵینەوە ـ بەسێ بەش، گۆڤاری (کاروان ژمارە 85و86و87)ی1990.

- *برایەتـــی: یەکەمــین ڕۆژنـــامەی ڕۆژانە لەمێــژووی ڕۆژنامەگەریی کوردی دا*. لێکۆڵینەوە و بیبلۆگرافیا

- یەکەم گۆڤـاری (یەکگرتن) - هەنـدەران (دانیمـارک) 1991

- چاپی یەکەم بەکتێب چاپخـانەی خەبـات1991. چاپی دووەم چاپخـانەی وەزارەتـی پەروەردە - هەولێـر 1997. چاپی سێیەم 2021 بڵاو کردنەوەی ڕۆژنامەی (خەبات).

- *ئاژانسی دەنگوباسی کوردستان (ئاداک - ADAK)*

پـــرۆژەی دامەزرانـــدن وبەڕێـــوەبردن - لێکـــۆڵینەوە - ڕۆژنامەی (برایەتی) بەسێزدە ئەڵقە1993 ،

- چـاپی یەکەم بە کتێـب هەولێـر1993، چـاپی دووەم بەکتێب چاپخـانەی خەبـات دهـۆک1997،چـاپی سـێیەم هەولێر2005.

- *درەختـــی بنکـــۆڵ کـــراو* : پەنجەنمـــاییێکی ڕۆژنامەنووســییانە بـۆ بـاری ڕووناکبیری و کلتـووریی کوردی

- چاپی یەکەم کوردستان1995،
چاپی دووەم سوید1996،
چاپی سێیەم - هەولێر2006.

- *ئـــازادی لە بەهـــاری تەمەنیـــدا*، وتـــار لە بـــارەی ڕۆژنامەنووســـــییەوە ، چـــاپی یەکەم هەولێـــــر - کوردستان2005.

- *ڕۆژنـــامەگەریی کـــوردی* - چەنـــد ســـەرەقەڵەمێک *لەبـــارەی تەکنیـــک و هونەرەکـــانی* ، چـــاپی یەکەم هەولێر1999، چاپی دووەم 2006.

- *شار لە هەڵبوون وکوژانەوەیدا* ـ وتاری ڕۆژنامەنووسیی چاپی یەکەم 2005.
- میـدیای کـوردی لە بـازنەی گەمەکـانی سیاســەتدا چاپی یەکەم ـ 2020

2) شیعر

- *ئەوشــەوانەی خەوم نـایێ* : چاپخـانەی (النعمـان) نەجەف ـ1977
- *تاڤگەی مەند*. چاپخانەی (شفیق) بەغدا ـ 1987.
- *چەنـدکۆتەڵێکی جەنـازەیی*: چـاپی یەکـەم ئیتالْیـا 1994 ،

چاپی دووەم کوردستان دهۆک 1995 .

- *هەندێ لەوشوێن پێیانەی بەسەرشەختەدا مابوونەوە* ـ چاپی یەکەم کوردستان 2005.
- *تاڤگەی مەند و ئەوانیتر* ـ کۆی 4 کۆشیعر پـێکەوە ـ چاپی یەکەم کوردستان2005.
- *بەو ڕێیــانەدا تێــپەریم لەو کانییــانەم خــواردەوە* ـ چاپی یەکەم2010.
- *ئەوەی لە دواخــوانی برایانــدا نەگوترابــوو* ـ چــاپی یەکەم 2015.
- *کەویە بەفرەکانی دۆزەخ* ـ چاپی یەکەم کوردستان 2016

- *تەلارساز و هەندێ لە زیندەخەونەکانی* .. ـ چاپی یەکەم 2018
- *کاژە بەژن بڵندەکانی ڕۆژهەڵات* چاپی یەکەم 2020 .
- (*شرفە*) بەزمانی عەرەبی ، چاپی یەکەم چاپخانەی خەبات دهۆک 1998 ، چاپی دووەم بەکوردی بەناوی (*گەمە شاراوەکانی با*) بەوەرگێڕانی ڕەوانشاد نەجات حەمید ئەحمەد و پێداچوونەوەی نووسەر 2008.
- (*وطن في حقيبة رمان*) کۆشیعری هەڵبژاردە ـ بە وەرگێڕانی : محەمەد حسێن ئەلمهندس بۆ عەرەبی چاپی یەکەم 2021 .

3) لەبواری وەرگێڕان دا

- *نووستوی بەرباران*: شیعرلەفارسییەوە ـ چاپی یەکەم بەغدا1980 ، چاپی دووەم بەزیادکراوییەوە ـ هەولێر- کوردستان2005 .
- *ڕێگاوبان* ، پێنج چیرۆکی درێژ و شانۆنامەیەک لەنیکۆلای خایتۆفەوە ـ چاپی یەکەم،چاپخانەی (الحوادث) بەغدا1983بڵاو کردنەوەی کتێبخانەی (حەیدەری) ، چاپی دووەم هەولێر ـ دەزگای موکریانی2005

- *سەرەتایێک بۆتێگەیشتنی هونەری شێوەکاری*. چاپی یەکەم چاپخانەی (حسام) بەغدا 1986.
چاپی دووەم - هەولێر- دەزگای موکریانی2005. چاپی سێیەم - هەولێر2015.
- *چەندنامەیەک بۆ تارانتابابۆ*: نازم حیکمەت، وەرگێڕان لەعەرەبییەوە .چاپی یەکەم - چاپخانەی (الزمان)بەغدا1990 ،چاپی دووەم - سوید - کتێبخانەی ئەرزان. چاپی سێیەم کوردستان2005 .
- *دایکی کورد* - دانێیل میتران وەرگێڕان لەعەرەبییەوە،چاپی یەکەم1996 ، چاپی دووەم2011 .
- *شەوانی بۆشایی* - شیعر ، چاپی یەکەم - کوردستان2010 .
- *سترانبێژی شەقام* - شیعر - چاپی یەکەم 2016
- *خەونمان بۆ زستان دی* - شیعر - چاپی یەکەم 2018
- (*ئێمەکەبەخێرایی شەڕگەورە بووین*) شیعر چاپی یەکەم 2022.

4) پیشانگاکانی کۆلاژ ناوەڕۆکی 7 پیشانگا

- *پایزی چاوەکان* ، کۆلاژ لەتاراوگەی شیعردا وەزارەتی ڕۆشنبیری - هەولێر1998
- *چاوەکان هەمیشە چاوەکان ، کلاوڕۆژنەیەک لەشەختەدا*، وەزارەتی ڕۆشنبیری1999
- *دیسان چاوەکان* - چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری2005 .

- *ساوی شتان لەفۆتۆگراف دا* ، چاپی یەکەم2008
- *هـونەری کـۆلاژ ـ مێـژوو .. تەکنیـک .. ئەزمـوون ـ* چاپی یەکەم کوردستان 2018.
- *دیدار لەبارەی شـیعر و ڕۆژنامەنووسـییەوە* ـ چاپی یەکەم 2018
- بـێجگە لە دەیـان شـیعری وەرگێـڕدراو و نووسـینی دیکە لەکات وشوێنی جیاجیادا بەکوردی و عەرەبی .

●

Nazhad Aziz Surme

(**B**ad **L**uck or **U**nhealthy **S**ociety)

Papers that survived
the aftermath of
another ruined fireplace

First Edition
Kurdistan 2026

(بەختی رەش یا کومەلی چەوت)

Nazhad Aziz Surme

(Bad Luck or Unhealthy Society)

Papers that survived
the aftermath of
another ruined fireplace

First Edition
Kurdistan 2026